Ped ko manga kitab a ini print a Ministry of Islamic Affairs, Endowments, Da'wah and Guidance

ISLAM
AGAMA A BENAR

Ini sorat i

Abdul Rahman bin Hammad Al-Omar

Ini togalin sa Meranaw i
Monib M. Sarangani

So kini Publish non na miyokit sa tandingan a Printing and Publishing Department sii sa Ministry of Islamic Affairs.

1418 H. - 1997

ⓒ وزارة الشئون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد ، ١٤١٨هـ
فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

العمر، عبدالرحمن

الدين الحق - الرياض.

١٧٦ص ، ١٦,٥×١١,٥سم

ردمك ٩-١٤٩-٢٩-٩٩٦٠

(النص باللغة الفلبينية)

١- الإسلام أ- العنوان

ديوي ٢٤٠ ١٨/٠٥٣٠

رقم الإيداع : ١٨/٠٥٣٠

ردمك :٩-١٤٩-٢٩-٩٩٦٠

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿ إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلْإِسْلَٰمُ ﴾ سورة آل عمران : ١٩

"Mataan a aya tharimaan o Allah a Agama naso Islam." *(Surah 3: 19)*

﴿ ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا ﴾ سورة المائدة : ٣

"Imanto na tiyarotop Aken rekano so Agama niyo nago diniyangka Aken rekano so limo Aken nago ini kasoat Aken rekano so Islam a aya niyo Agama." *(Surah 5: 3)*

SO MAPAPADALEMON

Pintuan a ika lima

بسم الله الرحمن الرحيم

(Sii sa Ingaran o Allah a Masalinggagaw a Makalimoon)

PAMKASAN

So langowan o pudi na rek o Allah a Kadnan o langowan a kaaden, so rinaw agoso sanang na sangko manga Sugo o Allah.

Kagiyamawto: Na giyai na panolon sa kapaka selang sa maliwanag a indolon aken ko langowan a ana akal iyan sangkai a kibabatog ko Dunya, sa pagarapen aken ko Allah a misabap sii a katorua Niyan ko tao a miyaka silay ko toruan lyan, nago pangnin aken ko Allah a balasan lyan raken agoso langowan a pepaka ogop sa kapeka bembar iyan.

Takikangka sa ginawangka a mataan a dikaden maka selang sa maliwanag ago dikaden tagodaya sangkai a kibabatog ko Dunya nago sii sa Alongana-mawri, sa taman sa dingka makenal so Kadnanka a miyaden reka, sa paratiyayaan ka nago simbaan ka sa da a sakotowa lyan, nago makenal ka so Nabi a siyogo lyan reka ago si-iko kadandan o manga manosiya, sa paratiyayaan ka nago onotan ka, nago makenal ka so Agama a benar a so ini sogo reka o Kadnanka a katarimaangkaon agoso kinggolalanen kaon.

Giyangkai a Kitab a sii sa tanganka a (**ISLAM - AGAMA A BENAR**) na mapapatidalemon so liwanagan angkai a manga bandingan a kalitantang

reka so kakenalangkaon agoso kinggolalanen kaon, sa inaloy aken sangkaya a manga kilid iyan sa baba *(footnotes)* so sabaad ko manga kalimah ago manga bitiyara a nisisita sa osayan, sa paka papasoden aken langon ko Qur'an agoso manga Hadis o Rasulullah ﷺ, sabap sa kagiya giyangkanan a dowa na giyanan bo i patot a pepasodan ko kapangenala ko Agama a benar (Islam), a so da a tarimaan o Allah a Agama a maka liyo ron si-iko apiya antaonon a tao.

Sa da aken sowaa so kapangingiring a di-pakanono a so kiya sabapan sa kiya dadag o kadakelan ko manga tao, sa inaloy aken so manga lompokan a misasaomek ko kadadag a midagodago niyan a sisii ko ontol a obadi sekaniyan na mawatanon, sa aya simalaw a daraken na an kapananggilai o manga tao a tumiyaalok kiran a di maka kakaip ko pakabetad iran, nago an kapananggilai o salakaw kiran.

So Allah na a-angkosan ako Niyan a aya lebi a petawakalan.

Ini sorat
i
Abdul Rahman bin Hammad Al-Omar
Guro sa katao ko Islam sii sa Ma-ahad
Al-Mua'llimeen sa Riyadh

PINTUAN A PAGANAY

So kakenala ko Allah a Sekaniyan i Miyangaden [1]

Takikangka sa ginawangka a aya Kadnanka a miyaden reka phoon sa da ago migay reka ko manga limo na so Allah a Kadnan o langowan a kaaden.

So manga tao a mapaparatiyaya si-iko Allah na miya kenal iran Sekaniyan sa da iran mailay sa ba minggolalan ko manga mata iran, ogaid na aya miya ilay ran naso manga tanda a maka nggogonanao sa kaaden Iyan ago mataan a Sekaniyan i Miyangaden a dii nggiragiray ko langowan a kaaden.

Ped sangkai a manga tanda na giyangkai a kaaloy:

1. So Dunya, goso manosiya agoso kaoyagoyag, sa giyai na palaya den miya mbago a aden a phoonan iyan ago aden a kaposan iyan a nisisita si-iko salakaw ron, naso sai a miya mbago ago nisisita si-iko salakaw ron na diden dowa-dowa na giyangkoto a sai na inaden, naso inaden na diden dowa-dowa na aden a miyadenon, na giyangkanan a Miyangaden na Sekaniyan so Allah.

So Allah na Sekaniyan i miyakitokaw sa ginawa Niyan sa Sekaniyan i Miyangaden a dii nggiragiray, sa giyanan na sii miyaka poon ko Allah sa minggola-

---

1) Giyangkai a kalimah a (الله)na Ngaran a misesenggay si-iko Kadnan angkai a Dunya agoso manga manosiya na goso langowan a sai, giyangkai a Ngaran na mababaloy a toos a ipembeto ko Kadnan a ini beto Niyan sa ginawa Niyan, sa aya maana niyan naso Tuhan a benar.

lan ko manga Kitab Iyan a ini toron Iyan ko manga Sugo Iyan. Sabenar a ini sampay o manga Sugo so kattaro o Allah si-iko manga manosiya, nago ini dolon iran kiran so kapangimbenara iran ko Allah agoso kasimbaa iranon sa da a sakotowa Iyan. Pittaro o Allah sii sa Qur'an:

﴿ إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ
ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ يُغْشِى ٱلَّيْلَ ٱلنَّهَارَ يَطْلُبُهُۥ حَثِيثًا وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ
وَٱلنُّجُومَ مُسَخَّرَٰتٍۭ بِأَمْرِهِۦٓ ۗ أَلَا لَهُ ٱلْخَلْقُ وَٱلْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ
ٱلْعَٰلَمِينَ ﴾ سورة الأعراف : ٥٤

"Mataan a aya Kadnan iyo naso Allah a inaden Iyan so manga langit agoso lupa si-iko sold o miyaka nem gawii, orianiyan na dumiyarpa ko Arash, ipendalong Iyan so kagagawii ko kadaondaw na petondogen bo o kadaondaw sa magaan, so alongan agoso ulan agoso manga bitoon na palayaden sumosondong sa kabaya Iyan, tanodan ka kapaar Iyan so kapangaden agoso kanggiragiray, miya soti-soti so Allah a Kadnan o langowan o kaaden." (Surah 7: 54)

Aya kiya tinesan ko maana angkai a kattaro o Allah, na pepaki tokawan Iyan ko kadandan o manga manosiya a mataan a Sekaniyan i Kadnan iran a miyaden kiran ago miyaden ko manga langit agoso lupa sa miyaka nem gawii[1].

---

1) Giyangkanan a kiya sapangkata o Allah ko kiya pangaden Iyan na ana hikmah Niyanon a kabaya Iyan, ka opamao da oto na kagaga =

Go pepaki sabotan Iyan a mataan a Sekaniyan na maka dadarpa[2] ko Arash Iyan, naso Arash na si-iko kaporoan o manga langit sa giyangkanan a Arash na giyanan i daden a lawan iyan a maporo ago mabelang ko manga kaaden, naso Allah na si-iko liyawaw angkanan a Arash, naso kippapantagen Iyan ko ka-

---

= Niyan a kaadena Niyan ko langowan a kaaden sa magaan pen adiso saperek-mata, sabap sa kiyapaki sabotan Iyan a mataan a igira a pagadenen Iyan so sai na tharoon Iyanon so: كُنْ (Aya maana niyan na mbaloyka) na miya aden.

2) Giyangkai a basa a: استوى na basa yini a Arab a giyanan i basa o Qur'an, aya maana niyan na mipoporo, sa so kapaka dadarpa o Allah si-iko Arash Iyan na mipoporoon sa dumadait ko kabsaran Iyan, sa da a matao ko kapaka o-okit iyan arowar Rekaniyan, sa kenaoba aya maana angkoto a miya aloy sa Qur'an a: استوى na inontodan Iyan so kadato, sa datar o kapipikiraon o manga tao a pamaka dadag a di iran paparatiyayaan so kambabantang o maana o manga Sipat o Allah a ini sipat Iyan sa ginawa Niyan ago ini sipaton o manga Sugo Iyan, sa aya pipikiren iran na anday katangkeda iran ko maana o manga Sipat o Allah si-iko titto a kambabantang o maana niyan, na lagid kon oba iran miyapaka saginda so Allah si-iko manga kaaden Iyan, sa giyanan na antangan a dadag ka aya mataan na opama o aya tharoangka naso Allah na issanaya odina lagidaya, sa pagaloyinka so manga sipat o manga kaaden na giyoto i kiyapaka sagindaangkaon ko kaaden. Sopman so katangkedangka ko Sipat o Allah sa nggolalan ko okit a kadadait iyanon sa da a kaibaratan Iyan, nago di miropa so bontal o maana niyan, nago di mapakada so titto a maana niyan, nago di mataawil sa salakaw a maana, na giyanan i paratiyaya (kepit) o manga Rasul a inokitan o manga *Salaf As-Salih* (Siran so miyanga o-ona a Ulama, ka datar o manga Sahabah agoso manga Tabiin), sa giyanan i patot a pekepitan o miyaratiyaya sa apiya pen giyanatan o kadakelan ko manga tao.

langolangowan o manga kaaden, na sabap ko ilmo Iyan agoso kapaka mbabayabaya Iyan na da abaon may-ibeno ko mambebetad iran a melek bo.

Go pepaki sabotan Iyan pen a mataan a biyaloy Niyan so kagagawii a ipendalong Iyan ko kadaondaw sabap ko kaliboteng Iyan, na pepaki tondog Iyanon bo sa magaan.

Go pepaki sabotan Iyan pen a mataan a inaden Iyan so alongan agoso ulan agoso manga bitoon, nago biyaloy Niyan siran langon a paonotonot ko kabaya Iyan, sa oman i isa kiran na petinger sangkoto a pelibetan iyan sa kabaya o Allah.

Go pepaki sabotan Iyan pen a mataan a Sekaniyan na mala sa tamanamala, sa da a makokorang si-iko ginawa Niyan agoso manga Sipat Iyan. Sekaniyan i dii mamemegay ko manga kamapiyaan a da a pitatamanan iyan ago da a ikapipindang iyan, go Sekaniyan i Kadnan o langowan o kaaden a inaden Iyan siran a phoon sa da, nago inoyag Iyan siran sa minggolalan ko manga limo Iyan. Pittaro o Allah:

﴿ وَمِنْ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ
وَلَا لِلْقَمَرِ وَٱسْجُدُوا۟ لِلَّهِ ٱلَّذِى خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ
تَعْبُدُونَ ﴾ سورة فصلت : ٣٧

"Ped ko manga tanda Iyan so kagagawii agoso kadaondaw agoso alongan agoso ulan, sa oba niyo sujodi so alongan agoso ulan, aya sujodi niyo naso Allah a miyaden kiran, amayka sekano na aya simbaan iyo na Sekaniyan [a Miyangaden]." (Surah 41:37)

Aya kiya tinesan ko maana angkai a ayat na pepaki sabotan o Allah a mataan a ped ko manga tanda Iyan a maka nggogonanao sa Sekaniyan i Tuhan a Miyangaden, naso kagagawii agoso kadaondaw, goso alongan agoso ulan, sa ini sapar Iyan oba aya sujodi naso alongan agoso ulan, sabap sa kagiya giyangkanan a dowa na manga kaaden a datar o ped a kaaden a di patot iba aya simbaa, naso kasujod na pedanan sa okit a kasimba, sa ini sogo Iyan ko manga manosiya sii sa giyangkai a ayat, sa datar o kini sogoon Iyanon ko manga ped a ayat, a kasujodi ranon sa Sekaniyan bo, sabap sa Sekaniyan i Miyangaden a dii nggiragiray a kapapatotan ko simba.

2. Ped sa manga karina a maka nggogonanao ko Allah a piyaki sabotan Iyan rektano sii sa Qura'n, naso kiya adena Niyan ko mama agoso babay, kaso kaa-aden o mama agoso babay na karina sa kaa-aden o Allah (a Miyangaden).

3. So kambidabida sa sowara ago bontal, ka da a katoon ka a dowa katao abaso sowara iran na ndatar den odina so bontal iran na da a mbidaan iyan ka aden den a kapembidaan iran a dowa katao.

4. So kambidabida sa okor, ka ana kawasa na ana pekamer-meran, na ana datu na ana ndatuan, a obadi oman i isa kiran na ana akal iyan ago ana pamikiran iyan ago ana sowa iyan, nago pananamaran iyan a kaparoliya niyan si-iko da a rek iyanon mipantag ko kakawasaan agoso bantogan, na goso darodopa a kamanisan.

Ogaid na daden aba kagaga o isa kiran a kaparoli

niyanon arowar ko didiyangkaan o Allah a bagian iyanon, sa giyoto na ana hikmaon o Allah a kabaya Iyan, ka ipetokaw Niyan (ipagiksamin Iyan) ko sabagi ko manga manosiya sa peki sabap ko sabaad kiran, nago an peka sakodowi o sabaad kiran so sabagi, kaan di kailang so manga kamapiyaan iran.

Sopman so da a ini begay ron o Allah a ontong sii sangkai a Dunya na piyaki sabotan Iyan a so ontong iyan na mbebetesen Iyanon sii sa Alongana-mawri, sa liyo pen ko balas a katalingomaan iyan si-iko Surga, amayka sii kapantagi a kapatay ko paratiyaya niyan si-iko Allah, sa aya disan salakaw na bigan o Allah so daa-rek iyan sa milalawan iyan ko ana-rek iyan, mipantag si-iko kambobolawasan agoso kapiya a kanggiginawa, sa aya kalilid na di katoon ko kadakelan ko manga kawasa, sa giyanan na ped sa kaontol o Allah agoso kaongangen Iyan.

5. So torog.

6. So niyawa a so da a matao ko titto a paka betad iyan arowar ko Allah a Isa-isa.

7. So manosiya agoso madadalem ko lawas iyan a kapepaka gedam, goso manga anggawta a para ko dii kapaka sasariat, na goso manga anggawta a para penggaling sa manga pangenengken, goso otek, goso manga ped a salakaw san.

8. So kapepaka torona o Allah ko oran si-iko lupa a kabagabagas, na pekisabapon a kapelonaw o manga mangengeto agoso manga kayo a mbidabida i bontal ago warna, ago mbidabida i pakaid, ago mbidabida i taam, sa giyanan na miyaka ito-ito si-iko gatosan a

manga karina a ini begay o Allah sii sa Qur'an, sa piyaki tokawan Iyan a giyangkai a manga karina na palayaden maka nggogonanao sa kaa-aden o Allah a Miya soti-soti a Sekaniyan i Miyangaden a dii nggiragiray ko langowan o kaaden.

9. So *Fitrah*[1] a giyanan so ini ressa o Allah a sabot si-iko manosiya sa kiya adena Niyanon, sa mapaparatiyaya o manosiya phoon den sa paganay a aden a miyadenon ago ayaon dii mamaapaar, na satao a ongkiren iyananan na sabenar a pelimpangen iyan a ginawa niyan ago pepaka regenan iyan, ka ibarat o kumyonista (Cummunist) a lumalalan sa marasay si-iko kapepagintao niyan sii sangkai a Dunya, na sii peman ko oriyan o kapangindalegan iyan na sii paka dembenga sa giyangkoto a Apoy Naraka a giyoto i balas o da niyan kaparatiyayaa ko Kadnan iyan a ayaon miyaden phoon sa da, nago ayaon miyoyag sabap ko manga limo Iyan[2].

Ped sa manga Sipat o Allah na Sekaniyan i Miyaonaona a da a phoonan Iyan ago Oyagoyag sa dayonsa-dayon a da a kakaomaaon a kapatay, nago da a kapetaman o kao-oyagoyag Iyan, Makagagaos a kaa-angkosan Iyan a ginawa Niyan, kenaoba nisisita

---

1) Aya pettaroon a Fitrah na giyanan so linang a sabot ago ontol a geda-geda a ini ressa o Allah ko manosiya sa kiya adena Niyanon, sa sasaboten iyan a sekaniyan na inaden ago ana miyadenon. *(So mindiyorobasa)*

2) Inontabo amayka tawbat si-iko Allah, nago paratiyayaan iyan Sekaniyan agoso Sugo Iyan agoso Agama Niyan a Agama Islam sa rakes a inggolalan iyan, ka mataan a so Allah na paka tawbaten Iyan so manga tao a petawbaton.

si-iko salakaw ron, Isa-isa a da a sakotowa Iyan. Pittaro o Allah:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ * قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ *
لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ سورة الإخلاص

"Sii sa Ingaran o Allah a Masalinggagaw a Makalimoon. Tharoangka ya Muhammad a Sekaniyan so Allah a Isa-isa, Allah a Makagagaos, da mbawata ago da mbawataan, nago da a saginda Niyan a isa bo." (Surah: 112)

Aya maana angkai a ayat, na gowani a i-issa o manga kapir si-iko Rasulullah ﷺ so mipantag ko Sipat o Allah, na ini toron Iyan angkai a Surah Al-Ikhlas, sa ini sogo Iyan ko Rasulullah ﷺ a kattaroa niyan kiranon a so Allah na Isa-isa a da a sakotowa Iyan, Oyagoyag sa dayonsa-dayon, nago aya kiran dii kakandiri, Rekiyan so lombos a kadato sii sangkai a liyaon ago si-iko manga manosiya, nago si-iko langowan taman.

Sekaniyan bo i patot a pepanonan o manga tao sa kaparoliya iran ko manga tontot iran, da mbawata ago da mbawataan, go di kapatot iba aden a matoon a wata Iyan a mama odina babay, odina na ba aden a matoon a ama Iyan odina ina, ka palaya Niyan denanan piyaka da sa ginawa Niyan sii sangkai a Surah ago si-iko manga ped a Surah sa diyalangalang a kiya dapaya Niyanon, sabap sa kagiya so kapemomoriyatao agoso kapeka babad na pedanan sa

waraan o kaaden.

Sii sangkai a Surah na miya sembag o Allah so manga Kristiyan sa diiran dii kattaroa sa so Essa na wata o Allah, go miya sembag Iyan pen so manga Yahudi sa diiran dii kattaroa sa so Ozair na wata o Allah, nago miya sembag Iyan pen so salakaw kiran sa diiran dii kattaroa sa so manga Malaikat na manga wata a babay o Allah.

Go piyaki tokawan Iyan kiran so karssik angkanan a kattaro a ribat, sa piyaki sabotan Iyan kiran a mataan a inaden Iyan so Essa a phoon sa ina a da a amaon, sa minggolalan ko kahanda Iyan, sa datar o kiya adena Niyan ko Adam a ama o manga manosiya a phoon sa botta, na goso kiya adena Niyan ko Hawa a ina o manga manosiya a phoon ko gosok o Adam, sa ayabo a miya ilay o Adam naso Hawa na sisii ko obay niyan, orianiyan na inaden Iyan so mbawataan o Adam a phoon sa yig o mama agoso babay.

Go inaden Iyan pen so langowan a sai a sii sa paganay na phoon sa da, orianiyan na bitadan Iyan sa lalan ago atoran so kapeka aden o manga kaaden Iyan, sa da a paka gagaon malin a isa bo arowar Rekaniyan, sa igira a kabaya Iyan a ana a pagalinen Iyan sangkanan a atoran a ini betad Iyan, na alinen Iyan sa saden sa kabaya Iyan, sa datar o kiya adena Niyan ko Essa عليه السلام a phoon sa ina a da a amaon, na goso kiya baloya Niyanon a dii makattaro a matag baden sasaloyoten.

Go datar pen o kiya baloya Niyan ko Tongkat o

Musa عليه السلام a nipay a dii kaokaog, na kagiya ibadas iyan ko kalodan na miya sissi na mimbaloy a lalan a miyokit siranon agoso manga kawm iyan.

Go datar pen o kini began Iyan a Mu'jizat si-iko Nabi ﷺ ko kiya opaka niyan ko ulan agoso kiya baloya Niyan ko kayo a pessalamen iyan so Rasulullah ﷺ igira a sumiyagadon, na goso kiya baloya Niyan ko manga baraniyawa a diiran dii saksian a mataan a sekaniyan na Sugo o Allah, sa dii nggolalan sa sowara a peka neg o manga manosiya a dii tharoon angkoto a baraniyawa a: **Pesaksian aken a mataan a seka na Sugo o Allah.**

Go datar pen o kiyapaka songa Niyan ko Rasulullah ﷺ sa *Masjidil-Aqsa* sangkoto a kagagawii a kokoda sa *Burak* a sii phoon sa *Masjidil-Haram*, orianiyan na piyaka song Iyan sa langit a ped iyan so Jibreel, sa taman sa mini sampay ko Allah si-iko kaporoan o langit, sa ini mbitiyarai o Allah nago piyaralo Niyanon so Sambayang, sa miyaka mbalingan bo sa *Masjidil-Haram* sangkoto a kagagawii, sa miya ilay niyan sangkoto a kapelalakaw niyan so manga tao si-iko oman i sapangkat ko langit, sa kalangowan anan na miya nggolawla si-iko sold o miyakababasa gawii si-iko dapen kasebang o pamorawag *(Fajer)*.

Giyanan i pembetowan sa *(Al-Isra Wal-Mi'raj)* a lumalangkap so totolanon si-iko kiya aloy niyan sa Qur'an ago si-iko manga Hadis o Rasulullah ﷺ, na goso kini dakat iyan si-iko manga totolan (History).

Ped ko manga Sipat o Allah naso kapepaka neg, goso kapepaka ilay, goso katao, goso kapaka gagaos, goso kapaka mbabayabaya, sa pekaneg Iyan ago pekailay Niyan so langowan taman, sa da a paka rending ko kapepaka neg Iyan agoso kapepaka ilay Niyan, go katawan Iyan so matatago si-iko manga rahim *(Matris)* agoso misosolen si-iko manga rareb, nago kaip Iyan so miya nggolawla agoso mapenggolawla, go Sekaniyan i Gaos a Moway-menda.

Sa igira a kabaya Iyan so sai a manggolawla na tharoon Iyan so كن (maana mbaloyka) na miyanggolawla, go ped pen sa manga Sipat Iyan a ini sipat Iyan sa ginawa Niyan, naso dii kapaka tharo sa saden sa kabaya Iyan a pettaroon Iyan, nago saden sa masa a kakabaya Iyan tharo. Sabenar a ini mbitiyarai Niyan so Musa agoso polimposan o manga Sugo a so Muhammad ﷺ

So Qur'an na kattaro o Allah sa soden so pissatimanan o batang iyan agoso pissadorogan o maana niyan, na palaya den kattaro o Allah a ini toron Iyan ko Rasulullah ﷺ sa aya maana niyan naso Qur'an na ped ko manga Sipat Iyan sa kenaoba kaaden sa datar o diron dii kattaroa o manga *Mu'tazilah* a manga dadag.

Go ped pen sa manga Sipat Iyan a ini Sipat Iyan sa ginawa Niyan ago ini sipaton o manga Sugo Iyan naso kaa-adenon o paras agoso dowa lima, na goso kapepaka darpa Iyan sa maporo agoso kapepaka dar-

pa Iyan sa mababa[1], sa ana rarangit Iyan ago ana kasosoat Iyan, sa peka babayaan Iyan so manga oripen Iyan a miyamaratiyaya, nago peka rarangitan Iyan so manga kapir agoso manga tao a dii nggolawla sa di Niyan kabaya.

So kapeka babaya Iyan agoso kapeka rarangitiron, goso diniyan dii kapaka tharo, goso kiya aloya sa ana paras Iyan ago ana dowa lima Niyan, goso kapepaka darpa Iyan sa maporo, na goso kapepaka darpa Iyan sa mababa, na manga Sipat anan a dumadait ko kabsaran Iyan, sa datar o manga ped a Sipat Iyan a daden aba niyan kapaka sasaginda ko sipat o manga kaaden.

Miya toon sii sa Qur'an ago sii sa Hadis Sahih a mataan a so miyamaratiyaya na kailay ran so Allah siiko *Arasatil-Qiyamah* ago sii sa Surga, sa so mipantag ko manga Sipat o Allah na miya sakental magosay sii sa Qur'an ago si-iko manga Hadis o Rasulullah ﷺ na batiyaangkaon.

So sabap a ini aden o Allah ko manga manosiya agoso manga Jinn agoso salakaw kiran

Kagiya kiya tokawanka a so Allah i Kadnanka a miyaden reka, na takikangka sa ginawangka a mataan a aya sabap a kiya adena Niyan reka na anka Sekaniyan masimba. Aya dalil san naso kattaro o Allah:

---

1) Aya dalil san naso Hadis a miya panotol a so Allah na pettoron sangkai a langit o Dunya si-iko ika telo bagi ko kagagawii.

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ۝ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ ذُو ٱلْقُوَّةِ ٱلْمَتِينُ ﴾

الذاريات: ٥٦-٥٨

"Da a ini aden Aken ko manga Jinn agoso manga manosiya arowar sa anako iran masimba(56), kenaoba Aken kiran pagarapa so riseki, nago kenaoba Aken kiran pagarapa so kapagpera iran Raken agoso manga oripen Aken(57), mataan a so Allah i pembegay sa riseki a kirek ko mala a bager(58)." (Surah 51: 56-58)

Aya kiya tinesan ko maana angkai a ayat na pepaki sabotan o Allah sii sangkai a ayat a (56) a mataan a inaden Iyan so manga Jinn[1] agoso manga manosiya ka pantag sa aniran masimba Sekaniyan (Allah) sa da a sakotowa Iyan, nago piyaki sabotan Iyan sii sangkai a ayat a (57) ago ayat a (58) a mataan a Sekaniyan na kaa-angkosan Iyan a ginawa Niyan, sa kenaoba nisisita ko manga oripen Iyan sa began iran sa riseki ago manga pageper, ka mataan a Sekaniyan i Pepamegay sa riseki a Makagagaos, sa da aba kaparoli o manga manosiya agoso manga ped a kaaden a riseki a maka liyo phoon ko riseki o Allah, sabap

1) So manga Jinn na manga kaadenanan a ana akal iyan, inaden siran o Allah ka pantag sa aniran masimba sa datar o kapesimbaaon o manga manosiya, sa disiran dii maginetao agoso manga manosiya sii sangkai a liyawaw o lupa, ogaid naso manga manosiya na di iran siran kailay, ka kagiya so manga Jinn na manga niyawa (a da a lawas iran a issan o lawas o manga manosiya).

sa Sekaniyan i pepaka toron ko oran na peki sabapon a kapepaka mbowat o manga riseki a phoon ko lupa.

Sopman so manga ped a kaaden sangkai a liyawaw o lupa a da a manga akal iyan na piyaki tokawan o Allah a aya kiya adena Niyan kiran na pantag ko manosiya ka aniyan siran makasangkapan ko simba niyan ko Allah, nago aniyan siran manggomaan si-iko kipamayandegen iyan ko Agama o Allah.

So langowan a kaaden agoso langowan a pekaolawla sii sangkai a liyaon na ana hikma sa kiya adenaon o Allah, sa giyanan na miyapaka rinayag o Allah sii sa Qur'an, nago makekenal o manga Ulama a sumasabot ko Agama, sa oman i isa na saden sa diyangka a matatagoon a ilmo na giyoto den i kala a sabot iyanon, taman si-iko kambidabida sa omor agoso kala i riseki, na goso langowan a pekaolawla agoso pepamangi talemba a manga tiyoba, na palaya denanan aya kapki talemba iyan na dii nggolalan sa kabaya o Allah, ka ipetepeng Iyan ko manga oripen Iyan a ana akal iyan.

Na satao a mbayorantang ko kabaya o Allah, nago masoat si-iko okoran Iyan a rakes a managontaman si-iko manga galebek a kabaya Iyan na bagian iyan so kasosoat o Allah, na goso katagodaya sii sangkai a Dunya na sampay sa Alongana-mawri ko oriyan o kapatay.

Na sapman satao a di masoat ko okoranon o Allah, nago di mbayorantang ko kabaya Iyan, nago di mangongonotan ko panduan Iyan na bagian iyan so rarangit o Allah agoso kapaka rondan sii sa Dunya,

nago sii sa Alongana-mawri. Pangninta ko Allah a maparoli tano so kasosoat Iyan, nago lumindong tano Ron si-iko rarangit Iyan.

So kakaoyag ko oriyan o kapatay agoso kapagitonga ko manga amal a rakes o kambalasi ron

Kagiya kiya tokawanka a aya kiya adena reka o Allah na pantag sa anka masimba, na pipikirangka a mataan a so Allah na inaloy Niyan si-iko langowan a Kitab Iyan a ini toron Iyan si-iko manga Rasul a mataan a pagoyagen ka Niyan ko oriyan o kapatay, nago imbegay Niyan reka so balas o amalka sii sa Alongana-mawri, sabap sa so manosiya na anday kapatay niyan na miya pokas ko kibabatog sangkai a Dunya a inged a phagamalan a darpa a di kakal, na sii paka togalin sangko inged a tatap a mbalasanon so amal a giyoto so Alongana-mawri.

Anday katarotop o diyandi o manosiya a ini begay ron o Allah a mipagintao niyan, na sogoonon o Allah so *Malakalmawt* na tonggosen iyanon so niyawa niyan, na kadaan den sa niyawa angkoto a tao, ko oriyan o katintimi niyan ko kasopiit o kapatay ko dapen kaliyo o napas iyan si-iko badan iyan.

Sopman so niyawa na amayka mapaparatiyaya si-iko Allah ago dii mangongonotan na tagoon o Allah si-iko darpa a kasurgaan, na amaypeman ka di mapaparatiyaya ko Allah ka o-ongkiren iyan so kakaoyag ko oriyan o kapatay agoso kambalasi ko manga amal na tagoon o Allah si-iko darpa a kanarakaan, sa taman sa maakir so Dunya na maka tindeg so bangkit,

na mapolang so langowan o kaaden sa daden aba kalamba a oyagoyag arowar ko Allah a Isa-isa.

Orianiyan na oyagen o Allah so langowan o kaaden sa taman si-iko manga pangangayamen, sa pakimansok o Allah so langowan a niyawa si-iko badan iyan, ko oriyan o kapaka ndod o manga badan si-iko paka asal iyan, sa datar o paganay ron a kiya adena kaan mapagitong so manga amal o manga manosiya, nago ankiran mibegay so balas iran, sa ndatar so mama agoso babay, so datu agoso ndatuan, so kawasa agoso daa-rek iyan, sa daden aba Niyan pelalima a sakatao bo.

So miyanganiyaya na paki saopan ko tao a inaniyaya niyan, taman si-iko manga pangangayamen na kakowa iran so kabenar iran si-iko tao a lumiyalim kiran, sa paki saopan mambo so sabagi kiran si-iko sabaad, na orianiyan na tharoon kiran o Allah a mbaloy kano a botta, sabap sa kagiya siran na di siran paka surga nago di siran paka naraka.

Sopman so manga manosiya agoso manga Jinn na oman i isa kiran na imbegay ron so balas o galebek iyan, na so siranoto a miyamaratiyaya ago miyananangoran si-iko Allah ago inonotan iran so manga Sugo o Allah na paka sold siran si-iko Surga, apiyapen siran i pekamer-meran ko manga manosiya.

Sopman so manga kapir a inongkir iran so paratiyaya na paka dembengen siran si-iko Naraka, apiyapen siran i da a lawan iyan a kawasa-mangawasa si-iko manga manosiya ago barabangsaan si-iko Dunya. Pittaro o Allah:

﴿ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ﴾ سورة الحجرات: ١٣

"Mataan a aya sasakaon rekano si-iko Allah na sa mala rekano i paratiyaya." (Surah 49:13)

So Surga

Giyanan so darpa a kapaka dadaya a mapapatidalemon so pimbarang a kapipiya ginawa a di kaoma a kira-kira, magatos i pangkatan a oman i sapangkaton na ana manga tao a paka boloson, a giyangkoto a manga tao na saden sa diyangka a kala a paratiyaya o oman i isa kiran ago kala a pangongonotan iyan si-iko Allah, na giyoto den i kala ago kaporo a pangkatan iyan si-iko Surga, sa aya mababa a pangkatan si-iko Surga, naso aya imbegay a kasurgaan si-iko tao a paka boloson na issan o maka pito-polo matakep a kapipiya ginawa na kapaka dadaya o da a issan iyan a tatagodaya a datu sii sangkai a Dunya.

So Naraka

Pangninta ko Allah a ilidas tano Niyanon. Giyanan so darpa a kasiksaan sii sa Alongana-mawri ko oriyan o kapatay, matatagoon so pitibarangan a kasiksaan ago karingasaan, a giyabo a kapki pakan iyan ko pamikiran na ipepananabad ko manga puso ago ipepamaka tagan o lu' o manga mata, ka opama ka aden a kapatay sii sa Alongana-mawri naso manga tao a tago o Naraka na palaya den kadaan sa niyawa a giyabo a kabantay ran ko kasopiit o siksaon, ogaid na kagiya so kapatay na maka isa-isa maka sagad ko tao na miya pokas den ko kao-oyagoyag sangkai a Dunya, na miyaka togalin si-iko kaoyagoyag sa

Alongana-mawri.

Go sabenar a miya aloy sa Qur'an so tarotop a osayan ko kapatay agoso kakaoyag ko oriyan o kapatay, na goso kapagitonga ko manga amal agoso manga balas iyan, na goso ropaan o Surga agoso Naraka, nago miya aloy pen sii sangkai a piyamagosay tano.

So manga dalil si-iko kakaoyag ko oriyan o kapatay, na goso kapagitonga ko manga amal agoso manga balas iyan na tanto a madakel, maapedon angkai a manga kattaro o Allah sii sa Qur'an:

﴿ مِنْهَا خَلَقْنَٰكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ ﴾ سورة طه: ٥٥

﴿ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُۥ ۖ قَالَ مَن يُحْيِ ٱلْعِظَٰمَ وَهِيَ رَمِيمٌ * قُلْ يُحْيِيهَا ٱلَّذِيٓ أَنشَأَهَآ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴾ سورة يس: ٧٨_٧٩

﴿ زَعَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَن لَّن يُبْعَثُوا۟ ۚ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ ۚ وَذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴾ سورة التغابن: ٧

Aya kiya tinesan ko maana angkai a manga ayat, na pepaki sabotan o Allah sangkai a paganay a ayat *(sii sa Surah Taha, ayat: 55)* a mataan a inaden Iyan so manga manosiya a phoon sa lupa, giyanan so kiya adena Niyan ko apo tano a Adam a phoon sa botta, orianiyan na paka ndoden Iyan siranon bo ko oriyan o kapatay, sa thambonan siran ko manga kubor iran

ka giyoto i ongo kiran.

Go pepaki sabotan Iyan a mataan a paka pembowaten Iyan siranon bo saroman, sa paka liyo siran si-iko manga kubor iran a manga oyagoyag siran, sa phoon den ko miya ona-ona kiran na taman den si-iko moripori kiran, orianiyan na paki pagitong o Allah so manga amal iran na ibegay Niyan kiran so manga balas iyan.

Sii peman sangkai a ika dowa a ayat *(sii sa Surah Yaseen, ayat: 78-79)* na simbagon o Allah so tao a kapir a di niyan paparatiyayaan so kakaoyag ko oriyan o kapatay, sa ipepamemesa niyan o andamanaya i kakaoyag o tolan a miya redak, na simbag o Allah sa piyaki tokawan Iyanon a mataan a kagaga Niyan so kapagoyaga Niyanon saroman, sabap sa Sekaniyan i miyadenon sa paganay phoon sa da.

Sii peman sangkai a ika telo a ayat *(sii sa Surah Tagabon, ayat:7)* na simbagon o Allah so panarima o manga kapir a maka sisilay, a o-ongkiren iran so kakaoyag ko oriyan o kapatay, sa ini sogo Iyan ko Rasulullah ﷺ a kassapa iyan kiran sa masakit, sa mataan a so Allah na diden dowa-dowa na pagoyagen Iyan siran saroman, nago panotolen Iyan kiran so nganin a pinggolawla iran, nago mbalasan Iyan siran sangkoto a manga galebek iran, sa giyanan na mika lebo-lebod si-iko Allah.

Go si-iko ped a ayat na piyaki tokawan o Allah a mataan a amayka maoyag Iyan so manga tao a di iran pangingimbenaren so Naraka agoso kakaoyag saroman ko oriyan o kapatay na paki siksa Iyan siran

ko Naraka, sa dikiran dii tharoon o manga Malaikat a:

﴿ ذُوقُواْ عَذَابَ ٱلنَّارِ ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴾ سورة السجدة: ٢٠

"Tintimi niyo den so siksa ko Naraka a so di niyo pangingimbenaren." (Surah 32: 20)

So kay-itong piyapiya o manga galebek o manosiya agoso manga kattaro iran

Sabenar a piyaki tokawan o Allah a mataan a katawan Iyan so nganin a pettaroon o pisakatawan ko manga manosiya ko da niyanon pen kattaroa, na goso nganin a penggolawlaan iyan ko da niyanon pen kanggolawlaa, mlagid o mapiya atawaa ka marata, mapayag odina masolen.

Go piyaki tokawan Iyan a mataan a giyanan na misosorat Iyan si-iko *Lawhil-Mahfuz* ko da Niyan pen kaadena ko manga langit agoso lupa agoso manga manosiya agoso salakaw ron.

Go piyaki tokawan Iyan a minsampen lagidanan na piyaki tonggoan Iyan so oman i sakatao a manosiya sa dowa katao a manga Malaikat, a so isaon na sii sangkai a kawanan iyan, sa ipesorat iyan so manga pipiya a galebek o tao, so ika dowa na sii sangkai a diyawang iyan, sa ipesorat iyan so manga rarata a galebek o tao, sa daden aba iranon kalepas a melek bo.

Go piyaki tokawan Iyan a mataan a so pittanggisaan a manosiya na imbegay ron so daptar o amal iyan siiko gawii a kapagitonga ko manga amal, sa misoso-

raton so langon o manga kattaro iyan agoso manga galebek iyan, sa kabatiya iyan angkoto a daptar na daden aba niyanon kaongkir a maito bo, ka satao a ana ongkiren iyanon a maito bo na paka pettaroon o Allah so tangila niyan agoso mata niyan, goso dowa lima niyan agoso dowa a-iy niyan, nago soden so kobal iyan, sa paki pettaro Iyanon so langowan a miya nggalebek iyan, sa giyangkanan a mipantag san na matatago sii sa Qur'an so marayag a osayan iyan. Pittaro o Allah:

﴿ مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴾ سورة ق: ١٨

﴿ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَـٰفِظِينَ * كِرَامًا كَـٰتِبِينَ * يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴾ سورة الإنفطار: ١٠ـ ١٢

Aya maana angkai a ayat *(sa Surah Qaf, ayat: 18)* na piyaki tokawan o Allah a aden a paka totonggoon ko oman i pittanggisaan a manosiya a dowa katao a Malaikat, so isaon na sii sa kawanan iyan a *(Rakeeb)* a ipesorat iyan so manga pipiya a galebek o tao, naso ika dowa na sii sa diyawang iyan a *(Ateed)* a ipesorat iyan so manga rarata a galebek o tao.

Sii peman sangkai a ika dowa a ayat *(sa Surah Al-Infitar, ayat: 10-12)* na piyaki sabotan o Allah a mataan a aden a manga Malaikat a paka totonggoon Iyan ko manga manosiya, a aya galebek iran na giya kipesoraten iran ko langowan a dii manggalebek o manga manosiya, sa piyaki tokawan Iyan a mataan a bebegan Iyan siran sa gaga sa kapeka tokawi ran ko langowan a dii nggolawlaan o manga manosiya sa

rakes a peki sorat iran, sa datar den o katawi ron o Allah agoso kisosorat iyan si-iko *Lawhil-Mahfuz* ko da kiran pen kaadena o Allah.

Katii so kasahadah

Aya kasahadah naso kattaroangka sa:

«أشْهَدُ أن لا إلٰهَ إلا الله وأشْهَدُ أنَّ مُحمَّدًا رَسُولُ الله، وأشْهَدُ أنَّ الجَنَّة حَق والنَّار حَق وأنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لا رَيبَ فِيهَا، وأنَّ الله يَبْعَثُ مَن فِي القُبُور لِلحِسَابِ والجَزاء، وأنَّ كُل ما أخبَرَ الله بِهِ فِي كِتَابِهِ أو على لِسَان رَسُوله حَق»

"Pesaksian aken a da a Tuhan arowar ko Allah, nago pesaksian aken a mataan a so Muhammad na Sugo o Allah, go pesaksian aken a mataan a so Surga na benar, nago mataan a so Naraka na benar, nago pesaksian aken a mataan a so bangkit na paka talingoma sa diden dowa-dowa, nago mataan a so Allah na pagoyagen Iyan so manga tao si-iko manga kubor iran, ka pantag sa kapagitonga ko manga amal iran agoso kambalasi ron, nago pesaksian aken a mataan a so langowan a piyaki tokawan o Allah a minggolalan ko Kitab Iyan a so Qur'an, odina minggolalan si-iko Rasulullah ﷺ na benar."

Sa indolon aken reka hay tao a ana akal iyan a kaparatiyayaangka sangkai a Sahadah a rakes a tharoon ka -ilapalka- nago inggolalan ka so mapemamaana niyan, ka sabap sa giyaya i lalan si-iko kapaka selang sa maliwanag.

PINTUAN A IKA DOWA

So kakenala ko Sugo o Allah

Kagiya kiya tokawan ka a so Allah i Tuhanka a miyaden reka, nago mataan a pagoyagen ka Niyan saroman ka imbegay Niyan reka so balas o piyagamal ka, na takikangka sa ginawangka a mataan a siyogo Iyan reka so Sugo ago si-iko kadandan o manga manosiya, sa kalitantang reka so kaparatiyayaangkaon agoso kaonotingkaon.

Go piyaki tokawan Iyan a mataan a da a okit a kakatokawi ko ontol a simba sii Rekaniyan arowar ko kaonoti sangkanan a Sugo, na goso kisongkad iyan si-iko okitokit o Agama a giyanan i ini sogo Iyanon, sa giyangkanan a Sugo na paliyogat ko kadandan o manga manosiya so kaparatiyayaa iranon agoso kaonoti ranon.

Sekaniyan so polimposan o manga Sugo a siyogo o Allah si-iko kadandan o manga manosiya a so Muhammad ﷺ a di matao matiya ago di matao sorat. Miya aloy o Musa agoso Essa si-iko *Tawrat* agoso *Injeel* [1](Bible) so kapaka talingoma niyan sa sobra so miyaka pat-poloon maaloy, sa peka batiyaon o

1) Ilayangka so kiya aloy o Muhammad si-iko *Tawrat* agoso *Injeel* a matatago si-iko Kitab a (الجواب الصحيح لمن بدل دين المسيح) reki Ibenu Taymiyah. Go ilayangka so Kitab a (هداية الحيارى) reki Ibenul-Qayim. Go ilayangka so Kitab a (السيرة النبوية) reki Ibenu Hisham. Go ilayangka so bandingan ko manga Mu'jizat o Nabi si-iko Kitab a (تاريخ ابن كثير) nago si-iko manga ped a kitab.

manga Yahudi agoso manga Kristiyan si-iko da iran pen kapangalina sangkanan a dowa a Kitab.

Giyangkanan a moripori a Nabi a siyogo o Allah ko kadandan o manga manosiya na sekaniyan so Muhammad a wata o Abdullah, a wata o Abdul-Muttalib a bangsa Hashimiy ago Qurashiy. Sekaniyan na da a lawan iyan a barabangsaan ago da a lawan iyan a patiis a tao si-iko liyawaw o lupa, a apo o Ismail, a wata o Ibrahim.

Ini mbawata sa inged a Makkah si-iko ragon a 570 (Oriyan o kiya ipos o Essa). Sii sangkoto a masa a kini mbawataanon na miya nggolawla so madakel a karina a piyamaka memesa a mini dakat ko totolan.

Sii sangkoto a kagagawii a kini mbawataanon na linindawan so Dunya sa tihaya a mala a ini kabengang o manga manosiya, naso manga barahala a pesimbaan o manga Quraish sii sa Ka'bah na miyamangi tombak, na tiyageter so marigay o Kisra a datu sa Pirsia (Iran), na miya padeng so apoy a pesimbaan o manga tao sa Pirsia a daden oto mapadeng si-iko onaan oto sa miyaka dowanggibo ragon.

Sa giyanan na palaya den nanao sa kiyapaki tokawi o Allah ko manga manosiya sa kini mbawataan ko polimposan o manga Sugo, a so paka daan iyan so manga barahala a pesimbaan a salakaw ko Allah, nago indolon iyan ko manga tao sii sa Pirsia (Iran) ago sii sa Rom so kasimbaa ko Allah a Isa-isa, na goso kasold iran si-iko Agama Niyan a benar.

Sa opama oba siran sangka na maki petidawa kiran agoso manga tao a miyonoton, na paka daagen siran

o Allah nago paka dayamangen Iyan so Agama Niyan a giyanan i sindaw Niyan si-iko lupa. Sa giyanan den i thitto a miya nggolawla ko kiya sogoa o Allah ko Rasulullah ﷺ.

Sabenar a piyaka lebi o Allah so Muhammad ﷺ sangko manga pagari niyan a manga Rasul a miya onaan iyan:

Ped sangkanan a manga kalbihan naso kiya baloya Niyanon a moripori ko manga Rasul, sa daden aba niyan pen oriyan a Sugo, goso kababaloy o panolon iyan a langkap ko manga manosiya, naso kadandan o manga manosiya na palaya den omat o Muhammad, na satao a maratiyayaon ago onotan iyan na maka sold ko Surga, na sapman satao a diron maratiyaya na maka sold ko Naraka, sa taman si-iko manga Yahudi agoso manga Kristiyan na paliyogat kiran a kaonoti ranon, na sa diron maratiyaya ago di niyan onotan na miya ongkir iyan so Musa agoso Essa agoso kadandan o manga Nabi.

Kaso kalangowan o manga Nabi na angiyas siran ko tao a di niyan onotan so Muhammad ﷺ, sabap sa so Allah na ini sogo Iyan ko manga Rasul a kapanotola iran ko manga kawm iran mipantag ko kapaka talingoma o Muhammad, na goso kidolonen iran kiranon sa kaonoti ranon amayka sogoon o Allah, sabap sa giyangkai a Agama a ini sogoon o Allah na giyaya so Agama a ini sogo Iyan ko miyanga o-ona a Sugo, sa tiyarotop Iyan nago piyaka loag Iyan sii sangkai a masa angkai a polimposan o manga Sugo.

Sa di kapatot iba aden a tarimaan o tao a Agama a salakaw ko Agama Islam ko oriyan o kiya sogoa ko Muhammad ﷺ sabap sa kagiya so Islam na tarotop a Agama a giyaya i piyaka langgan o Allah ko langowan a Agama, nago giyaya i Agama a benar a piyarihala o Allah.

Sopman so **Agama a Yahudi** ago **Agama a Kristiyan** na manga Agama nan a miya pamagalin sa kenaoba datar o kini toronenon o Allah, naso langowan a Muslim a miyonot ko Muhammad na datar bo o kiya onotan iyan so Musa agoso Essa agoso langowan a Nabi.

Na satao a di sumold ko Islam na datar bo o aya inongkir iyan naso Musa agoso Essa agoso kadandan o manga Nabi, sa apiya pen aya dii niyan tharoon na ped ko manga pagonot o Musa odina ped ko manga pagonot o Essa.

Giyoto i sabap a so isaka sagorompong ko manga pari o manga Yahudi agoso manga Kristiyan a manga lalantas i pamikiran a ipekokom iran so kaontol, na da iran den ndowa-dowaan na piyaratiyaya iran so Muhammad ﷺ nago sumiyold siran ko Agama Islam.

Sabenar a piyagitong o manga Ulama a matao ko totolan ko kiya pagintao o Nabi ﷺ, so kadakel o manga Mu'jizat iyan a maka nggogonanao sa kabebenar o panolon iyan, na mini raot sa labi sanggibo a kadakel iyan a Mu'jizat, isaon so piyakato o Allah siiko pageletan o dowa waga niyan a datar o ila a toos

sa kananabii a aya misosoraton na: (محمد رسول الله) *(So Muhammad na Sugo o Allah)*, na goso kapsayapi ron a gabon igira a pelalakaw ko maranti a alongan, na goso kaptasbih o maito a ator sii sa palad iyan, na goso kapsalamaon o kayo, na goso kiya panotola niyan ko manga sai a migagaib a mapenggolawla ko mori a masa, sa katii a peka masaan tano sa maito-maito, sa datar den o kiya panotola niyanon.

Giyangkai a manga sai a migagaib a miya panotol o Muhammad ﷺ a piyaki tokawanon o Allah a mapenggolawla si-iko oriyan o kawapat iyan sa taman si-iko kaakir o Dunya, na midadaptar si-iko manga kitab a Hadis agoso manga kitab a miya aloy ron so manga tanda o bangkit, ibarat o Kitab a:(النّهاية لابنِ كَثِير) goso Kitab a:(الأخْبارُ المُشـاعَة فى أشْراطِ السَّاعَة) go si-iko manga kitab a Hadis si-iko (بابُ الفِتَنِ والمَلاحِم) sa giyangkai a manga Mu'jizat na saginda o manga Mu'jizat a ini begay ko miyanga o-ona a Nabi.

Owanagaid, na ini senggay ron o Allah so Mu'jizat a da Niyan began si-iko manga ped iyan a manga Nabi, sa giyangkanan a Mu'jizat na tatap si-iko tenday o masa sa taman si-iko kaakir o Dunya. Giyanan so **Qur'an** a kattaro o Allah a ini begay Niyan a kapasadan a kassiyapa Niyanon sa da abaon mapangalin, sa opama o aden a alinenon a tao a satiman bo a batang na disadiden ka katokawan den, sa kataya a giyangkaya a gatosan ka milyon a Qur'an a matatago sa tangan o manga Muslim a da aba niyan kiya mbidabidaan sa apiya so satiman a batang.

Naso *Tawrat* agoso *Injeel* na mimbarambarang den ago mbidabida, sabap sa kagiya so manga Yahudi agoso manga Kristiyan na kinowa iran a kasambaran ago piyangalin iran gowani a isana kiran o Allah so kassiyapaon.

Sopman so Qur'an na daden pananasanaan o Allah so kassiyapaon, ka Sekaniyan den i miyangako ron sa kassiyapa Niyanon, sa datar o kiya tharoa Niyanon:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ سورة الحجر: ٩

"Mataan a ini toron Ami so Qur'an, nago mataan a Sekami den i sumisiyapon." *(Surah 15: 9)*

So manga dalil sa mataan a so Qur'an na kattaro o Allah, nago mataan a so Muhammad na Sugo o Allah

Ped sa manga dalil a pamikiran a maka nggogonanao sa mataan a so Qur'an na kattaro o Allah, nago mataan a so Muhammad na Sugo o Allah, naso kiya bataloa o Allah ko manga kapir si-iko manga Quraish gowani a paka mbokagen iran so Muhammad ﷺ, sa datar o miyanga o-ona a pagtao a piyaka mbokag iran so manga Nabi ran, sa pittaro iran a so Qur'an na kenaoba kattaro o Allah.

Na biyatalo siran o Allah sa mbaal siran sa kitab a datar o Qur'an na da iran magaga, a obadi so Qur'an na ini toron si-iko basa iran a basa-Arab, nago siran i

manga bantoga a maongangen i kattaro sa basa-Arab, nago sisii kiran so piyanga dadayoan a manga o-ongangen, na goso manga patataro sa lalag, na goso manga bantoga a pababayok [1].

Na biyatalo siran peman o Allah sa mbaal siran sa sapolo bo ka Surah a datar o manga Surah sa Qur'an na da iran magaga, orianiyan na biyatalo Iyan siran peman sa mbaal siran sa isa bo ka Surah na da iran magaga, na orianiyan na piyaki tokawan o Allah a di siran paka gaga, nago soden so kadandan o manga Jinn agoso manga manosiya, na di siran paka gaga oba siran maka mbaal sa datar o Qur'an apiya pen mamagogopa siran. Pittaro o Allah:

﴿ قُل لَّئِنِ ٱجْتَمَعَتِ ٱلْإِنسُ وَٱلْجِنُّ عَلَىٰٓ أَن يَأْتُوا۟ بِمِثْلِ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِۦ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴾ سورة الإسراء: ٨٨

"Tharoangka a apiya pen timotimo so manga mano-siya agoso manga Jinn sa kapagembaal iran sa is-san o Qur'an, na di siran den maka mbaal sa issan iyan apiya pen mamagogopa siran" ***(Surrah 17: 88)***

Na opama ka so Qur'an na kattaro o Muhammad odina so salakaw ron a ped ko manga manosiya, na aden den a maka gagaon ko manga o-ongangen ko manga Arab a maka mbaal sa issan iyan, ogaid na sabap sa kagiya so Qur'an na kattaro o Allah, naso

---

1) Giyangkanan a manga pababayok si-iko manga Arab (شعراء) na ke-naoba datar o manga pababayok si-iko manga Meranao, ka mawa-tan a mbidaan iran. *(So mindiyorobasa)*

kapaka lalawan o kattaro o Allah si-iko kattaro o manga manosiya na datar o kapaka lalawan o Allah si-iko manga manosiya, na sabap sa so Allah na da a rimbang Iyan naso mambo so kattaro Iyan na da a rimbang Iyan.

Kagiyamawto, na miyaka rayag a mataan a so Qur'an na kattaro o Allah, nago mataan a so Muhammad na Sugo o Allah, sabap sa kagiya so kattaro o Allah na da a kapenggolalanan iyan arowar ko Sugo a phoon ko Allah. Pittaro o Allah:

﴿ مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمًا ﴾ سورة الأحزاب: ٤٠

"Kenaoba so Muhammad na ama o isa rekano, aya mataan na Sugo o Allah ago polimposan o manga Nabi. So Allah na makekenal Iyan so langowan taman " (Surah 33: 40)

Go pittaro o Allah:

﴿ وَمَآ أَرْسَلْنَٰكَ إِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ سورة سبأ: ٢٨

"Da a kiya sogoa Mi reka arowar sa paka pamanotolen ko kasurgaan, nago paka panapaosen ko kanarakaan si-iko kadandan o manga manosiya, ogaid naso kadakelan ko manga tao na di iran katawan." (Surrah 34: 28)

Go pittaro o Allah:

﴿ وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ ﴾ سورة الأنبياء: ١٠٧

"Da a kiya sogoa Mi reka arowar sa limo ko manga kaaden." (Surah 21:107)

Aya kiya tinesan ko maana angkai a manga ayat, na sii sangkai a paganay a ayat *(sa Surah Al-Ahzab, ayat: 40)* na piyaki sabotan o Allah a mataan a so Muhammad ﷺ na Sugo Iyan si-iko kadandan o manga manosiya, nago sekaniyan i polimposan o manga Nabi sa daden a orianiyan a Nabi, go mataan a tinindos Iyan sekaniyan a paka awiden Iyan ko Agama Niyan, nago an mabaloy a polimposan o manga Sugo Iyan, ka kagiya katawan Iyan a sekaniyan i kapapakayan ko dataranan.

Go piyaki sabotan o Allah sii sangkai a ika dowa a ayat *(sa Surah Saba' ayat: 28)* a sabenar a siyogo Iyan so Muhammad ﷺ si-iko kalangowan o manga manosiya, mlagid so mapoti a tao agoso maitem a tao, go mlagid si-iko manga Arab agoso kenaoba manga Arab, ogaid na kagiya so kadakelan ko manga manosiya na di iran katawan so titto a benar na miya dadag siran ago miya kapir siran, sabap sa kagiya da iran onoti so Muhammad ﷺ.

Sii peman sangkai a ika telo a ayat *(sa Surah Al-Anbiya, ayat: 107)* na piyaki sabotan o Allah ko Muhammad a mataan a aya kiya sogoa Niyanon na limo Iyan ko langowan o kaaden -- sekaniyan na limo o Allah a ini begay Niyan ko manga manosiya -- na satao a maratiyayaon ago onotan iyan, na sabenar a

tiyarima iyan so limo o Allah, na miya patoton so Surga, na sapman satao a di niyan paratiyayaan ago di niyan onotan, na sabenar a da niyan tarimaa so limo o Allah, na miya patoton so Naraka agoso siksa a malipedes.

Pananawag sa kaparatiyayaa ko Allah agoso Sugo Iyan a so Muhammad

Indolon ami reka so kaparatiyayaangka ko Allah sa Sekaniyan i Kadnan, na goso Muhammad na Sugo Iyan, sa indolon ami reka a kaonotingkaon agoso kinggolalanen ka ko Agama niyan a Agama Islam a giyanan i ini sogoon o Allah, sa aya mababaloy a pasodan iyan naso Qur'an agoso manga Hadis o Rasulullah ﷺ a titto a miyaka poonon, sabap sa kagiya so Rasulullah na paparihalaan o Allah, sa da a isogo iyan arowar ko panduanon o Allah, nago da a issapar iyan arowar ko ini sapar o Allah.

Sa imanto na tharoangka sa ikhlas ko pusooka a: ***Piyaratiyayako a so Allah i Tuhan aken ago Kadnan aken a da a sakotowa Iyan, nago piyaratiyayako a mataan a so Muhammad na Sugo o Allah ago pagonotan aken,*** ka mataan a da a kilidas ka ko Naraka arowar san.

Pangnin tano ko Allah a began tano Niyan sa kapaka dadaya ago kapaka selang sa maliwanag.***(Ameen)***

PINTUAN A IKA TELO

So kakenala ko Agama a benar

Kagiya miya kenal ka a so Allah i Kadnanka a miyaden reka ago perisski reka, nago mataan a Sekaniyan i titto a Tuhan a Isa-isa a patoray reka so kasimbaaon, nago miya kenal ka a mataan a so Muhammad na Sugo o Allah sii reka, nago si-iko kadandan o manga manosiya, na takikangka sa ginawangka a di katarima so paratiyayangka ko Allah agoso siyogo Iyan a so Muhammad odingka makenal so Agama Islam a rakes a paratiyayaanka ago inggolalanka, sabap sa kagiya giyanan so Agama a miya soaton so Allah ago ini sogo Iyan ko manga Rasul, nago giyanan so Agama a ini sogo Iyan ko Muhammad ﷺ si-iko kadandan o manga manosiya, nago ini patoray Niyan kiran so kinggolalanen iranon.

Antonaay pettaroon a Islam?

Pittaro o Rasulullah ﷺ a: *Aya Islam naso kassaksiingka sa mataan a da a Tuhan a simbaan arowar ko Allah, nago mataan a so Muhammad na Sugo o Allah, na goso kinggolalanenka ko sambayang, na goso katonayangka ko Zakat, na goso kapowasaingka ko Ramadhan, na goso kapnaihadji-ika sa Baitullah, amayka kagagangka a makaomakaon."* Piyanotol i Bukharie ago si Muslim.

So Islam na Agama a langkap a giyanan i ini patoray o Allah si-iko kadandan o manga manosiya, nago giyanan i Agama a piyaratiyaya o manga Rasul, sa mimbayorantang siranon si-iko Allah, nago piyaki

sabotan o Allah a sobo so Islam i Agama a titto, sa da a tharimaan Iyan a Agama a salakaw ron. Pittaro o Allah:

﴿إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلْإِسْلَٰمُ﴾ سورة آل عمران : ١٩

"Mataan a ayabo a Agama a tharimaan o Allah naso Islam." (Surah 3: 19)

Go pittaro pen o Allah:

﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ﴾ سورة آل عمران : ٨٥

"Satao a mbabanog sa Agama a salakaw ko Agama Islam na diden tharimaan o Allah sii rekaniyan angkoto a Agama, go sekaniyan na sii sa Alongana-mawri na ped ko miyanga lologi." (Surah 3: 85)

Si-iko katimbel o maana angkanan a dowa a ayat na pepaki tokawan o Allah sii sangkai a paganay a ayat a ayabo a Agama Niyan naso Islam, na sii sangkai a ika dowa a ayat na piyaki sabotan Iyan a daden a tharimaan Iyan a Agama si-iko apiya antaonon a tao a makaliyo ko Islam, sa ayabo a petagodaya a manga tao si-iko oriyan o kapatay na sobo so manga Muslim, naso manga tao a kapantagan a kapatay si-iko salakaw ko Islam na manga tao a miya logi sii sa Alongana-mawri nago siksaan siran si-iko Naraka.

Giyoto i sabap a so langowan a manga Nabi na palapalaya siran manga Muslim, nago palapalaya siran mbababayorantang si-iko Allah, sa piyaki sabotan iran a

angiyas siran si-iko tao a di sold ko Islam, na saden sa Yahudi odina Kristiyan a kabaya iyan so kapaka selang sa maliwanag agoso katagodaya, na sold si-iko Islam nago onoti niyan so Muhammad ﷺ kaan mabaloy a titto a pagonot o Musa agoso Essa, sabap sa kagiya so Musa agoso Essa agoso Muhammad, na goso langowan a Sugo na palapalaya den manga Muslim, nago aya mini talingoma iran a Agama naso Agama Islam, sabap sa kagiya giyanan i Agama o Allah a ini sogo Iyan kiran.

Na si-iko oriyan o kiya sogoa ko Muhammad ﷺ na taman si-iko kabangkita ko Dunya na di kapatot si-iko apiya antaonon a tao iba niyan betowi a ginawa niyan sa mapaparatiyaya si-iko Allah, nago di tarimaan o Allah angkoto a diniyanon dii kattaroa (sa sekaniyan na Muslim) sa taman sa di niyan paratiyayaan so Muhammad a Sugo o Allah na rakes a onotan iyan, nago inggolalan iyan so manga sogoan o Qur'an a ini toronon o Allah. Pittaro o Allah:

﴿ قُلۡ إِن كُنتُمۡ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِي يُحۡبِبۡكُمُ ٱللَّهُ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ
ذُنُوبَكُمۡۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ﴾ سورة آل عمران: ٣١

"Tharoangka a amayka sekano na titto a peka babayaan iyo so Allah na onoti ako niyo ka kababayaan kano o Allah, nago maapen Iyan rekano so manga dusa niyo, so Allah i dii meririla a lebi a Masalinggagaw" (Surah 3: 31)

Si-iko katimbel o maana angkai a ayat na ini sogo o Allah ko Muhammad a kattaroa niyanon ko manga tao

a midagodago iran a kapka babaya iran ko Allah, a amayka sekano na titto a peka babayaan iyo so Allah na onoti ako niyo ka kababayaan kano o Allah, go sabenar a so Allah na di kano Niyan kababayaan ago di Niyan rekano pemaapen so manga dusa niyo, sa taman sa di niyo paratiyayaan so Muhammad a rakes a onotan iyo.

Giyangkai a Islam a ini sogo o Allah ko Muhammad ﷺ si-iko kadandan o manga manosiya, na giyai so Agama a tarotop a rangkom a tiyarotop o Allah, nago ini kasoat Iyan ko manga oripen Iyan a aya iran ma-pagagama, sa da a tharimaan Iyan kiran a Agama a makaliyo ron, nago giyai so Agama a ini panolon o manga Nabi nago piyaratiyaya iran. Pittaro o Allah:

﴿ ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا ﴾ سورة المائدة: ٣

"Imanto a gawii na tiyarotop Aken rekano so Agama niyo nago diniyangka Aken rekano so limo Aken, nago ini kasoat Aken rekano so Islam a aya niyo Agama" *(Surah 5: 3)*

Aya katimbel o maana angkai a ayat: Na giyangkai a ayat na ini toron ko Muhammad si-iko masa a kaka-kaden iyan sa Arafah a dii mangangarapan ko Allah a ped iyan so manga Muslim, si-iko kiya penaihadji iyan a bitowan sa *Hadjatul-Wida* a giyoto so kagaan iyan den mawapat, ko oriyan o kiyapaka daagaon o Allah, sa dumiyayamang so Islam nago miya diyang-ka so kipetoronen ko Qur'an, sa piyaki sabotan o

Allah a mataan a giyanap Iyan ko manga Muslim so Agama iran, nago tiyarotop Iyan kiran so limo Iyan ko kiya sogoa Niyan ko Muhammad na goso kini toronen Iyanon ko Qur'an, sa piyaki tokawan Iyan a mataan a ini kasoat Iyan kiran so Islam a aya iran Agama sa di Niyan den ikagowad, nago daden a tharimaan Iyan a Agama si-iko apiya antaonon inontabo so Islam.

Go piyaki tokawan Iyan a mataan a so Agama Islam a ini sogo Iyan ko Muhammad ﷺ si-iko kadandan o manga manosiya, na Agama a tarotop ago rangkom ago kapapakayan si-iko langowan a masa, na goso langowan a darpa na goso langowan a pagtao, so Islam na Agama a ini pangendao niyan so katao, nago Agama a maloag, nago Agama a kapaginontolan ago ipesogo iyan so mapiya.

So Islam na marayag ago tarotop ago ontol a padoman si-iko pimbarang a lamalama o kapepagintao, sabap sa so Islam na Agama ago kanggobirno, sa mapapatidalmon so ontol a okitokit si-iko kandato, na goso kapangokom, goso kapolitika, goso kapaginged, goso kakaoyagan, na goso langowan a nisisita o manosiya si-iko kapepagintao niyan sii sangkai a Dunya, nago mapapatidalmon so ipetagodaya iran sii sa Alongana-mawri ko oriyan o kapatay.

So manga rukon o Islam

So Islam a ini sogo o Allah si-iko Muhammad ﷺ na lima a onayan iyan, sa di kabaloy so tao a thitto a

Muslim sa taman sa di niyan paratiyayaan angkai a lima a rukon, na rakes a inggolalan iyan.

Katii so manga rukon o Islam:

1. So kassaksii o tao sa mataan a da a Tuhan arowar ko Allah nago mataan a so Muhammad na Sugo o Allah.

2. So kinggolalanen iyan ko manga sambayang a paralo.

3. So kibegan iyan ko Zakat.

4. So kapowasai niyan ko Ramadhan.

5. So kapnaihadji iyan sa Baitullah amayka kagaga niyan so kapaka oma niyanon[1].

So kassaksii sa mataan a da a Tuhan arowar ko Allah nago mataan a so Muhammad na Sugo o Allah na paliyogat ko Muslim a kakenala niyan ko maana niyan agoso kinggolalanen iyanon. Sopman so tao a giyabo a kipelapalen iyanon na di niyan katawan i maana niyan ago di niyan ipenggolalan, na sabenar a di ron pakanggay a gona.

Aya maana a (لا إله إلا الله) na da a thitto a simbaan sii

---

1) Pittaro o Rasulullah ﷺ :*"Piyanagombalay so Islam sa lima a onayan iyan: So kassaksii sa da a Tuhan a rowar ko Allah nago mataan a so Muhammad na Sugo o Allah, na goso kinggolalanen ko sambayang, na goso kibegan ko Zakat, na goso kapnaihadji, na goso kapoasai ko Ramadhan."*

sangkai a liyawaw o lupa ago si-iko dalem o langit arowar ko Allah a Isa-isa a Sekaniyan i thitto a Tuhan, naso langowan a katuhanan a salakaw Ron na ribat.

Aya maana a Tuhan na **pesimbaan**, naso tao a aya pesimbaan iyan naso salakaw ko Allah na kapir ago Mushrik, sa apiya pen aya pesimbaan iyan na Nabi odina Awliya, go apiya pen aya daawa niyan sa kapsimbaa niyanon na diniyan dii ipapakarani si-iko Allah nago aya niyanon pagampiten, sabap sa so manga Mushrik a ini tidawa a Rasulullah ﷺ na giyai i daawa iran sa kiya simbaa iran ko manga Nabi agoso manga Awliya.

Ogaid na kagiya giyangkai a daawa na ribat ago dì katarima, sabap sa so kapapaka rani si-iko Allah na kenaoba aya okit iyan na giya kassimbaa ko salakaw Ron, ka aya mataan a okit a kapapaka rani si-iko Allah naso kapepudiaon agoso kapepangangarapanon sa nggolalan ko manga Ingaran Iyan agoso manga Sipat Iyan, na goso dii kinggolalanen ko manga amal a Salih a ini sogo o Allah, ka ibarat o kasambayang, na goso kasidka, goso kapembantoga ko Allah, goso kapamowasa, goso kanjihad, goso kapnaihadji, goso kapiyapiyai ko dowa lokes, na goso manga galebek a issananan, na goso kipepamangnin o Muslim ko pagari niyan a Muslim a lumiyalakaw igira a dii ndowaa.

So simba na madakel a pisosonan iyan, pedon so kandowaa: Giyanan so kapamangni sa sai a da a paka gagaon arowar ko Allah, ka ibarat o kapaka torona ko

oran, goso kapaka bager o pekasakit, na goso kada' o manga abalabal a di kabalebeg o kaaden oba niyan mapakada', na goso kapamangni sa kapaka sold ko Surga agoso kapaka lidas si-iko Naraka, na goso kapangangarapan sa kapaka paroli sa moriyatao ago risski ago kapipiya ginawa, na goso manga dataranan, sa giyanan na palapalaya den da a kapepanonanon arowar si-iko Allah, sa giyangkanan a miyanga a-aloy na saden sa mamangni ron si-iko kaaden, mlagid o oyagoyag atawaa di, na sabenar a miya simba niyan.

Ana kattaro o Allah a ini sogo Iyan ko manga oripen Iyan a aya bo a pangangarapanan iran naso Allah, sabap sa kagiya so kapangangarapan na ped sa simba na satao a paka antapen iyan si-iko salakaw ko Allah, na sabenar a sekaniyan na tago o Naraka. Pittaro o Allah:

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمُ ٱدْعُونِىٓ أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ
عِبَادَتِى سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴾ سورة غافر: ٦٠

"Pittaro o Tuhan iyo (so Allah) a pamangni kano Raken ka tarimaangko rekano, mataan a so siranoto a pemamaratabatan iran so simba Raken na disadiden ka maka dembeng siran ko Naraka a maka dadapanas siran" *(Surah 40: 60)*

Go piyaki sabotan o Allah a mataan a so salakaw Ron a diiran dii pangangarapanan na da aba niyan kibegay a kamapiyaan ago da aba niyan kimorala ko manosiya, apiya pen aya diiran dii pangangarapanan na manga Nabi odina manga Awliya. Pittaro o Allah:

﴿ قُلِ ٱدْعُوا۟ ٱلَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِهِۦ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ ٱلضُّرِّ عَنكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴾ سورة الإسراء: ٥٦

"Tharoangka a porbai niyo a pamangni kano ko pipikiren iyo a manga katuhanan iyo a salakaw ko Allah, ka di iran den magaga iba iran rekano maren so morala, nago di iran den magaga iba iran rekano mapaka silay." *(Surah 17: 56)*

Go pittaro o Allah:

﴿ وَأَنَّ ٱلْمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا۟ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا ﴾ سورة الجن: ١٨

"Mataan a so manga Masjid (darpa a pesimbaan) na para bo ko Allah sa oba aden a simbaan iyo a ped o Allah a isa bo" *(Surah 72: 18)*

Ped sa simba naso kasombali, goso kassamaya, goso kapembegay sa nganin san a dii ipepaka rani si-iko Allah, sa di kapakay oba aden a nggolawlaan o tao sangkai a manga simba a pantag sa diniyan dii ipepaka rani ko salakaw ko Allah, ka satao a manombali sa soa-soat iyan ko salakaw ko Allah, ka ibarat o manga tao a peragaan iran so koba odina so manga Jinn, na sabenar a miya simba niyan so salakaw ko Allah na miya patoton so morka o Allah. Pittaro o Allah:

﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِى وَنُسُكِى وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتِى لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ۝ لَا شَرِيكَ لَهُۥ ۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴾ سورة الأنعام: ١٦٢-١٦٣

"Tharoangka a mataan a so sambayang aken goso

kapsombali aken goso kao-oyagoyag aken, na goso kappatay aken na palaya den para ko Allah a Kadnan o langowan o kaaden a da a sakotowa Iyan, sa giyanan i ini sogo raken nago saken i paganay ko manga Muslim (Mimbayorantang ko Allah)" *(Surah 6: 162-163)*

Go pittaro o Rasulullah ﷺ:

« لَعَنَ اللهُ مَن ذَبحَ لِغَيرِ الله » حديث صحيح رواه مسلم

"Pimorkaan o Allah so tao a pepanombali sa soa-soat iyan ko salakaw ko Allah." Hadis Sahih a piyanotol i Muslim.

Sa igira a pittaro o tao ko issan iyan a manosiya a: ***Pesapa ako ki polan (pagaloyin iyan so ngaran o tao) ka opama o maparoli aken so dataraya na pesidka ko sa issanaya, odina penggolawlako sa manaya,*** na giyangkanan a issananan a kassamaya na mini itong sa **kapanakoto si-iko Allah**, sabap sa kagiya sii ini samaya si-iko kaaden, naso samaya na ped sa simba a da a kapatotanon arowar ko Allah, sa aya kapakay a kassamaya na giyangkoto a kattaroa o tao sa: ***Ipesapa aken ko Allah a pesidka ko sa issanaya, odina penggolawla ko sa dataraya sa soa-soat aken ko Allah, opama o maparoli aken so lagidaya.***

Go ped pen sa simba naso kapamangni sa tabang nago kapamangni sa ogop si-iko Allah, na goso kapangangarapan sa kapaka lindong, sa da a pangnian sa tabang nago da a pangnian sa ogop nago da a pangnian sa kapaka lindong arowar si-iko Allah a Isaisa. Pittaro o Allah sii sa Qur'an:

﴿ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴾ سورة الفاتحة : ٥

"Seka bo i simbaan ami nago Seka bo i pangnian ami sa tabang" (Surah 1: 5)

Go pittaro o Allah:

﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلْفَلَقِ * مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ﴾ سورة الفلق: ١-٢

***"Tharoangka a melindong ako ko Kadnan o kapita-pita (so Allah) si-iko kapaka morala o nganin a miya aden"** (Surah 113: 1-2)*

Go pittaro o Rasulullah ﷺ:

« إِنَّهُ لا يُستَغاثُ بِي وَإِنَّما يُستَغاثُ بِالله » حديث صحيح رواه الطبراني

"Mataan a kenaoba saken i pangnian sa tabang ka aya pangnian sa tabang naso Allah." **Hadis Sahih a piyanotol i At-Tabarany.**

Go pittaro o Rasulullah ﷺ:

«إذا سَأَلْتَ فَاسْأَل الله وَإذا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِن بِالله » حديث صحيح رواه الترمذى

"Igira a pamangni ka na sii ka pamangni ko Allah, na igira a pamangni ka sa tabang na sii ka pangni sa tabang ko Allah." **Hadis Sahih a piyanotol i At-Tirmizy.**

Ogaid naso kapamangni sa tabang agoso kapamangni sa ogop si-iko tao a oyagoyag a maka mamasa na kapakay, sa sii bo mambo ko sai a kagaga niyan,

naso kapamangni sa kapaka lindong na da a kalindongan arowar ko Allah a Isa-isa.

Sopman so miyatay agoso di maka mamasa na diden kapakay oba pamangnii sa tabang odina ogop, sabap sa kagiya da aba niyan kapaar a melek bo, sa apiya pen sekaniyan na Nabi odina Awliya odina Malaikat, kaso migagaib na da a matao ron arowar ko Allah, na satao a tharoon iyan a katawan iyan so migagaib na sabenar a sekaniyan na miya kapir a paliyogat so di ron kaparatiyayaa, sa opama o aden a rimaren iyan a sai na miya toman na giyoto na miya salak. Pittaro o Rasulullah ﷺ:

« مَنْ أَتَى كَاهِنًا أَوْ عَرَّافًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ » رواه الإمام أحمد والحاكم

"Satao a sumong ko paririmar odina parorodiyoman na benaren iyan so dii niyan tharoon, na sabenar a miya ongkir iyan so ini toron ko Muhammad." Piyanotol i Imam Ahmad ago si Al-Hakim.

Go ped pen sa simba naso kapanarig si-iko Allah, goso kapangangampedian sii Rekaniyan, goso kapelendag o puso sa kalek sii Rekaniyan, sa di kapakay oba aden a panarigan o tao sa isarakan iyanon a ginawa niyan inontabo so Allah, nago di kapakay oba aden a pangangampedianan iyan sa panongganoyin iyan a salakaw ko Allah, nago di kapakay oba aden a pepaka lendagan iyan sa puso iyan sa kalek iyanon a maka liyo si-iko Allah a Isa-isa.

Sa aya masikaw ron sa ginawa na giyangkaya a

kadakelan sa manga tao a ipagi-ingaran iran so Islam na ipepanakoto iran so Allah, sa dii siran dii manga-ngarapan ko manga ped a kaaden a oyagoyag ago miyamatay sa salakaw ko Allah, nago diiran dii tawa-fan so manga kubor iran, nago pepamangni siranon sa kaparoliya iran ko manga tontot iran, sa giyanan na mini itong sa simba si-iko salakaw ko Allah, naso tao a diron dii nggolawla na kenaoba Muslim, apiya pen midagodago niyan a sekaniyan na Muslim, nago ipe-sabot iyan so Dowa kalimatus-Sahada:

(أشْهَدُ أن لا إلهَ إلا الله وَأشْهَدُ أن مُحَمَّدا رَسُولُ الله)

Nago dii manambayang, nago dii mamowasa, nago dii menaihadji sa Baitullah. Pittaro o Allah:

﴿ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ﴾ سورة الزمر: ٦٥

"Sabenar a kiyapaki tokawan reka agoso siranoto a miya onaanka a amayka manakoto ka, na mataan a mailang so amalka, nago mapedka ko miyanga lolo-gi." (Surah 39: 65)

Go pittaro o Allah:

﴿ إِنَّهُۥ مَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ ٱلْجَنَّةَ وَمَأْوَىٰهُ ٱلنَّارُ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ ﴾ سورة المائدة: ٧٢

"Mataan a saden satao a ipanakoto niyan so Allah na sabenar a hiyaramon o Allah so Surga, sa aya kabolo-san iyan naso Apoy Naraka, sa daden aba paka

tabang sa Alongana-mawri ko manga tao a manga la-lim." (Surah 5: 72)

Go sabenar a ini sogo o Allah ko Muhammad ﷺ a kattaroa niyanon ko manga manosiya:

﴿ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا۟ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَٰلِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدًۢا ﴾

سورة الكهف : ١١٠

"Tharoangka a mataan a saken na manosiya a issan iyo, sa ini wahi raken (piyaki tokawan raken o Allah) a mataan a aya Kadnan iyo na Tuhan a Isa-isa (a so Allah), na satao a kabaya iyan a mimbaratmowa iyan so Kadnan iyan na pagamal sa amal a mapiya, sa oba niyan panakoton so Kadnan iyan si-iko kapsimbaa niyanon sa melek bo." (Surah 18: 110)

Giyapman angkanan a manga tao a da a manga peleng iyan, na miya ikmat siran o manga Ulama a pamaka dadag a ayabo a katawan iran naso sabaad ko manga sapak o Agama, na da iran sabota so pettaroon a ***Ta-wheed*** (Giyanan so kapangimbenara o tao ko kay-isaisa o Allah) a giyanan i mababaloy a watang o Agama Islam, sa diiran dii mipanolon so kapanakoto sa di iran katawan iba oto kapanakoto, sa dii nggola-lan sangkoto a kapagampita iran ko miyamatay na goso diiran kiran dii kapepaka rani, ka araparap iran sa aniran siran masapaat si-iko Allah.

Sa aya kokowaan iran san a dalil naso manga ribat a osayan si-iko sabaad a manga ayat, agoso miyaona-

miyaori a manga Hadis a kabokagan a ini soob ko Rasulullah ﷺ, na goso manga tottol agoso manga taginepen a sambar a Saitan, na goso manga ped a kadadagan a issananan a titimoon iran ko manga kitab iran, ka ipembager iran ko kepit iran sa kapsimbaa iran ko salakaw ko Allah, sa onot iran si-iko Saitan agoso napsohawa iran, nago ipepananayan iran ko manga lokes iran agoso manga apo iran sa kapananayan a bota, sa datar o betad o manga Mushrik a miyanga o-ona.

Giyangkoto a kapapaka rani si-iko Allah a ini sogo Iyan reketano si-iko kiya tharoa Niyanon sa:

﴿ وَٱبۡتَغُوٓاْ إِلَيۡهِ ٱلۡوَسِيلَةَ ﴾ سورة المائدة: ٣٥

"Pangilayi niyo sa okit i kapaka rani niyo ko Allah."
(Surah 5: 35)

Na giyoto so kapagamal sa manga amal a Salih, sa nggolalan si-iko kaparatiyayaangka sa kay-isaisa o Allah, na goso kapanambayang, goso kasidka, goso kapnaihadji, goso kanjihad, goso kisogoon ko mapiya na goso kisaparen ko marata, na goso dii kapaki ngginawai ko manga sisipeg, na goso manga dataranan. Sopman so kapepangangarapan ko miyamatay na goso kapepamangni kiran sa tabang si-iko masa a kapaka ndadarasag na goso kasasagad sa awlan, na giyoto den i kapsimbaa kiran sa salakaw ko Allah.

So kapaka panapaat o manga Nabi agoso manga Awliya, na goso manga ped a miyamaratiyaya a pagidinan o Allah a maka panapaat, na giyanan na benar

ago tatarimaan ami, ogaid na kenaoba sii pangniya si-iko miyatay, sabap sa giyangkanan a kapanapaat na kapaar o Allah, sa da abaon maka penggolawla a isa bo inontabo o kabaya o Allah, sa sii mapangni o mi-yaratiyaya (Muslim) si-iko Allah, sa aya mapettaro iyan na:***Ya Allah na paki sapaaten akongka ko Na-bingka na goso manga oripenka a manga ala i para-tiyaya.*** Sa kenaoba aya pettaroa niyan na: ***Hay polan na sapaatakongka,*** sabap sa giyoto na miyatay naso da a niyawa niyan na da abaon mapangni a melek bo.

Pittaro o Allah:

﴿ قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعًاۖ لَّهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِۖ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ سورة الزمر: ٤٤

"Tharoangka a kapaar langon o Allah so kapanapaat, a kirek ko kadato si-iko manga langit agoso lupa, nago rongkano Ron paka ndod." (Surah 39: 44)

Ped ko manga Bid'ah a maka sosopak ko Islam ago ini sapar o Rasulullah ﷺ a miya toon si-iko manga kitab a Hadis, naso kapembaloya ko manga kubor a manga Masjid, na goso kapepanotodiron sa solo, na goso diron dii kambalayi, na goso kapepintalaon, na goso kapepanorati ron, goso kaperendingaon, goso diron dii kasambayangi, sa palaya denanan ini sapar o Rasulullah ﷺ, sabap sa giyanan i miyakalala a peka-sabapan sa kapeka simbaa o manga tao sangkoto a miyamatay.

Kagiyamawto, na miyaka rayag a giyabes angkoto a

dii nggolawaan o manga tao a da a manga sabot iyan si-iko sabaad a manga kubor sangkai a kadakelan ko manga inged na ped sa kapanakoto, datar o kuba o *Badawi* agoso *Saida Zainab* sii sa Misir, na goso kuba o *Al-Jilaniy* sii sa Iraq, na goso manga kubor a diiran dii paki pagingaran ko manga mbawataan o Rasulullah ﷺ (آل البيت) sii sa Najef ago sii sa Karbala sa inged a Iraq, na goso manga ped a kubor si-iko manga ped a inged a dii tawafan, nago dii pamangnian sa katarima o manga tontot, na goso kapaparatiyayaa sa giyangkoto a miyamatay na aden a kinggay ran a gona nago aden a kimorala iran.

Sa miyaka rayag a giyangkanan a manga tao na sabap sangkanan a diiran dii nggalebeken, na siran na manga Mushrik ago manga dadag, sa apiyapen midagodago iran a siran na manga Muslim, sa disiran dii manambayang nago disiran dii mamowasa nago disiran dii menaihadji, nago ipesabot iran so Dowa Kalimatus-Sahada, sabap sa kagiya so tao a ipesabot iyan so *Dowa Kalimatus-Sahada* na di kiitong a mapaparatiyaya si-iko Allah, sa taman sa di niyan makenal so maana o Dowa Kalimatus-Sahada na rakes a inggolalan iyan, sa datar o kiya aloyaon sa miya ona.

Sopman so kenaoba Muslim na aya kapaka sold iyan ko Islam, na phoon ko kisaboten iyan ko *Dowa Kalimatus-Sahada* na kabetowan sa Muslim, sa taman sa da a manggolawla niyan a galebek a maka sosopak sangkoto a kini saboten iyanon a toos sa kadadalem iyan pen si-iko kapanakoto sa datar o manga tao a da a manga peleng iyan, odina aden a ongkiren iyan si-iko manga sai a ini paliyogaton o Islam ko oriyan o

katokawi niyanon, odina aden a paratiyayaan iyan a Agama a salakaw ko Agama Islam.

So manga Nabi agoso manga Awliya[1] na angiyas siran si-iko manga tao a dii kiran dii mangangarapan, nago dii kiran dii mamangni sa tabang, ka mataan a so Allah na aya kiya sogoa Niyan ko manga Rasul na aniran midolon ko manga tao so kasimbaa ko Allah a Isa-isa, na goso kitapeleken ko kapsimbaa ko salakaw Ron, apiyapen aya betad iyan na Nabi odina Awliya odina so salakaw kiran.

So kapeka babayai ko Rasulullah ﷺ agoso manga

---

1) Aya manga Awliya o Allah na siran so manga tao a mapaparatiyaya ko Allah a diron dii mananangoran, nago sosongkaden iran so lalan a inokitan o Rasulullah ﷺ. Ped kiran so aya kini batayaw a ngaran iyan na sabap ko katao niyan odina so kiyanjihad iyan, go ped kiran so diden katawan iba Awliya, na apiya so kiya tokawan kiran a Awliya na di iran ikasoat a dii kiran dii kapemalamalaa (kapudi-pudia) o manga tao, ka so thitto a manga Awliya na kenaoba iran dii pagandisanen a kababaloy ran a manga Awliya, ka aya pen a kapeka ilaya iran sa ginawa iran na malobay siran i paratiyaya, sa da aba iran manga nditaren a mattendo odina aroga langka a mapepento arowar sa kapepananayani ran ko Rasulullah ﷺ si-iko paratiyaya. So langowan a Muslim a mapaparatiyaya ko Allah ago pagonotan iyan so Rasulullah ﷺ na Awliya o Allah, sa saden sa diyangka a simba niyan nago paratiyaya niyan si-iko Allah. Kagiyamawto, na miyaka rayag a so siran oto a manga tao a midagodago iran a siran na manga Awliya o Allah, sa tometendo siran sa nditaren iran ka ansiran dii mapemalamala o manga tao na kenaoba siran manga Awliya o Allah ka manga tao siran a dii manangin.

Awliya a miyonoton na kenaoba aya okit na giya kasimbaa kiran, kaso kasimbaa kiran na giyoto den i kiya ridoa kiran, aya mataan a koit a kapeka babayai kiran naso karawata kiran na goso kasongkada ko okitokit iran.

So thitto a Muslim na peka babayaan iyan so manga Nabi agoso manga Awliya, ogaid na kenaoba niyan siran simbaa. Sektano (a manga Muslim) na paparatiyayaan tano a so kapeka babayai ko Rasulullah ﷺ na paliyogat rektano, sa lawan ko kapeka babayai tano ko manga ginawa tano agoso manga tonganay tano, na goso manga moriyatao tano, na goso kadandan o manga manosiya.

So lompokan a paka selang sa maliwanag

So manga Muslim na madakel siran i bilangan, ogaid na si-iko kamataani ron na maito siran. So manga lompokan a ipagi-ingaran iran so Islam na tanto a madakel, ka ini raot sa pito-polo ago telo lompok na gatosan ka million a pagonoton kiran, owanagaid na sasalompok a thitto ron a Muslim a giyanan i thitto a mapaparatiyayaon ko Allah, nago kekedegen iyan so sempad o Rasulullah ﷺ agoso manga Sahaba niyan si-iko kinggogolalanen ko paratiyaya agoso galebek a mapiya, sa datar o kiya tharoaon o Rasulullah ﷺ .

« إفتَرَقَت اليَهُود علَى إحْدَى وَسَبْعِين فِرْقَة وَافتَرَقَت النَّصَارَى علَى اثْنَتَينِ وَسَبعِينَ فِرقَة وَسَتَفتَرِقُ هٰذِهِ الأمة علَى ثَلاث وَسَبْعِينَ

فِرْقَـةً كُلُّهَا فى النَّـار إلاَّ وَاحِدَة قَال الصَّحَابَـة : من هى يـا رسول الله ؟ قال : مـن كان على مثل مـا أنا عليه اليوم وأصحـابى . » رواه البخارى ومسلم .

"Miya sagomparak so manga Yahudi sa pito-polo ago isa lompok, na miya sagomparak so manga Kristiyan sa pito-polo ago dowa lompok, na disadiden ka kasagomparak angkai a pagtao (manga Muslim) sa pito-polo ago telo lompok, sa pala-palaya den tago o Naraka, inontabo so salompokon. Tig o manga Sahabah a antawaonon oto hay Rasulullah? Na tig iyan a giyoto so manga tao a maka kekepit ko issan angkai a paratiyayako imanto agoso manga Sahaba ko." **Piyanotol i Bukharie ago si Muslim.**

Aya kepit o Rasulullah agoso manga Sahaba niyan na: Paparatiyayaan iran so mapemamaana o:

(لا إله إلا الله محمد رسول الله)

"Da a Tuhan arowar ko Allah naso Muhammad na Sugo o Allah"

Na rakes a inggogolalan iran, sa sii siran dii panga-ngarapan ko Allah, nago sii siran dii sapa ko Allah, na goso kapsombali iran na soa-soat iran si-iko Allah, nago sii siran dii pamangni sa tabang ago ogop si-iko Allah, nago sii siran pelindong si-iko Allah, nago paparatiyayaan iran a so kapeka aden o ompiya (limo) na goso kapeki talemba o morala na kapaar o Allah, nago inggogolalan iran so manga rukon o Islam sa tobohalos si-iko Allah, nago pangingimbenaren iran so manga Malaikat Iyan, goso manga Kitab Iyan,

goso manga Sugo Iyan, goso kakaoyag ko oriyan o kapatay, na goso kapagitonga ko manga amal, nago paparatiyayaan iran so Surga agoso Naraka, nago paparatiyayaan iran so okoran a mapiya ago okoran a marata na palaya den phoon ko Allah.

Nago paparatiyayaan iran a paliyogat so kikokomen ko Qur'an agoso Hadis si-iko pitibarangan a lamalama o kapepagintao, na rakes o kasosoat si-iko kinggogolalanen sangkanan a dowa.

Nago paparatiyayaan iran a patoray so dii kapaki ndokapila ko manga dokapila o Allah, na goso kaperidoa ko manga ridoay o Allah, nago paparatiyayaan iran a kalitantang so kipanolonen sangkai a paratiyaya, na goso kanjihad si-iko okit a kapaka moayan iyan a rakes o kapagi-isaisa si-iko mipantag san.

Nago paparatiyayaan iran a paliyogat so kapepamakinega ko lalag o ulolwan a Muslim, na goso kapagonoti ron igira a ini sogo iyan so mapiya, nago paparatiyayaan iran a paliyogat so kattaroa ko benar si-iko apiyaanda siran matatago.

Nago paparatiyayaan iran a paliyogat so kapeka babayai ko manga karoma o Nabi ﷺ agoso manga sisipeg iyan agoso manga Sahaba niyan, na rakes o kapaka sasaonaa kiran si-iko diyangka a milelebi ran, na goso kipepamangnin kiran sa masoat kiran langon so Allah, na goso kitapeleken si-iko dii kaperasraba ko nganin a piyangasasawalan kiran.

Nago paparatiyayaan iran a paliyogat so di kapangimbenara ko nganin a ipendiil kiran o manga Munafik, a

aya bantak iranon na an maoparik so manga Muslim.

Sa giyangkanan a dataranan na miya limpangon so sabaad ko manga Ulama o manga Muslim agoso manga panonorat kiran sa totolan, sa mini dakat iran si-iko manga kitab iran sa kenaoba marata a layak iranon, sa giyoto na karibatan.

Kagiyamawto, naso manga tao a diiran dii ipagandisan a ped siran ko manga mbawataan o Rasulullah ﷺ (آل البيت) sa ipagi-ingaran iran so manga **Datu** (السادة) na patoray kiran a katoronan iran sa karina so kabebenar o kambabangsa iran si-iko Rasulullah ﷺ, aya sabap iyan na pimorkaan o Allah so tao a iptompok iyan so bangsa niyan si-iko salakaw ko lokes iyan.

Sa opama o matanto so kambabangsa iran si-iko Nabi ﷺ na paliyogat kiran a makowa iran a ladiyawan so Rasulullah ﷺ agoso manga Sahaba niyan, si-iko katotobohalos o paratiyaya iran si-iko Allah, na goso kapanananggila iran si-iko kambaradusa, na goso kipkagowaden iran sa oba siran pekasondongi o manga tao, odina oba peka areki o manga tao so manga leb iran odina so manga palo iran.

Go di iran isesenggay a ginawa iran si-iko kanditaran sa salakaw ko kalalayaman a dii nditaren o manga Muslim, sabap sa kagiya giyanan na palaya den maka sosopak si-iko kepit o Rasulullah ﷺ, sa sekaniyan na angiyas kiran si-iko dataranan, sa aya sasakaon si-iko

Allah naso tao a mala i paratiyaya ko Allah.

So kapangokom agoso kambaal sa Hukoman na kabenar o Allah sa da a sakotowa Iyanon

Ped sa maana o (لا إله إلا الله) a paliyogat so kaparatiyayaaon agoso kinggolalanenon, naso kaparatiyayaa sa so kapangokom agoso kambaal sa hukoman, na kabenar o Allah sa da a sakotowa Iyanon, sa di kapakay si-iko apiya antaonon a tao iba mbaal sa bitikan a maka sosopak ko bitikan a ini toron o Allah (*Sharia'h Islamiyah)* si-iko apiya antonaaden a betad.

Go di kapakay ko Muslim iba niyan pangokomen so hukoman a salakaw ko hukoman a ini toron o Allah, nago di kapakay iba niyan kasoaten so hukoman a maka sosopak ko hukoman o Allah, nago di kapakay iba niyan pakaya so sai piyaka haram o Allah, odina ba niyan paka harama so sai a piyakay o Allah, ka satao a nggolawlaan iyananan sa thibabaan iyan odina ikasoat iyan, na mataan a sekaniyan na kapir. Pittaro o Allah:

﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ﴾ سورة المائدة: ٤٤

"Satao a di niyan ipangokom so hukoman a ini toron o Allah, na siran i manga tao a manga Kapir." (*Surah 5: 44)*

So manga Rasul na aya galebek iran a ini sogo kiran o Allah naso "**Kanda'wah**", aya maana niyan naso

kidolonen iran ko manga manosiya ko: لا إله إلا الله
"Da a Tuhan a simbaan a rowar ko Allah", na goso kinggolalanen iran ko mapemamaana niyan a giyanan so kasimbaa ko Allah Isa-isa, na goso kinggolalanen ko hukoman a ini betad Iyan, na goso kitapeleken ko kapsimbaa ko kaaden agoso dii kinggolalanen ko bitikan a inembaalan iyan.

Na satao a batiyaan iyan so Qur'an sa indalendalem iyan, sa kenaoba kapangingiring a bota, na masabot iyan a giyangkai a piyagosay ami na thitto a benar, nago katokawan iyan a mataan a so Allah na tiyagoan Iyan sa diyangka so ndolonan o manosiya agoso manga ped a kaaden, sa biyaloy Niyan a aya ndolonan Iyan agoso oripen Iyan a mapaparatiyaya, naso kasimbaa niyanon sa pitibarangan a simba, sa da aba niyanon paka antapen a melek bo si-iko salakaw ko Allah.

Go biyaloy Niyan a aya ndolonan o manosiya agoso manga Nabi agoso manga oripen Iyan a kipaparatiyaya, na giya kaperawata iran kiran ago giya kapka babaya iran kiran sa maka a-ayon ko babaya iran si-iko Allah, nago biyaloy Niyan a aya ndolonan o oripen Iyan a mapaparatiyaya agoso manga ridoay Niyan a manga kapir, na giya kikagowaden iran kiran, sabap sa kagiya so Allah na ipekagowad Iyan siran, nago giya kidolonen iran kiran ko Islam sa paki sabotan iran kiran ka kalo-kalo o matoro siran ko Islam, sa opama oba iran sangkaa so Islam nago di siran pangongonotan ko hukoman o Allah, na miya patot a inggolalan kiran o manga Muslim so Jihad sa taman

sa da a malamba a kapanakoto si-iko liyawaw o lupa, sa ayabo a malamba naso Agama o Allah.

Sa giyangkai a maana a manggogonanao o kipsaboten ko (لا إله الا الله) na paliyogat si-iko Muslim a kakenala niyanon kaan mabaloy a thitto a Muslim.

Antonaay maana a kassaksii sa mataan a so Muhammad na Sugo o Allah?

Aya maana a kasaksii sa mataan a so Muhammad na Sugo o Allah: Naso kakenalangka agoso katangkedangka sa mataan a so Muhammad na Sugo o Allah si-iko kadandan o manga manosiya, nago mataan a sekaniyan na oripen a di kapatot iba aya simbaa, nago sekaniyan na Sugo a di pettaro sa di benar a patot so kaonoti ron, na satao a mangongonotanon na maka sold ko Surga, na satao a diron mangongonotan na maka sold ko Naraka.

Goso kakenalangka sa mataan a so kapka tokawi ko hukoman a phoon ko Allah, mlagid o sii manonompang ko manga simba a ini sogo o Allah atawaa si-iko atoran o kanggobirno agoso kapangembaal sa bitikan si-iko pitibarangan a lamalama o kapepagintao, odina so kapkokoma sa giyaya na halal odina giyaya na haram, na palaya denanan da a okit a kakka tokawiron odisii maka nggolalan sangkanan a Sugo a so Muhammad ﷺ, sabap sa sekaniyan i siyogo o Allah a paka sampayin ko Agama Niyan, sa di kapakay ko Muslim iba aden a tarimaan iyan a bitikan a da maka poon ko Rasulullah ﷺ. Pittaro o Allah:

﴿ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ﴾ سورة الحشر: ٧

"So nganin a mini talingoma rekano o Sugo na kowaa niyo (nggolalanen iyo), naso nganin a ini sapar iyan rekano na tapeleken iyo." *(Surah 59: 7)*

Go pittaro o Allah:

﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ
لَا يَجِدُوا۟ فِىٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا۟ تَسْلِيمًا ﴾

سورة النساء: ٦٥

"Ibet ka di siran den maka paratiyaya (sa thitto a paratiyaya) taman sa disiiran reka paki kokom so nganin a pepangasisimoktan kiran, na orianiyan na da a matoon iran ko manga ginawa iran a di kasosoat ko ini kokom kaon sa mbayorantang siran sa samporna a kambayorantang" *(Surah 4: 65)*

Aya maana angkai a dowa a ayat, na sii sangkai a paganay ron na ini sogo o Allah ko manga Muslim a kaonoti ran ko Rasulullah ﷺ si-iko langowan a ini sogo iyan kiran, na goso kitapeleken iran ko langowan a ini sapar iyan kiran, sabap sa kagiya sekaniyan na aya ipesogo iyan naso ini sogo o Allah, nago aya ipesapar iyan naso ini sapar o Allah.

Sii peman sangkai a ika dowa a ayat, na misapa so Allah ka di katarima so paratiyaya o tao si-iko Allah ago si-iko Rasulullah ﷺ odi aya mikokom ko nganin

a di iran pagayonan agoso salakaw ron naso hukoman o Rasulullah ﷺ, orianiyan na pasiyonot ago mbayorantang ko ini kokomon o Rasulullah ﷺ. Pittaro o Rasulullah ﷺ:

« مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ » رواه مسلم وغيره

"Satao a nggolawla sa galebek a di maka a-ayon ko mini talingoma mi na di katarima." **Piyanottol i Muslim agoso salakaw ron.**

Pananawag

Kagiya kiya tokawanka so mapemamaana o Dowa Kalimatus-Shahada, nago kiya tokawanka a giyangkai a kisaboten ko dowa Kalimatus Sahada na giyai i gonsi o kapagislam ago giyai i onayan iyan, na imanto na lapalenka sa ikhlas ko pusooka so:

(أَشْهَدُ أنْ لا إِلَهَ إِلاَّ الله وَأَشْهَدُ أنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ الله)

"Pesaksian aken a da a Tuhan arowar ko Allah nago pesaksian aken a mataan a so Muhammad na Sugo o Allah."

na rakes a nggolalanen ka so mapemamaana angkai a dowa Kalimatus-Shahada ka anka maparoli so katagodaya sii sa Dunya nago sii sa Alongana-mawri, nago angka maka lidas si-iko siksa o Allah ko oriyan o kapatay.

Go takikangka sa ginawangka a si-iko kini sabotenka ko dowa Kalimatus-Shahada, na mapapanon iyan so kinggolalanen ka ko manga ped a rukon o Agama Islam, sabap sa kagiya so Allah na aya kini sogoon Iyan ko Muslim sangkai a manga ped a rukon o Agama Islam, na an mabaloy a simba niyan ko Allah si-iko dii niyanon dii kinggolalanen, na satao a ibagak iyan so isa sangkai a manga rukon o Agama Islam a da a sendod iyan a katarima si-iko Islam, na sabenar a biyarengkas iyan so maana o (لا إله إلا الله) sa da a kipantag o kini saboten iyanon.

So kasambayang

Aya ika dowa a rukon o Islam naso kasambayang sa maka lima sa oman gawii.

Ini paliyogat o Allah kaan mabaloy a koyampetaan o Muslim agoso Allah, sa diron dii maka pangangarapan nago diron dii maka pamangni, nago an mabaloy a pepaka genggen ko Muslim si-iko kanggolawla sa marata ago kadarwakaan, sa pepaka renekon a mokarna niyan agoso badan iyan, sa mapipiya a ginawa niyan si-iko kapepagintao niyan sii sangkai a Dunya na aya sampoma iyan naso katagodaya sa Alonganamawri.

Si-iko kitindegen ko sambayang na ini sogo o Allah so kasosoti o badan agoso nditaren, goso darpa a pesambayangan, sa taralbi den a dii maka soti so Muslim sa yig pantag si-iko manga nadis, ibarat o kapaka songsa-desel (kapaka odo ago kapaka titi), kaan peka

soti so badan iyan si-iko marsik a peka ilay nago an-peka soti so puso iyan (sabap ko kasambayang) si-iko marsik a di pekailay.

So sambayang na giyanan i tomadeng o Agama Islam, sa giyanan i mala i pahala ko manga rukon o Agama ko oriyan o dowa Kalimatus-Shahada, sa kalitantang si-iko Muslim a kasisiyapa niyanon iphoon si-iko kabaligi ron na taman si-iko kikayokot iyan ko lupa, nago paliyogaton a kisogoon iyanon ko manga pamilya niyan agoso manga wata iyan, iphoon si-iko kapito ragon a idad iran kaan siranon peka sinanad. Pittaro o Allah:

﴿إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتْ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ كِتَٰبًا مَّوْقُوتًا﴾ سورة النساء: ١٠٣

"Mataan a so sambayang na paliyogat ko miyamaratiyaya (so katonaya iranon) si-iko manga wakto niyan a mapepento." (Surah 4: 103)

Go pittaro o Allah:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلْقَيِّمَةِ﴾ سورة البينة: ٥

"Da a ini sogo kiran arowar sa kasimbaa iran ko Allah sa tobohalosen iranon so paratiyaya, sa aya songkaden iran naso Agama o Ibrahim (a Hanifiyah), nago ipamayandeg iran so sambayang, nago itonay ran so Zakat, sa giyanan i Agama a ontol." (Surah 98: 5)

Aya kiya tinesan ko maana angkai a dowa a ayat, na

sii sangkai a paganay ron na piyaki tokawan o Allah a mataan a so sambayang na patoray si-iko miyamaratiyaya, sa paliyogat kiran so katonaya iranon si-iko manga wakto niyan a mapepento.

Sii peman sangkai a ika dowa a ayat na piyaki sabotan o Allah a mataan a aya ini sogo Iyan ko manga manosiya ago aya kiya adena Niyan kiran na pantag sa aniran masimba sa Sekaniyan bo, nago aniranon matobohalos so paratiyaya nago aniran matonay so sambayang, nago aniran mibegay so Zakat si-iko manga tao a kapapatotanon.

So kasambayang na paliyogat si-iko pitanggisaan a Muslim si-iko apiya antonaa i mambebetad iyan, taman si-iko masa a dii kakkaleka nago si-iko masa a kasasakit na paliyogat den ko Muslim a dii maka sambayang, si-iko diyangka a kapka gagaa niyanon, mlagid o maka gaganat atawaa maka o-ontod odina maka i-iga, sa taman sa apiya ayabo a peka kaog iyan na giya mata niyan, odina aya bo a peka gaga niyan na peki gedi iyan sa puso iyan na paliyogat den a dii maka sambayang sa kaproayat.

Sabenar a piyaki sabotan o Rasulullah ﷺ a mataan a so tao a di pesambayang na kenaoba Muslim, mlagid o mama atawaa babay. Pittaro o Rasulullah ﷺ:

« العَهدُ الَّذِي بَيْنَنَا وبَيْنَهُم الصَّلاة فَمَن تَرَكَها فَقَدْ كَفَر » حديث صحيح.

"Aya kapasadan tano ago siran naso sambayang, na satao a ibagak iyan na miya kapir." Hadis Sahih

So manga sambayang a paralo na lima:

1. Suboh 2. Luhor 3. Aser 4. Magrib 5. Esha

So sambayang a Suboh na aya wakto niyan na iphoon ko kasebang o pamorawag (Fajer), na taman si-iko kasebang o alongan, sa di kapakay oba sii dii sambayangi o tao ko moripori a wakto niyan.

So sambayang a Luhor na aya wakto niyan na iphoon ko kapolid o alongan, na taman sa mabaloy so along o isa a sai a kalawanan iyan sa maito so takes iyan.

So sambayang a Aser na aya wakto niyan na iphoon ko kaipos o wakto a Luhor, na taman sa mabaloy so along o isa a sai a dowa takep si-iko takes iyan, sa di kapakay oba sii dii sambayangi ko moripori a wakto niyan, ogaid na kapakay a sambayangan amayka so sindaw o alongan na matimenag pen ka da pen maka binaning.

So sambayang a Magrib na aya wakto niyan na iphoon ko kasedep o alongan na taman sa sumedep so pamorawag a mariga, sa di kapakay oba sii dii sambayangi ko moripori a wakto niyan.

So sambayang a Esha na iphoon ko kaipos o wakto a Magrib na taman si-iko kalooki sa gawii[1], sa di kapakay oba sii sambayangi ko oriyaniyan.

Sa opama ka so isa a sambayang na aya kasambayangi ron o tao na si-iko oriyan o kaipos o wakto niyan,

---

1) Giyanan i pirmiro a wakto niyan, ogaid na oso kakkapakay niyan si-iko masa a kai-iportanti na taman si-iko Suboh. (*So mindiyorobasa)*

sa da aba niyan sendod o tharimaan o Islam[1] a so da aba niyanon kapaar, na sabenar a miyaka nggolawla sa mala a dusa a paliyogat so kattawbata niyanon si-iko Allah nago di niyan mbabalinganan saroman. Pittaro o Allah:

﴿فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ * ٱلَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ سورة الماعون: ٤-٥

"So kasiksaan na bagian o manga tao a indadaraynon iran so sambayang iran." *(Surah 107: 4-5)*

So manga hukoman o sambayang

Paganay ron naso kassoti: Paliyogat ko Muslim a maka pagabdas si-iko da niyan pen kasambayang, sa kalompiyoan iyan so dowa-bengawan iyan amayka a aden a miyaka liyo ron a nadis (tai odina titi) oriani-yan na magabdas.

So kapagabdas

Katii so okit a kapagabdas: So pagabdas na peniaten iyan a pagabdas sa kenaoba niyan pelapalen angkoto a niat iyan, sabap sa kagiya so Allah na katawan Iyan so niat na goso Rasulullah ﷺ na kenaoba niyan pela-palen so niat, oriyan o kapaka peniat iyan na mamo-

1) Aya mga sendod a tharimaan o Agama na giyangkoto a bangen a aya kiya nggolawla niyan na da abaon kapaar o manosiya, ka ibarat o tiyorog na da makanaw, odina miyaka omaon so basa, na goso manga issananan. *(So mindiyorobasa)*

mog ago mangilek sa yig sa ipesenga niyan bo, orianiyan na sagopan iyan langon a paras iyan, orianiyan na onaban iyan so dowa lima niyan taman si-iko dowa siko niyan, sa aya pagonaan iyan naso kawanan, orianiyan na sapon iyan langon a yig so ulo niyan, nago sapon iyan a yig so dowa tangila niyan, orianiyan na onaban iyan so dowa a-iy niyan taman si-iko boko niyan, sa aya pagonaan iyan naso kawanan (go aya taralbi na palaya denanan mbabaka telo).

Igira a miyaka pagabdas so tao na orianiyan na miyaka songsa-desel (miyaka odo odina miyaka titi) atawaa miyaka tot odina kiya daan sa tanod, sabap sa tiyorog odina miya bereg na miya batal so abdas iyan, sa paliyogat so kapaka pagabdas iyan saroman amayka pesambayang.

Igira a miya diyonob so tao (mlagid so mama agoso babay), sabap ko kiyapaka toron o maniy[1] sa ana babayaon, mlagid o miyokit sa taginepen atawa ka di, na paliyogat den a maka pesoti sangkoto a kiya diyonob iyan sa maka pepayigo.

So bai na igira a miyaka omaon so basa odina mimbawata, na anday kadaon o rogo na paliyogat a maka pesoti sa maka pepayigo, sabap sa kagiya so bai a ndodon so basa agoso mimbawata a dapen maka soti,

---

1) Si-iko Kitab a *"Fiqhus-Sunnah"* Vol.(I) Pandang a 57 na inaloy niyanon a igira a miyakanaw so tao a aden a miya toon iyan ko ginawa niyan a raradon o maniy (biga), ogaid na di niyan katanodan oba mitataginep, na amayka miya sarabantang ko ginawa niyan a giyoto na maniy, na na paliyogaton a maka pepayigo.*(So mindiyorobasa)*

na di kattarima so sambayang iyan ago daon mapatot so kasambayang sa taman sa di maka soti[1]. Sabenar a liyoagan siran o Allah sa di iran kabayadan so miya lepas iran a sambayang si-iko masa a da iran pen kapaka soti sabap ko *Hayidh agoso Nifas*, ogaid naso salakaw san na paliyogat kiran a kabayadan iran so mini bagak iran a sambayang sa datar den o manga dato.

Si-iko masa a kada' a yig odina kamoralaan so tao ko kapagosar iyan sa yig, ka ibarat o pekasakit na paliyogaton a maka petayamum.

So kattayamum

Aya okit a kattayamum na peniaten o tao a sekaniyan na petayamum, sa indepi iyan so dowa palad iyan

1) So kapepaka oma o basa si-iko bai na da a diyangka o kaminos iyan agoso kattay niyan, ogaid naso bai na aya khatakes iyan naso kalalayaman a kattay ron o basa, na mapopos iyan na maka pesoti. Sakamawto mambo so mimbawata a da a diyangka o kaminos iyan, ogaid na aya kattay niyan na pat-polo gawii, sa anday kapopos o pat-polo gawii na paliyot den a maka pesoti ago mipenggolalan iyan so manga paralo ron o Agama, mlagid o miyadaon so rogo atawaa da. So sabaad ko manga bai na aden a madadalem kiran a sabot a di maka o-ontol, ka ibatar o kapipikira o sabaad kiran sa di kapakay oba payigo so bai sa taman sa dion mada' so rogo, sa giyoto na ribat a panarima, sabap sa aya benar na kapakay so kapayigo o bai si-iko daon pen kada' o rogo, aya mataan a di kapakay na oba niyan nggolalanen so manga galebek a isasapar ko bai si-iko masa a kandodon o basa odina igira a mimbawata, ka ibarat o kasambayang goso kabatiya sa Qur'an, na goso issananan a manga galebek a isasapar si-iko masa a dataranan. *(So mindiyorobasa)*

si-iko botta na issapo niyan sa paras iyan, orianiyan na issapo niyan so diyawang a palad iyan si-iko likod a kawanan a lima niyan, naso kawanan a palad iyan na issapo niyan ko likod a diyawang a lima niyan, sa mapasad oto na miyaka soti.

Giyangkanan a kattayamum na palayaon den kapakayan a soti so bai a miyaka omaon so basa agoso mimbawata anday kadaon o rogo, na goso tao a miya diyonob agoso da a abdas iyan, si-iko masa a kada'a yig odina ikawan iyan so kaosar sa yig.

Ikadowa naso okitokit o kasambayang: So sambayang a **Suboh** na dowa rakaat. Aya okit iyan na magadap so Muslim a pesambayang, mlagid o mama atawaa babay sa Qiblah. Giyanan a Ka'ba a matatago sa Masjidil-Haram sii sa Makkah, sa peniaten iyan a pesambayang sa Suboh, sa kenaoba niyan pelapalen so niat iyan, orianiyan na pangintakbir sa pettaroon iyan so: *Allahu Akbar*, orianiyan na mbatiyaan iyan so Dowaa a pembatiyaan ko onaan o Fatiha:

(سُبحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمدِكَ وتَبارَكَ اسْمُكَ وتَعالى جَدُّكَ ولا إلَهَ غَيرُكَ)

Orianiyan na mbatiyaan iyan so:

(أعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطانِ الرَّجِيم)

Orianiyan na mbatiyaan iyan so Fatiha:

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ * ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ * ٱلرَّحْمَٰنِ

ٱلرَّحِيمِ ❁ مَٰلِكِ يَوۡمِ ٱلدِّينِ ❁ إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ ❁
ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ ❁ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ
عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ ﴿ سورة الفاتحة

Orianiyan na sumakeb si-iko kapparowan iyan ko manga ayat sa Qur'an, sa taralbi a aya kambatiyaa niyan ko Qur'an na basa-Arab[1] sa saden sa kakagagaa niyanon matiya, orianiyan na tharoon iyan so *Allahu Akbar* na rumoko, sa kibaba iyan a ulo niyan ago giya likod iyan, nago imbetad iyan so dowa palad iyan si-iko dowa leb iyan sa pettaroon iyan so: سُبۡحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيم orianiyan na pembangon na pettaroon iyan so: سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَه na anday kapaka mbadeng iyang tumindeg na pettaroon iyan so: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْد orianiyan na tharoon iyan so: *Allahu Akbar* na sumojod sa mosala a rakes a isujod iyan a ped so manga kemer o a-iy niyan agoso leb iyan, goso dowa palad iyan, goso bad-bad iyan, goso ngirong iyan, sa

1) Sabap sa kagiya opama o aya kabatiyaa niyan ko Qur'an na kenaoba basa-Arab na di kabetowan sa Qur'an, giyoto i sabap a si-iko kipetogalinen ko maana o Qur'an sa ped a basa, na kenaoba aya pepamantaga a maana naso pisatimanan a kalima o Qur'an, aya mataan naso mapemamaana niyan na aya dii ndiyorobasaan sa ped a basa, aya sabap iyan na opama o aya tano pamantaga a maana so pisatimanan a batang iyan agoso pisatimanan a kalimah niyan, na mapakada tano so ongangen a mapapadalemon agoso kibibida iyan a da abaon paka sangkay, na diden kabetowan sa Qur'an a basa-Arab. Giyanan so: (بلاغة القرآن واعجازه).

palaya maka a-adap sa Qiblah, sa pettaroon iyan sangkoto a kasusujod iyan so: سُبحَانَ رَبِّى الأعْلٰى oriāniyan na magontod na pettaroon iyan so: *Allahu Akbar* na maka ontod na pettaroon iyan so: رَبِّى اغْفِرْلِى orianiyan na pettaroon iyan so: *Allahu Akbar* na sujod saroman na pettaroon iyan peman so: سُبحَانَ رَبِّى الأعْلٰى orianiyan na tindeg porong, sa pettaroon iyan so: *Allahu Akbaar* orianiyan na mbatiyaan iyan so *Surah Al-Fatiha* sa taman ko kapos iyan, sa datar den o kiya batiyaa niyanon si-iko paganay a rak'at, orianiyan na pettaroon iyan so: *Allahu Akbar* na meruko, na pembangon, na sujod, na magontod, na sujod sa ika dowa a rakes a dii niyan dii pamatiyaan sangkanan a manga darpa so datar o piyamatiya iyan si-iko paganay a rak'at, orianiyan na magontod na mbatiyaan iyan so:

(التَّحِيَّاتُ لِلّـهِ وَالصَّلَواتُ وَالطَّيِّبات ، السَّـلامُ عَليكَ أيُّهـا النَّبِى وَرَحمَةُ اللهِ وبَـركاتُـه السَّلامُ عَلَيْنـا وعَلَى عِبـادِ اللهِ الصَّالِحيْـن . أشْهَدُ أن لا إلَهَ إلاَّ اللهُ وَأشْهَدُ أنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُه اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّد وعَلَـى آلِ مُحَمَّد كَما صَلَّيتَ عَلَى إبْـراهِيم وعَلَى آلِ إبْراهِيم إنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيد)

Orianiyan na ndingil sa kawanan na pettaroon iyan so: السَّلامُ عَلَيكُـم وَرَحْمَةُ اللهِ orianiyan na ndingil sa

diyawang na pettaroon iyan so: السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ na samanan na miya tarotop so sambayang a Suboh.

Sopman so sambayang a **Luhor** agoso **Aser**, goso **Esha**, na oman i isaon na pat rak'at, so paganay ron a dowa rak'at na lagid den o dowa rak'at a Suboh, ogaid na si-iko kapagontod iyan na maka tahayat sa *Tahayat Awal* na di pasin pesalam ka ngganapen iyan a pat rak'at, orianiyan na magontod na mbatiyaan iyan so *Tahayat Akhir*, na rakes a *Salawatan* iyan so Nabi Muhammad, orianiyan na pesalam sa kawanan na gobo sa diyawang, sa datar o kiya nggolawlaa niyanon ko sambayang a Suboh.

Sopman so sambayang a **Magrib** na telo rak'at, so paganayron a dowa ak'at na aya kipenggolalanenon na datar den o miya ona a kiya osayaon, orianiyan na maka tahayat sa *Tahayat Awal* na di pesalam ka ngganapen iyan a telo rak'at, sa ipenggolalan iyan ago pamatiyaan iyan so datar o pinggolawla niyan ko miya ona (si-iko sambayang a Luhor ago Aser), orianiyan na magontod na petahayat sa *Tahayat Akhir*, na mapasad na pesalam sa kawanan na gobo sa diyawang. So dii sambayang na opama o dii niyan kasokasoya so manga tasbih si-iko sujod ago si-iko ruko sa mbabaka telo na aya tomo.

So sambayang a baradiyama

So manga dato na paliyogat kiran a sii siran dii maka sambayang sa sambayang a paralo sa Masjid, sa aya patot a mbaloyin iran a Imam na sa mapiya kiran i kabatiya sa Qur'an nago sa mala kiran i kenal ko manga

hukoman o sambayang nago sa mala kiran i paratiyaya, sa taralbi a ipepaka tanog o Imam so kapembatiyaa niyan ko Fatiha agoso sakeb iyan si-iko sambayang a Suboh ago si-iko paganay a dowa rak'at si-iko sambayang a Magrib ago Esha, naso pagonoton (Ma'mum iyan) na pepamakinegen iran.

So bai na aya taralbi na sii dii maka sambayang sa walay, sa paliyogat a kasasapengan iyan a barokan iyan taman si-iko dowa para-para niyan, sabap sa kagiya so lawas iyan na palaya den awrat inontabo so paras iyan, sa igira a ana a maka mamasa a manga dato a kaharoson na paliyogaton a kasapengan iyan a paras iyan, sabap sa kagiya pekasababapan sa pitna.

Sa amayka kabaya o bai a pesambayang sa Masjid na da a karata iyan, asar a ndiditar sa kasasapengan so awrat iyan ago kenaoba mamamayonogan sa kamot, nago aya sarat na sii khaden ko katatalikodan o manga dato, ka aniyan siran di kapitna nago an kiran mambo di kapitna, sa aya patot ko Muslim na igiramawto a dii sambayang na paka lelendagen iyan a puso iyan ago maka i-iman, sa peka tunay niyan so manga tumanina o sambayang si-iko diniyan dii kaperukoruko, sa kenaoba dii nggagaan nago kenaoba mbarambarang a sowaan iyan a di ped ko sambayang, nago kenoba sii papandang sa poro, go di kapakay oba aden a pepamatiyaan iyan a salakaw ko manga ayat sa Qur'an agoso manga tasbih a misesenggay si-iko darpa iyan[1], sabap sa kagiya so

1) Inonta bo igira a miya ribat so Imam si-iko sambayang, ka ibarat o kiya sobraan so pi-il o sambayang odina kiya korangan ka aya patot ko Ma'mum na mapaka inengka iyan so Imam =

sambayang na aya kini sogoonon o Allah na pantag sa diron dii ipudi-pudi.

So sambayang a Jamaat

Si-iko Alongan a Jamaat, na paliyogat ko Muslim a dii maka sambayang sa Sambayang a Jamaat a dowa rak'at, sa taralbi a ipepaka tanog o Imam so batiya iyan sa datar o sambayang a Suboh, sa si-iko anaan o dapen kitindegen ko Sambayang a Jamaat na daan a mbatiya so pangosiyat (Khateeb) sa dowa a Khutba, sa pepamaka tademen iyan so manga Muslim nago pepaki inengka iyan kiran so mambebetad iran, nago ipepamangendao niyan kiran so Agama iran, sa paliyogat ko manga dato a kiya paliyogatan (kiya baligan ago kenaoba kaa-dai sa akal) a kasambayangi ran sangkanan a Sambayang a Jamaat, sabap sa kagiya giyanan i Sambayang a Luhor si-iko Alongan a Jamaat.

= sangkoto a kiyaribatanon sa mapettaro iyan so: (سبحان الله) .

Sopman so bai na kenaoba niyan pettaroa so: (سبحان الله) sa datar o manga dato, ogaid na aya sowaan iyan na indawpay niyan so kawanan a palad iyan si-iko likod o diyawang a palad iyan sa sekaniyan na mangingintakbir si-iko sambayang.

So kabegay sa Zakat

Aya ika telo a rukon o Islam naso katonggosi sa zakat si-iko tamok. Sabenar a ini sogo o Allah ko pitanggisaan a Muslim a ana tamok iyan a miyaka nisab a katonggosi niyanon sa zakat si-iko oman saragon, sa giyangkoto a zakat iyan na imbegay niyan ko manga tao a kikapapatotanon(1), ka ibarat o manga miskin agoso salakaw kiran a kapakay a began sa zakat, sa datar o kiya osayaon sa Qur'an.

So bolawan na aya kiyapaka nisab iyan na dowapolo ka Misqal (Oman i isa ka Misqal na aya timbang iyan na 4.68 ka gramos), **naso pelata a pirak** na aya kiyapaka nisab iyan na dowa-gatos a Dirham (Oman i salad a Dirham na aya timbang iyan na 3.12 ka gramos, si-iko bolawan a mapoti -*Selver*), odina so timbang iyan si-iko pirak a papil.

Sopman so **pitibarangan a dagangan** na andaden i kisampay o arga iyan sa miyaka nisab na paliyogat ko kirekon a katonggosan iyan sa zakat si-iko katemegi ron a ragon.

---

1) Pittaro o Allah:

﴿ إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلْفُقَرَآءِ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱلْعَٰمِلِينَ عَلَيْهَا وَٱلْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَٱلْغَٰرِمِينَ وَفِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ ﴾ سورة التوبة : ٦٠

"Mataan a so Sidqa (ZAkat) na bagian o manga tao a peka mermeran (Fuqara) agoso manga tao a daa-rek iyan (Miskeen) goso manga tao a pepanimoon (Amileen) goso manga tao a pelayamen so puso iran si-iko Islam (datar o manga tao a gopen somiyoled ko Islam) goso manga tao a miyakimat goso manga tao a malalaga a bayadan a di paka bayad nago si-iko lalan ko Allah na goso tao a makakalang sa lalan." (Surah 9: 60) (So mindiyorobasa)

Sopman **so manga onga agoso manga owd** na aya kiyapaka nisab iyan na telo gatos ka Sha' (So isa ka Sha' na aya timbang iyan na 2.40 ka kg.). Naso **lupa a loti** a dii phasaan na katonggosan sa zakat so arga iyan, naso **lupa a dii pagapinen** na katonggosan sa zakat so apin iyan.

So bolawan agoso pirak agoso tamok a dii papaka isegen, na aya diyangka a katonggoson a zakat na ika pat bagi si-iko ika sapolo (**2.5%**) ko oman saragon. **So manga owd agoso manga onga** na aya diyangka a katonggoson a zakat naso ika sapolo bagi (**10%**) igira a da a rikor si-iko kapepaka yigi ron, ka ibarat o matotompa a lawasayig odina paridi a petogaon, odina aya den a pakayig iyan na giya kapagorani ron. Amaypeman ka aden a rikor si-iko kapepaka yigi ron, ka ibarat o dii kapagosodan sa yig na aya katonggoson a zakat na sabagi si-iko ika sapolo bagi (5%).

So manga owd agoso manga onga na aya wakto a kapetonggosi ron sa zakat na sii den ko masa a kapragonaon, sa opama o maka dowa odina maka telo maka peragon so tao si-iko oman saragon, na oman den meragon na paliyogaton a peka tonggosan iyan sa zakat.

So manga onta agoso manga sapi agoso manga kambing na katonggosan pen sa zakat, sa mao-osay so manga diyangka a katonggoson a zakat si-iko manga kitab a miyamagosay ko manga hukoman o kabegay sa zakat sa batiyaangkaon. Pittaro o Allah:

﴿ وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا۟

ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلْقَيِّمَةِ ﴾ سورة البينة : ٥

"Da a ini sogo kiran arowar sa kasoa-soata iran ko Allah sa tobohalosen iranon so paratiyaya, sa aya songkaden iran naso Agama o Ibrahim (Hanifiyah), nago ipamayandeg iran so sambayang nago ibegay ran so zakat, sa giyanan i Agama a ontol." (Surah 98: 5)

So hikmah si-iko kini sogoon ko kabegay sa zakat:

So kabegay sa zakat na peki sabapon so kapeka rinawi ko manga pobri, nago peki ogop kiran sa kaparoliya iran ko nganin a nisisita iran, na peka ilot so gakot o dii kanggiginawai o manga pobri agoso manga kawasa. Sa dasan tamana o Agama Islam so mipantag ko dii kapamagawida o manga Muslim sa makkap-mapened si-iko kapaginged na goso diiran dii katitinabanga sa tamok, na ini paliyogat iyan pen ko manga kawasa so kapagepera iran ko manga Miskeen si-iko masa a taon, sa piyaka rata iyan iba so Muslim na mao-osog naso siringan iyan na pekakowa a ongos.

Go ini paliyogat iyan ko Muslim **so kabegay sa Pitra** si-iko gawii a Bukasa-powasa, sa oman i sakatao na isa ka *Sha'* (2.40 kg.) a so pangenengken a ipepageper o manga tao sangkoto a inged, sa taman si-iko maito a wata agoso tagikor na kibegay sa Pitra o waliyul-amer iyan.

Go ini paliyogat o Allah ko Muslim **so kabegay sa**

kiparat[1] igira a miyaka samaya a da niyan mitoman angkoto a samaya iyan, sa ini paliyogat Iyan ko Muslim so kitomanen iyan ko samaya iyan a kenaoba maka sosopak ko Agama Islam.

Go ini pangoyat Iyan ko Muslim **so kasidka** niyan, sa ini begay Niyan a kapasadan so pirmiro a balas si-iko manga tao a diiran dii nggaston so manga tamok iran si-iko manga kamapiyaan sa pantag sa soa-soat iran ko Allah, sa petak-takepen Iyan kiran angkoto a balas sa diboden pira takep, sa so satiman a mapiya na mbaloyin Iyan a sapolo takep, sa taman sa pitogatos takep na taman sa diboden pira takep.

So kapowasa

Aya ika pat a rukon o Islam naso kapowasai ko Ramadhan, giyanan so ulanolan a ika siyaw si-iko ragon a Hijrie.

Aya okit a kapowasa na peniaten o tao a pepowasa si-iko dapen kasebang o pamorawag *(Fajr)*, sa petigeran iyan so kakan agoso kainom agoso kambabangonan sa walay, sa taman sa sumedep so alongan na orianiyan na moka sekaniyan, sa giyanan den i penggolawlaan iyan si-iko tenday o ulanolan a Ramadhan, sa aya pipikiren iyanon na soa-soat iyan ko

---

1) So kakiparat sa samaya na aya okit iyan na pembayabaya o aya imbegay niyan a kiparat na pemaradika sa sakatao a oripen atawaa pagana sa sapolo katao a Miskeen, odina paka penditaren iyan siran, sa opama o da a minggolalan iyan sangkanan a dowa soson na maka pepowasa sa telo gawii.

Allah nago simba niyanon.

So kapowasa na madakel a tanto a kakowaon a gona, sa aya taralbi ron na giya kababaloy niyan a simba si-iko Allah nago pangongonotan ko panduan Iyan, sa aya maana niyan na peka tiger o tao a ipenggenek iyan so kakan agoso kainom na goso baya a ginawa niyan sa pantag sa soa-soat iyan ko Allah, sa giyanan i mala a peka sabapan sa kapepaka bager o paratiyaya o tao si-iko Allah.

Sopman so kakowaon a gona mipantag si-iko kapiya a kambobolawasan na goso kakkaoyagan agoso kappaginged na tanto a madakel, sa da a titto a paka taamon arowar si-iko manga tao a dii mamowasa sa pantag sa paratiyaya niyan si-iko Allah. Pittaro o Allah:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن
قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ﴾ إلى قوله : ﴿ .... شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ
أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ
فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ
فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ
ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ
وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ ﴾ البقرة: ١٨٣- ١٨٥

"Hay sekano a miyamaratiyaya na ini paliyogat rekano so kapowasa, sa datar o kini paliyogatenon ko

manga tao a miya onaan iyo, ka ankano mabaloy a mang tao a mala i kalek si-iko Allah .....".

Taman si-iko kattaro o Allan :*"So ulanolan a Ramadhan na ron mini pantag so kini toronen ko Qur'an a mababaloy a toruan ko manga manosiya, nago manga tanda a marayag si-iko toruan agoso kapaka pesenggaya o ontol agoso ribat, na satao a kapapantagan sa walay (kenaoba dii pelayalayag) si-iko Ramadhan na powasai niyan. Sopman so pekasakit odina dii melayalayag na paka boka sa kabayadan iyan si-iko manga ped a gawii. Aya kabaya rekano o Allah naso malbod kenaoba so maregen, sa ganapa niyo so powasa niyo a sawlan nago panalamati niyo so Allah, sabap ko kiya toroa Niyan rekano, ka ankano mabaloy a manga tao a dii manalamat"* *(Surah 2:183-185)*

Ped ko manga hukoman o kapamowasa a piyaki sabotan o Allah sii sa Qur'an ago piyaka rayag o Rasulullah ﷺ si-iko manga Hadis iyan, **naso pekasakit** agoso **dii melayalayag** na paka boka siran sa kabayadan iran si-iko manga ped a gawii si-iko oriyan o Ramadhan, sa datar denanan **so bai a miyaka omaon so basa** odina **mimbawata a dapen maka soti** a di katarima so powasa iran, sa paka boka siran sangkoto a masa a da iran pen kapaka soti, sa kabayadan iran si-iko manga ped a gawii angkoto a kiya bokaan iran, go datar penanan **so maogat** agoso **pesosowan** a amayka ikawan iran a ginawa iran odina so wata iran na paka boka siran.

Opama o makakan odina makainom so dii powasa sa

nggolalan sa **kalipat** na orianiyan na katoosan iyan, na giyangkoto a powasa niyan na da mabatal sabap sa kagiya so kalipat agoso karibat, goso kapeka tegel o tao na miyaap o Allah si-iko manga omat o Muhammad ﷺ, sa aya patot sa giyangkoto a tao na otaan iyan so mibobolog a matatago sa ngari iyan.

So kapnaihadji

Aya ika lima a rukon o Agama Islam naso kapnaihadji sa *Baitullahil-Haram,* sa maka isa si-iko tenday o kaoyagoyag na sa malawanon na تطوع (Aya maana na kenaoba paliyogat).

So mipantag ko kakowaon a gona na tanto a madakel: Paganay ron na simba si-iko Allah sa palaya pekaosar so niyawa agoso badan agoso tamok. Ika dowa na peka limodon so manga Muslim a maka popoon ko mbarambarang a darpa, sa peka timo siran sa satiman a darpa a isa-isa a nditaren iran, nago isa-isa a pesimbaan iran si-iko isa a wakto, sa da a mbidaan o datu agoso ndatuan, so kawasa agoso da a tamok iyan, so mapoti agoso maitem, ka palayaden kaaden o Allah ago oripen Iyan, sa peka adenon so dii kapaka kikilalai o manga Muslim na goso diiran dii kapaka pamagogopa, sa peka tadman iran so gawii a kapagoyaga kiran o Allah, na goso katimoa Niyan kiran sa satiman a darpa sa kapagitonga ko manga amal iran, na diiran dii katiyakapan so oriyan o kapatay sa manga simba si-iko Allah.

So katawaf sa Ka'ba (a giyanan so Qiblat o manga

Muslim) a ini sogo o Allah ko manga Muslim so kappagadapa iranon si-iko oman siran sambayang sa apiya anda siran matatago a darpa, goso kaukof sa Arafa, goso kaiga sa Muzdalifah ago sa Mina si-iko manga wakto niyan a mapepento, na palaya den aya mapipikiron na simba ko Allah sangkai a manga darpa a soti, si-iko okit a kini sogoonon o Allah.

Giya Ka'ba ago giyangkaya a manga ped a darpa a miya aloy, na goso apiya antonaaden a kaaden, na diden kapatot iba aya simbaa, sabap sa kagiya giyangkaya a manga kaaden na da a kiompiya iran ago da a kimorala iran, aya mataan naso Allah a Isa-isa i kirek ko simba ago aya kikapaar ko kapaka ompiya agoso kapaka morala, sa opama o da sogoon o Allah so kapnaihadji na di patot ko Muslim iba penaihadji, sabap sa kagiya so simba na kenaoba aya kapeka aden iyan na ba phoon sa antangan ago kabayabaya a ginawa o manosiya, ka aya mataan a kapeka baloy niyan a simba na pagokit sa panduan o Allah a peka sabot si-iko Kitab Iyan[1] (a Qura'n) odina si-iko manga Hadis o Rasulullah ﷺ. Pittaro o Allah :

---

1) Sopman so kapelawia o manga tao a da a manga peleng iyan si-iko manga kubor o manga Awliya na goso manga darpa a kiya lembaan ko kiya titidawa, na giyanan na kadadagan ago maka sosopak ko panduan o Allah agoso Sugo Iyan. Pittaro o Rasulullah ﷺ:

«لاتشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: المسجد الحرام، ومسجدى هذا، والمسجد الأقصى».

"Da a patot a panompangen arowar sangkai a telo a Masjid: Giya Masjidil-Haram ago giyangkai a Masjid aken ago giya Masjidil-Aqsa."

﴿ وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴾ آل عمران : ٩٧

"Paliyogat o Allah ko manga manosiya so kapnaihadji sa Baitullah si-iko tao a kagaga niyan so kapaka oma niyanon, na satao a ongkiren iyan na mataan a so Allah na kenaoba nisisita ko manga kaaden". *(Surah 3: 97)*

So kapagumra na paliyogat ko Muslim sa makaisa si-iko tenday o omor iyan, mlagid o si-iko masa a Hadj atawaa si-iko ped a wakto. **So kalawia ko Masjid o Nabi** ﷺ sii sa Madinah na kenaoba paliyogat, mlagid o si-iko masa a Hadj atawaa si-iko ped a wakto, aya mataan na sunat a mbalasanon so tao a penggolawlaon, na kenaoba siksaa so tao a di niyan penggolawlaan.

Giyapeman angkanan a Hadis a: *"Satao a menaihadji a di ako niyan ibentel na sabenar a ini tolak ako niyan"* na giyanan na di benar, ka ini soob ko Rasulullah[1]ﷺ.

1) Aya dataranan naso Hadis a: *"Pangangarapan kano ko menang aken (kadato aken), ka mataan a so menang aken si-iko Allah na mala"*. Goso Hadis a: *"Satao a mapiya a kapipikira niyan ko Hajaral-Aswad na paka nggayron a gona"*.
Giyangkai a manga Hadis na palaya den piyangembaalan a da a benaron ago da a katoonanon ko manga kitab a Hadis a kaootamadan, ka sii anan peka toon agoso manga datar iyan si-iko manga kitab o manga Ulama a pamaka dadag, a diiran dii mipanolon so kapanakoto agoso manga galebek a *Bid-a'h* sa di iran mayinengka.

So kibentelen ko kuba o Nabi ﷺ na aya okit iyan na anday kapaka sold o tao sa Masjidin-Nabawi na pesambayang sa dowa rak'at a تحية المسجد na mapasad oto na song ko kuba o Nabi ﷺ na salamen iyan sa mainay ago kabilangatao sa pettaroon iyan so:

السَّلامُ علَيكَ يا رَسُولَ الله

Sa da aba niyanon pamangnin, ka giyabo a kasalama niyanon na mapasad oto na pagawaan iyan, sa datar o kini sogoon iyanon ko manga omat iyan, nago datar o kini nggolalanenon o manga Sahaba niyan *(Miya soat kiran langon so Allah)*.

Giyapeman angkoto a pesowaan o manga tao a tumindeg siran den sangkoto a kuba o Nabi ﷺ, sa paka lelemeken iran a bago iran, sa datar den igiramawto a disiran dii sambayang, sa mangangarapan siranon den sa kakowaa iran ko singanin iran, odina mamangni siranon den sa tabang, nago maginowino siranon den sa kaampita iranon si-iko Allah, na giyangkanan a manga tao na diiran dii mipanakoto so Allah sa angiyas kiran so Rasulullah ﷺ.

Sa giyangkanan a lagidanan a galebek na pananggilai o Muslim oba niyan manggolawla si-iko Rasulullah ﷺ odina si-iko salakaw ron.

Oriyan o kibentelen o tao ko kuba o Nabi ﷺ, na aya peman a bentelen iyan naso manga kuba sa Bakkie

agoso miyanga sasahid, sa aya pagokitan iyan naso okit a maka a-ayon ko ini sogo o Agama Islam si-iko kipembentelen ko manga kuba o manga Muslim, sa salamen iyan angkoto a manga tao a miyamatay na rakes a ipepamangni niyan siran si-iko Allah, sa pepananademan iyan so kapatay na mapasad oto na pagawaan iyan siran.

So okit a kapnaihadji ago kapagumra

Paganay ron na pamili so penaihadji sa soti a tamok ago halal na aya niyan ipelalakaw, sa pananggilaan iyan oba aya milalakaw niya naso piyanamok a haram (di-sak), sabap sa kagiya so kanggastowa niyan ko piyanamok a haram, na kasabapan sa di kakka tarima o naihadji iyan agoso dowaa niyan. Miya aloy si-iko Hadis o Rasulullah ﷺ a:*"So sapo a aya ini pakala iyan na haram na totongen ko apoy Naraka"*.

Ika dowa na pamili sa tarapika iyan a mala i paratiyaya, sa anday kapaka oma niyan ko Mikat na maka pagihramon amayka sekaniyan na mage-eda sa trak odina so issan iyan, amaypeman ka sekaniyan na mage-eda sa diplano na aya kapaka pagihram iyan na anday kapaka rani niyan ko Mikat sa di niyan pen malepas.

So manga Mikat a ini sogo o Nabi ﷺ ko manga tao a ron siran maka pagihram na lima:

1. Giya **Zul-Hulaifa** (Abyar Ali) si-iko manga tao a maka popoon sa Madinah.

2. Giya **Al-Juhfa** (marani sa Rabig) si-iko manga tao a maka popoon sa Sham ago giya Misir *(Egypt)* ago giya Magrib *(Moroco)*.

3. Giya **Qarnil-Manazil** (As-Sayil odina Wadi-Mahram) si-iko manga tao a maka popoon sa Najed ago sa Taif, na goso manga tao a maka popoon sa katampar iyan kiran.

4. Giya **Zat-Ireq** si-iko manga tao a maka popoon sa Iraq.

5. Giya **Yulamlam**[1] si-iko manga tao a maka popoon sa Yaman, naso manga tao a mababaling ko manga ped a inged a salakaw sangkanan a miya aloy, na aya Mikat iran na saden sa sagadan iran sangkanan a manga Mikat na giyoto i Mikat iran sa ron siran den maka pagihram, naso manga tao a mababaling sa Makkah odina so marani ron a darpa a da masakem a Mikat na aya den a Mikat iran naso manga walay ran sa ron siran den maka pagihram.

So okit a kapagihram

Aya taralbi si-iko tao a pagihram na daan a soti ago mlimpiyo ago kakamotan si-iko da niyan pen kapagihram, orianiyan na sumolot sa nditaren a Ihram si-iko Mikat iyan. So tao a phageda sa diplano na kapakay a sii den sumolot sa Ihram ko inged iyan, na orianiyan na anday kapaka rani niyan si-iko Mikat odina marepeng iyan na peniat ago pelabbayik.

---

1) Giyanan i mababaloy a Mikat o manga tao a maka popoon sa Pilipinas agoso manga ped iyan a inged. *(So mindiyorobasa)*

So dato na aya mapenditar iyan a Ihram na dowa gintas a dinis a tambed ago kokos *(Izar ago Rida)* a kenaoba pamamanaiya, sa ikokos iyan sa lawas iyan sa di niyan sapengan a ulo niyan.

So bai na da a matetendo a nditaren a ipagihram iyan, ogaid na aya paliyogat na lalayon dii nditar sa manga loloag a nditaren a kasasapengan iyan so awrat iyan, nago di paka orarig si-iko kapeka binentay niyan ko manga dato, sa anday kapaka pagihram iyan na di kapakay oba aden a isolot iyan ko paras iyan odina so dowa lima niya a pamamanain, ka ibarat o rantam agoso gelab, aya mataan na kapakay a ipesapeng iyan sa paras iyan so sapotol ko kombong iyan igira a miya ilay niyan so manga dato, sa datar o kiya nggolawlaaon o manga karoma o Rasulullah ﷺ, na goso manga karoma o manga Sahaba niyan, sa anday kapaka solot o penaihadji sa Ihram na owaya ipagihram iyan na *Hadj Attamatu* (pagonaan iyan so Umrah na itondog iyanon so Hadj) na peniaten iyan a pagumra sa tharoon iyan so:

«اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً»

Giyangkaya a Hadj Attamatu na aya mapiya a okit a kapnaihadji, sabap sa kagiya giyaya i ini sogo o Rasulullah ﷺ si-iko manga Sahaba niyan a da a tonda iran a pekorbanen iran, nago kiya rarangitan iyan so manga tao a mindowa-dowa sa kipenggolalanen iran sangkoto a panduan iyan. Sopman so manga tao a aden a tonda iran a pekorbanen iran na aya mipagihram iran na **Hadj Al-Qiran** (merengan so Umrah

agoso Hadj), sa datar o kiya nggolawlaaon o Rasulullah ﷺ, sa aya mapettaro iyan si-iko kapagihram iyan na :

(اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً وَحَجًّا)

Sa di paka kekang sa Ihram sa taman sa di niyan masumbali so pekurbanen iyan si-iko gawii a Buka (Giyanan so ika sapolo ko Zul-Hadji).

So Muslim na anday kapaka peniat iyan sa miyagihram na di kapakay oba niyan nggolawlaa angkai a manga sai a kaaloy:

1. So kambabangonan sa walay agoso manga galebek a kasabapanon, ka ibarat o kaarek agoso kapangapet sa ana babayaon, na goso diron dii kapanotola o dowa katao, go dipen kapakay oba panoksam odina ba paki kawing, ka so tao a magiihram na di kapakay oba paki kawing odina ba aden a kawingen iyan.

2. So kaopawi ko bok odina so kapaka badoton sa maito bo.

3. So kapanganoko.

4. So kasapengi o dato si-iko ulo niyan sa sai a tumatanaon, ogaid naso kapeka sayapi ron sa payong odina tolda odina so atep a trak na da a karata iyan.

5. So kakkakamotan odina kapangbaw sa ikkakamotan.

6. So kadakep sa panganganopen sa gilupa sa sold a

Haram odina so kanggonanaowaon.

7. So kanditar o dato sa pamamanain, na goso kasapengi o bai sa paras iyan sa pamamanain, odina so kasoloti niyan ko dowa lima niyan sa pamamanain, go kapakay so kasulot o dato sa sandal (sinilas), sa amayka da a miya toon iyan na kapakay a sumolot sa *Khuf* (mipendatar o talompa).

Anday kapaka oma o magi-ihram sa Ka'ba na taralbi den a maka tawaf sa *Tawaf Al-Qudom* sa maka pito maka libet, sa sii pekawa ko pantag a *Hajaral-Aswad* sa giyoto den i tawaf iyan sa Umrah, (amayka aya ini pagihran iyan na *Hadj Attamatu)*.

So katawaf na da a matetendo a dowaaon, aya mataan naso dii tawaf na sa peka parowan iyan si-iko manga pudi-pudi ko Allah, na gaso manga dowaa[1] na diniyan dii nggolalanen, oriyan o kapaka pasad iyan tawaf na maka pesambayang sa dowa rak'at a sunat si-iko talikodan o *Makamu-Ibrahim* amayka kaparowan iyan, odina si-iko apiya anda a darpa sa sold a *Masjidil-Haram*, na oriyan o kapaka pasad iyan sambayang sa sunat na song si-iko dii saiyan na pesa-iy, sa sii pagpoon sa Safa na anday kapaka timbawaw niyan sa Safa na pagadapen iyan a Ka'ba na pettaroon iyan so الله أكبر agoso لاإله إلا الله na rakes a pendowaa, orianiyan na pesa-iy na song sii sa Marwa na maka timbawaw ron na pagadapen iyan

---

1) Inontabo si-iko pageletan o Ruknol-Yamani agoso Hajaral-Aswad ka aya taralbi a dii niyanon dii indowaa naso:

﴿ رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗ وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِ حَسَنَةٗ وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ ﴾

a Ka'ba, na pettaroon iyan so الله أكبر nago pudin iyan so Allah na rakes a pendowaa, orianiyan na pepato sii sa Safah na ngganapen iyan angkoto a dii niyan dii kasa-iy a maka pito maka aloyan.

Oriyan o kapaka pasad iyan sa-iy na tepedan iyan so bok iyan sa mababa. So bai na aya tepeden iyan si-iko bok iyan na repeng a kanoko, sa anday kapasada niyan san na miya tarotop so Umrah niyan na kapakay den a kumekang sa Ihram, nago miyapakay ron so langowan taman a isasapar si-iko masa a kapagi-ihram iyan.

Opama o maoma a basa so bai, odina mbawata si-iko onaan o da niyan pen kapaka pagihram atawaa si-iko oriyan iyan, na kabaloy niyan so Ihram iyan a *Hadj Al-Qiran* (mapeniat iyan a merengan so Umrah agoso Hadj sa kenaoba miya batal so Ihram iyan), sabap sa kagiya so kambawata agoso kapaka oma o basa si-iko bai na kenaoba niyan kisapar so kapagihram agoso kapesong si-iko manga مَشَاعِر (manga darpa a pesongowan, ka ibarat a Mina ago giya Arafa ago giya Muzdalifa), aya mataan a di kapakay oba niyan nggolawlaa naso katawaf sii sa Ka'ba, sa kapakay den a nggolawlaan iyan so langowan a dii nggolawlaan o manga naihadji, inontabo so katawaf sa Ka'ba ka kipakaori niyan sa taman sa maka soti.

Sa opama o maka soti so bai si-iko dapen kapaka pagihram o manga tao sa Ihram a Hadj (Giyanan so manga tao a aya ini pagihram iran na Hadj Attamatu) si-iko ika walo ko Zul-Hadji, na aya patot a sowaan iyan na pepayigo nago petawaf nago

pesa-iy nago potolan iyan so bok iyan, na mapasad oto na ikekang iyan so Ihram iyan sa Umrah, oria-niyan na peniat peman sa Ihram a Hadj si-iko ika walo ko Zul-Hadji sa datar o manga ped a naihadji.

Sa opeman o daan den a maka pagihram so ma-nga naihadji sa Ihram a Hadj si-iko da niyan pen kapaka soti, na aya den a mipagi-ihram iyan na **Hadj Al-Qiran**, sa penggolawlaan iyan so lagowan a dii nggolawlaan o manga naihaji, datar o kaiga sa Mina, goso kaukof sa Arafah, goso katareg sa Muzdalifah, goso karontar si-iko mga Jamarat, goso kasumbali sa kurban, na goso katepedi ko bok si-iko gawii a Buka.

Sa anday kadaon a rogo na paliyogaton a maka pe-payigo ago maka petawaf sa tawaf a Hadj, nago maka pesa-iy sa sa-iy a Hadj, sa giyangkanan a ta-waf iyan ago sa-iy niyan na tiyokop den ko Hadji iyan agoso Umrah niyan, sa datar o kiya okiti ron o Aisha (Miya soaton so Allah), sa pittaroon o Rasu-lullah ﷺ a so kiyapaka tawaf iyan sa *Tawaf Al-Ifadha*[1] agoso kiyapaka sa-iy niyan na tiyokop den ko Hadji iyan agoso Umrah niyan, sabap sa kagiya so aya ini pagihram iyan na *Hadj Al-Qiran* na ayabo a tawaf iyan na maka isa nago aya bo a sa-iy niyan na maka isa, sa aya dalil iyan naso kiya tharoaon o Rasulullah ﷺ agoso kiya nggolawlaa niyanon, go miya aloy niyan si-iko ped a Hadis a:*"Mini sold so*

---

1) Giyanan so tawaf a diden kapakay oba ndaraynonen o naihadji, sa taralbi a mipenggolalan iyan si-iko oriyan o kapaka rontar iyan si-iko *Jamratul-Aqaba*. *(So mindiyorobasa)*

Umrah si-iko Hadj sa taman si-iko Alongan a Qiyamah."

Anday kaoma o ika walo ko Zul-Hadji na taralbi den a maka pagihram so manga naihadji si-iko manga walay a bobolosan iran sii Makkah, sa datar den o kiya pagihram iran si-iko manga Mikat a daan siran a pelimpiyo, na orianiyan na sulot siran sa Ihram na peniaten iran a penaihadji siran, sa pettaroon iran so: اللهم لبيك حجا sa anday kapaka pagihram o naihadji na paliyogaton so kapananggilai niyan ko langowan a miya aloy a isasapar ko kapagi-ihram, sa taman sa maka ndod sii sa Mina a phoon sa Muzdalifa si-iko gawii a Buka, nago maka pasad rumontar si-iko *Jamratul-Aqaba*, nago maka pagopaw sa bok, sa so bai na katepedan iyan so bok iyan.

Anday kapaka pagihram o naihadji si-iko ika walo ko Zul-Hadji na sumong sii sa Mina, na pesambayangan iyan roo so lima a paralo si-iko manga wakto niyan, sa kasaren iyan sa kenaoba niyan timoa sa roo den pagiga, na anday kasebang o alongan si-iko gawii a Arafa (Ika siyaw ko Zul-Hadji) na sumong so naihadji agoso manga ped iyan sii sa **Namirah** na kumaden roo sa taman sa kasambayangan iyan roo so Luhor agoso Asar sa baradiyama, sa kasaren iyan ago timoon iyan, na anday kapolid o alongan na sumong sii sa **Arafa**, sa opama o pamantek den sa Arafa si-iko kapoon iyan sa Mina sa kumaden roo na kapakay. Giya Arafa na palaya den darpa a kapakay a darpaan.

Aya patot ko naihadji sii sangkoto a masa a kaka-

kaden iyan sii sa Arafa na paka ndakelen iyan roo so kapepudia niyan ko Allah na goso diniyan dii kandowaa na goso diniyan dii kapagistigfar, sa sii sasangor sa Qiblah kenaoba sii sangkoto a Palaw a Arafa, sabap sa kagiya giyangkoto a Palaw a Arafa na matag sagintas sii sa Arafa a di kapakay oba pekalakata sa aya mapipikiron na simba, go di kapakay oba pepangingipowa angkoto a manga atoron sa aya mapipikiron na kapaka paroli sa kabarakat, sabap sa giyoto na Bid-a'h a isasapar.

So naihadji na di kapakay oba awa sa Arafa sa taman sa di sumedep so alongan, orianiyan na anday kasedep o alongan na sumong sa Muzdalifa, na anday kapaka oma niyan roo na sambayangan iyan roo so Magrib ago Isha, sa kassaren iyan so Isha nago timoon iyan si-iko wakto a Isha, sa kaden roo sa taman sa sumebang so pamorawag (Fajer), na anday kasebang o Fajer na sambayang roo sa Suboh na pudin iyan so Allah, orianiyan na panteken iyan a Mina si-iko dapen kasebang o alongan, na anday kapaka oma niyan sa Mina a sumibang a alongan na rumontar si-iko *Jamratul-Aqaba* sa pito timan a manga roroni a ator a tondotondog a ndadatar o manga *Himmas* (lagid o diyolin) a di mala na di maito.

So sinilas na di kapakay a irontar, sabap sa kagiya pepaka ibarat sa galebek a kasablawan a giyoto i peka babayaan o Shaitan, naso Shaitan na aya okit a kakka pegesaon naso kapagonoti ko panduan o Rasulullah ﷺ agoso toruan iyan, na goso kibagaken ko nganin a ini sapar o Allah agoso Sugo Iyan.

Oriyan o kapaka pasad rumontar o naihadji na sumbaliin iyan so kurban iyan na taros a pagopaw odina tepedan iyan so bok iyan. So bai na aya patot na tepedan iyan so bok iyan, ogaid naso dato na aya tomoon naso kapagopaw, sa mapasad oto na paka kekang sa Ihram na kasolot iyan so nditaren iyan, sa miya pakay den a nggolawlaan iyan so langowan taman a di kapakay ko masa a kapagi-ihram inontabo so kambabangonan sa walay.

Oriyan oto na sumong sa Ka'ba na tawaf sa tawaf a Hadj *(Tawaf Al-Ifadha)* na mapasad iyan na sa-iy, na oriyan o kapaka pasad iyan sa-iy na miya pakay ron so langowan taman a isasapar si-iko masa a kapagi-ihram taman si-iko kambabangonan sa walay.

Orianiyan na mbalingan sa Mina na kaden roo sangkoto a gawii a Buka agoso dowa gawii ko oriyan iyan a rakes o gagawii niyan, sa paliyogat a roo pepaka iga sa Mina sangkoto a manga gawii, sa anday kapolid o alongan ko ika sapolo ago isa ago ika sapolo ago dowa na taralbi a maka rontar si-iko telo a perontaran, sa sii magpoon ko maitoon a so matatampar sa Mina, na orianiyan na sopman so malolookon, orianiyan naso *Jamratul-Aqaba* a so riyontaran iyan si-iko gawii a Buka.

Giyangkanan a telo a perontaran na oman i satimanon na pito timan a manga rororni a ator a iperontaron, sa rakes a petakbir (dii niyan tharoon so الله أكبر) si-iko oman maka isa maka lebad, sa giyangkoto a manga rororni a ator na sii niyan den pamorota sa Mina si-iko masa a kakakaden iyanon, sa opama o

kabaya iyan a ngganat sa Mina ko oriyan o kapaka rontar iyan si-iko ika sapolo ago dowa na kapakay, ogaid na opama o paka tamana niyan ko ika sapolo ago telo na aya tomo, sa paliyogaton a paka rontar sangkoto a ika sapolo ago telo ko oriyan o kapolid o alongan, sa amayka ngganat den so naihadji sa Makkah na taralbi a daan a maka tawaf sa *Tawaf Al-Wida* sa Ka'ba, na oriyan o kapaka pasad iyan tawaf sa *Tawaf Al-Wida* na tengkayos den maling ko inged iyan.

So bai a miyaka omaon so basa odina mimbawata na amayka miyaka tawaf sa *Tawaf Al-Ifadha* nago miyaka sa-iy ko daon pen kapaka oma o rogo na kenaoba patot iba maka petawaf sa *Tawaf Al-Wida*.

So kasumbali sa kurban na kapakay a ipaka ori o naihadji si-iko ika sapolo ago isa odina si-iko ika sapolo ago dowa odina si-iko ika sapolo ago telo. So *Tawaf Al-Ifadha* agoso kasa-iy na opama o paka orin o naihadji sa taman sa maka ganat sa Mina na kapakay, ogaid na aya tomo na giyangkoto a miya aloy sa miya ona.

So manga ped a rukon o paratiyaya

Liyo ko paratiyaya si-iko Allah agoso Sugo Iyan agoso lima rukon a Islam, na ini paliyogat o Allah so kaparatiyayaa ko manga **Malaikat** Iyan[1], na goso

1) So manga Malaikat na manga niyawa a inaden o Allah a phoon sa tihaya, sa tanto siran a madakel i bilangan, sa da a matao ko kadakel iran arowar ko Allah. Ped kiran so sii matatago sa langit, go ped kiran so paka sasanganen ko mbawataan o Adam.

manga Kitab Iyan[1] a so ini toron Iyan ko manga Sugo Iyan a sii niyan piyaka paninggaposan ko Qur'an, a giyaya so Kitab a piyaki mansok Iyanon ago piyaki langkoloban Iyanon so miyanga o-ona a Kitab.

Ini patoray Niyan so kaparatiyayaa ko manga Sugo Iyan, sa iphoon ko monapona kiran na taman si-iko moripori kiran a so Mahammad ﷺ, sabap sa kagiya so panolon iran na isa-isa naso Agama iran na isa-isa a giyanan so Islam, nago aya sumiyogo kiran na Isa-isa a so Allah a Kadnan o langowan o kaaden, sa aya patot si-iko Muslim na paratiyayaan iyan a mataan a so manga Rasul a inaloy o Allah sii sa Quran na

---

1) Aya maana na giya kaparatiyayaa o Muslim sa mataan a so manga Kitab a ini toron o Allah ko manga Rasul na benar, ogaid na da a kamamasaanon imanto arowar ko Qur'an. Sopman so Tawrat agoso Injeel (Biblc) a matatangan o manga Yahudi agoso manga Kristiyan na giyanan na pimbaalan iran, sa aya karinaon naso kambidabida iyan ago giyangkoto a kiya aloya iranon sa so Tuhan na telo agoso Essa na wata o Allah, ka aya benar naso Kadnan na Isa-isa a Sekaniyan so Allan, nago mataan a so Essa na oripen o Allah ago Sugo Iyan sa datar o kiya aloyaon sii sa Qaran, sa opama o aden a miya aloy ko Tawrat agoso Injeel a kattaro o Allah na mini mansokon so Qur'an. Miyaka isa a alongan na miya ilay o Nabi ﷺ a salad a karatas a ped ko Tawrat a kakapetan o Omar, na kiya rarangitan so Nabi ﷺ sa pittaro iyan a:*"Ba aden pen a ngana-ngana a pamikiran ka ko Qur'an hay wata a mama o Khattab (Aya ipembeto ko Omar naso Ibenul-Khattab). Ibet ko Allah ka opama o oyagoyag pen so Musa a pagari aken na saken den i pagonotan iyan."*, sa mini palantig o Omar angkoto a karatas, sa aya bo a miya tharo iyan na : Pangnin akongka sa rila ko Allah hay Rasulullah.

siran na manga Sugo o Allah si-iko manga pagtao iran a miyanga o-ona, nago mataan a so Muhammad i polinposan iran ago Sugo o Allah si-iko kadandan o manga manosiya, sa si-iko oriyan o kiya sogoa o Allah ko Muhammad naso manga manosiya na pa-lapalaya siran den miya baloy a omat o Muhammad, taman si-iko manga Yahudi agoso manga Kristiyan agoso salakaw kiran a ana manga Agama niyan na kalitantang kiran so kaonoti ranon.

So Musa agoso Essa na goso kalangowan o manga Rasul na angiyas siran si-iko tao a di niyan onotan so Muhammad nago di sumold ko Agama Islam, sa-bap sa kagiya aya Muslim naso paparatiyayaan iyan so langowan a Rasul ago pagonotan iyan siran, na satao a di niyan paratiyayaan so Muhammad nago di niyan onotan nago di sumold ko Islam, na sabenar a miya ongkir iyan so langowan a Rasul nago miya-paka mbokag iyan siran, sa apiya pen i diniyan dii kipagandisanen sa paparatiyayaan iyan so isa ko manga Rasul, sa giyanan na miya ona den so kiya pamagosaya ko manga dalil iyan sii sa Qur'an si-iko **Pintuan a ika dowa.**

Pittaro o Rasulullah ﷺ: *"Ibet ko papaar sangkai a gi-nawa ko (a so Allah), ka da a isa bo a makaneg ra-ken sangkai a pagtao, mlagid o Yahudi atawaa Kris-tiyan a di niyan paratiyayaan angkai a Agama a ini sogo raken abadi maka sold ko Naraka ko oriyan o katalingomaaon o kapatay."* Piyanotol i Muslim .

Go ped pen a paliyogat ko Muslim **naso kapara-tiyayaa niyan ko kakaoyag ko oriyan o kapatay,**

nago mataan a pagitongen so manga amal o manga manosiya nago imbegay si-iko oman i isa kiran so balas iyan, goso kaparatiyayaa niyan ko **Surga** agoso **Naraka**, na goso kaparatiyayaa niyan ko **Okoran o Allah.**

Aya maana a kaparatiyayaa ko Okoran na giya kapangimbenara o Muslim sa mataan a so Allah na katawan Iyan so langowan taman nago katawan Iyan so manga galebek o manga kaaden Iyan si-iko onaan o da Niyan pen kaadena ko manga langit agoso lupa, sa ini daptar Iyan a giyangkanan a **ilmo** (maana so kakekenala Niyan ko langowan taman) si-iko *Lauhil-Mahfuz* a sii sa tangan Iyan.

Go taralbi a katawan o Muslim a saden sa kabaya o Allah na mapenggolawla, naso di Niyan kabaya na di mapenggolawla, nago mataan a aya kiya adena Niyan kiran na pantag bo sa aniran dii masoa-soat, sa rakes a piyaki tokawan Iyan kiran nago ini sogo Iyan kiran a kanggalebeka iranon, sa ini sapar Iyan kiran so kasopaka ko panduan Iyan, nago bigan Iyan siran sa ge-es ago kapaka mbabayabaya, sa opama o penggalebeka iran so panduan Iyan na mapenggolawla iran sa bagian iran so balas Iyan, datar oto mambo a bigan Iyan siran sa ge-es ago kapaka mbabayabay sa opama o penggolawlaa iran so di Niyan kabaya na mapenggalebek iran sa kitana kiran so siksa o Allah.

Ogaid na giyangkoto a kapaka mbabayabaya o oripen na di paka liyo ko kabaya o Allah a paki penggolawla Niyanon. Sopman so Okoran na da abaon ini begay o Allah si-iko oripen a kambayabaya ago

kapamimili, ka soden so Allah i kikabaya nago aya dii kakandiri sa kapki temo niyan ko oripen sa daden aba niyanon kapaar, ka ibarat o karibat agoso kalipat agoso sai a mini tegel ko manosiya, go ibarat o kamiskin agoso kasasakit, na goso manga tiyoba a peki talemba agoso manga issananan.

Sa so Allah na di Niyanon somariyaan so manosiya nago di Niyan siranon siksaan, ka aya mataan na mbalasan Iyan so tao sangkoto a tiyoba peki sogaton ago giyangkoto a kamermer ago kasasakit, amayka maka sabar nago mbayorantang si-iko Okoran o Allan, sa giyangkanan a miyanga a-aloy na palaya den paliyogat ko Muslim so kaparatiyayaa niyanon.

So manga Muslim na aya mala kiran i paratiyaya ago marani kiran si-iko Allah ago maporo kiran i pangkatan si-iko Surga naso *(manga Muhsinoon)* siran so manga tao a pesimbaan iran so Allah nago pananganggilaan iran so sai a ini sapar Iyan sa datar oba iran peka ilay so Allah, mlagid o ana pepaka ilay kiran atawaa da na di iran penggolawlaan so di kabaya o Allah, sa aya pipikiren iran naso Allah na peka ilay Niyan siran si-iko apiya anda siran matatago, sa da abaon mapage-ema a melek bo si-iko manga galebek iran agoso manga kattaro iran agoso mapeniniat iran, sa diiran dii inggolalan so panduan Iyan na pananganggilaan iran so ini sapar Iyan, sa igira a miyaka nggolawla so isa kiran sa karibatan a maka sosopak ko kabaya o Allah, na tawbaten iyan ko Allah sa magaan sa samporna a kattawbat, na sarta a isendit iyan angkoto a kiya ribat iyan sa mamangni sa maap si-iko Allah sa di niyan den

pembabalinganan. Pittaro o Allah:

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَواْ وَّٱلَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ ﴾ سورة النحل : ١٢٨

" Mataan a so Allah na ped Iyan so siranoto a manga tao a maaleken si-iko Allah, na goso siranoto a kimbibilangatao." **(Surah 16: 128)**

So kababaloy o Islam a tarotop

Pittaro o Allah sii sa Qur'an:

﴿ ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا ﴾ سورة المائدة : ٣

"Imanto na tiyarotop Aken rekano so Agama niyo nago diniyangka Aken rekano so limo Aken, sa ini kasoat Aken rekano so Islam a Agama." **(Surah 5: 3)**

Go pittaro o Allah:

﴿ إِنَّ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانَ يَهْدِى لِلَّتِى هِىَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴾ سورة الإسراء : ٩

"Mataan a giyangkai a Qur'an na penggonanaon iyan so lalan a mattito, nago pepaki sabotan iyan ko siran oto a miyamaratiyaya a dii nggalebek sa manga pipiya a mataan a bagian iran so mala a balas." **(Surah 17: 9)**

Go pittaro o Allah:

﴿ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَىْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴾ سورة النحل : ٨٩

"Go ini toron Ami reka so Qur'an a padoman si-iko langowan taman, nago toruan ago limo ago totol a mapiya a ipagilangas ko miyamaratiyaya." (Surah 16: 89)

Go pittaro o Nabi ﷺ:

«تَرَكْتُكُم عَلى المَحَجَّةِ البَيضَاء لَيلُهَا كَنَهارِها لا يَزِيغُ عَنهَا إلا هالِك»

"Giyanatan aken sekano si-iko toruan a marayag a da a saninsaning iyan, na da a tao a sumilay ron abadi madadag."

Go pittaro iyan pen:

« تَرَكتُ فِيكُم ما إنْ تَمَسَّكتُم بِهِ لَن تَضِلُّوا أبَدًا كِتابَ اللهِ وَسُنَّتِي »

"Ini bagak aken rekano so sai a dayon sa kekepitan iyo na di kano den madadag sa dayon-sadayon, so Kitab o Allah (Qur'an) agoso manga Hadis aken."

Sii sangkoto a miyanga o-ona a ayat na piyaki sabotan o Allah a mataan a tiyarotop Iyan ko manga Muslim so Agama iran a so Islam, sa da a korangon nago da abaon mipagoman, go kapapakayan si-iko apiya anda a darpa nago si-iko apiya antonaa a masa

nago si-iko apiya antonaa a pagtao, go piyaki sabotan Iyan pen a mataan a giyanap Iyan so limo Iyan si-iko manga Muslim, sa minggolalan sangkai a Agama a tarotop, nago mini sabap sangkai a panolon o Nabi tano a Muhammad ﷺ a polimposan o manga Rasul.

Miya diyangka so limo Iyan ko manga Muslim si-iko kiya rinayaga Niyan ko Islam sii sangkai a liyawaw o lupa, na goso kiyapaka daaga Niyan ko manga Muslim si-iko kipapantagen iran ko manga tao a perido kiran, nago piyaki sabotan Iyan a miya soat ko Islam sa aya mabaloy a Agama o manga manosiya sa di Niyan den ikagowad sa dayonsa-dayon, nago daden a tharimaan Iyan a Agama si-iko apiya antaonon a tao a maka liyo ko Islam.

Sii sangkoto a ika dowa a ayat na piyaki sabotan o Allah a mataan a so Qur'an na tarotop a atoran si-iko kapepagintao, sa palayaon den madadalem so maliwanag a osayan agoso matanos a gogodan si-iko Agama agoso kapepagintao sangkai a Dunya, sa so langowan a galebek a mapiya na pinggonanao niyan, naso langowan a marata a galebek na ini tapaos iyan.

Naso langowan a awida akal ago rimbokot ago awlan, mlagid so miya ona agoso kapapantagan agoso paka talingoma, naso titto a bolong a paka piyaon na sii katoon ko Qur'an, na langowan a ipembolongon a masosopak iyan so ipembolongon o Qur'an na palaya den kadadagan ago kada a sabot.

Si-iko mipantag ko katao *(Science)*, goso paratiyaya,

goso politika, goso okit-okit o kandato, goso kapangokom, goso *(Psychology)* goso *(Sociology)* ,goso *(Economics)*, goso bitikan o manga kasalaan ago manga lepad, na goso salakaw san a nisisita o manga manosiya, na palapalaya denanan piyaki sabotan o Allah, sa minggolalan si-iko Qur'an ago si-iko manga Hadis o Rasululla ﷺ, sa datar o kiyapaki saboti Niyanon si-iko manga ayat a miya aloy, sa piyaki sabotan Iyan a mataan a so Qur'an na piyaka rayag iyan so langowan taman.

Sa sii sangkai paka talondogon a bandingan na ron madadalem so mapontok a osayan, si-iko kababaloy o Agama Islam a tarotop, na goso kababaloy o ini betad Iyan a atoran a matitto ago maka rarangkom a da a korangon.

PINTUAN A IKA PAT

SO MANGA PADUMAN O ISLAM

1. Mipantag si-iko katao *(Science)*:

Aya pagampaganay a ipaliyogat o Allah si-iko manosiya naso kapaganad sa katao. Pittaro o Allah:

﴿ فَٱعْلَمْ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱسْتَغْفِرْ لِذَنۢبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَىٰكُمْ ﴾ محمد : ١٩

"Takikangka sa ginawangka a da a Tuhan arowar ko Allah, sa pamangniangka a maap so dusangka na goso dusa o miyamaratiyaya. So Allah na katawan Iyan so sakro kabinteng iyo na goso kabolosan iyo." *(Surah 47: 19)*

Pittaro pen o Allah:

﴿ يَرْفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنكُمْ وَٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ دَرَجَٰتٍ ﴾

المجادلة : ١١

"Iporo o Allah so siran oto a miyamaratiyaya rekano agoso siran oto a miya makasowa sa katao si-iko pangkatan a maporo." *(Surah 58: 11)*

Go pittaro o Allah:

﴿ وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴾ طه : ١١٤

"Tharoangka, a hay Kadnanko na pagomanoma-

ningka so katao aken." *(Surah 20: 114)*

Go pittaro o Allah:

﴿ فَسْـَٔلُوٓاْ أَهْلَ ٱلذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ الأنبياء: ٧

"Issaan iyo ko manga mamponay sa sowa, amayka sekano na di niyo katawan." *(Surah 21: 7)*

Pittaro o Rasulullah ﷺ:

« طَلَبُ العِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلى كُلِّ مُسلِمٍ »

"So kapaganad sa katao na paliyogat ko pitanggisaan a Muslim."

Go pittaro iyan pen:

«فَضْلُ العالِمِ عَلـى الجاهِلِ كَفَضْلِ القَمَرِ لَيلَةَ البَـدْرِ عَلى سائِرِ الكَواكِب».

"So kapaka lelebi o matao si-iko da a sowa iyan na lagid o kapaka lalawan sa sindaw o ulan ko ika pat a talin ko ayag si-iko langowan a bitoon."

So hukoman o kapaganad sa katao sii sa Islam na dowa bagi:

<u>Paganay ron na</u> (فرض عين): Aya maana na kalitantang ko pitanggisaan a tao so kapaganada niyanon, sa giyangkanan a katao na di kidaawa o tao i

di niyan katawan. Giyanan so kakenala o tao si-iko Allah, na goso kakenala niyan ko Sugo Iyan a so Muhammad ﷺ, na goso kakenala niyan ko Agama Islam sa nggolalan ko manga karina[1].

Aya ika dowa na (فرض كفاية): Aya maana na kenaoba patoray ko pisakatawan a manosiya so kapaganada niyanon, sa asar a paganaden o sabaad ko manga tao a kasanaan a siran bo i maganadon, na miyada so kadudusa o manga tao a daon paganad, sa so kapaganadaon o sabaad a manga tao a daon paganad na matag sunat sa kenaoba paralo. Giyanan so kapaganada ko manga hukoman o Agama Islam, sa taman sa mabaloy so tao a ana pakayan iyan si-iko kapangokom agoso kapamasad sa rido, na goso kapaganada ko manga katao a nisisita o manga Muslim so kasowaa iranon, sabap sa nisisita iran si-iko kapamangon iran sa manga pabrika agoso manga darpa a dii sinanadan si-iko okit a kanggalebek.

So kasowaa sa giyangkanan a miyanga a-aloy a katao na mappapanon o kapepagintao o manga tao, sa amay ka da a maka momoayan a manga tao a paka tiyokop si-iko lagidanan, na aya patot na giya kapanamari o manga Muslim sa maka moayan so manga tao a matao ko ndalagidanan a katao a katiyokopan iyan so sai a di mipendaraynon o manga Muslim si-iko kapepagintao iran.

---

1) Miya ona den so kiya osaya san si-iko (Pintuan a paganay ago ika dowa ago ika telo) a miya aloy sa onaan.

2. Mipantag si-iko paratiyaya:

Ini sogo o Allah ko Muhammad ﷺ a kapaki tokawi niyanon ko kadandan a manga manosiya a mataan a siran na palapalaya den oripen o Allah a Isa-isa, sa kalitantang kiran so kasimbaa iranon sa da a sakotowa Iyan, nago giya kasimbaa iranon sa daden aba niyan kaokitan a ped a pagampiten, sa lagid o kiya osayaon sa paganay ko maana o (لاإله إلا الله).

Go ini sogo Iyan kiran pen a sii siran bo dii tawakal ko Allah, sa da a ikalek iran arowar Rekaniyan, nago da a pangangarapanan iran arowar Rekaniyan, sabap sa kagiya Sekaniyan bo i papaar ko kakaompiyai ko tao na goso kakamoralai ron, nago ini paliyogat Iyan kiran pen a kisipaten iranon ko langowan a da a lawan iyan a mapiya a Sipat a so ini sipat Iyan sa ginawa Niyan ago ini sipaton o Rasulullah ﷺ.

3. Mipantag si-iko kapaka papantapantag o manga tao:

Ini sogo o Allah ko Muslim a kabaloy niyan a tao a paka ompiya a dii managontaman sa andamanaya i okit a kasabet o manga manosiya, phoon ko kisasaomek iran ko kaliboteng o kada a paratiyaya (kakakapiri) sa mabaton siran si-iko sindaw o Islam, sa giyanan i sabap a kini soraten aken sangkai a Kitab ago kiya bembara ko ron ka anaken mitonay so sabaad a paliyogat raken.

So Allah na ini sogo Iyan ko Muslim a aya mabaloy a koyampetaan iyan agoso salakaw ron naso katigan

o paratiyaya ko Allah, sa mabaloy a peka babayaan iyan so manga ped a oripen o Allah a miyamaratiyaya a dii mangongonotan ko Allah agoso siyogo Iyan, sa apiya pen i kawatan a katotonganay niyanon, nago ikagowad iyan so manga tao a o-ongkiren iran so Allah agoso siyogo Iyan sa diiran dii pemaasiyaan, sa apiya pen i karani a katotonganay niyanon.

Giyangkai a paratiyaya si-iko Allah na giyaya i gakot a kadiyamong iyan so mipoporak nago mapaka pekakaraniya iyan so mbidabida, sa kenaoba datar o gakot o bangsa agoso kay-isaisa sa inged agoso kapaka totompotompok sa kamapiyaan a tanto a makilas a kapekoyakas iyan. Pittaro o Allah:

﴿لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ يُوَآدُّونَ مَنْ حَآدَّ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَوْ كَانُوٓا۟ ءَابَآءَهُمْ أَوْ أَبْنَآءَهُمْ أَوْ إِخْوَٰنَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ﴾ المجادلة : ٢٢

"Da a katoon ka a manga tao a paparatiyayaan iran so Allah agoso Alongana-mawri aba iran dii ndokapilaan so tao a riridoon iran so Allah agoso siyogo Iyan, sa apiya pen giyangkoto a manga tao na siran so manga ama iran odina so manga wata iran odina so manga pagari ran odina so manga tonganay ran." (Surah 58: 22)

Go pittaro o Allah:

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ﴾ الحجرات : ١٣

"Mataan a aya sasakaon rekano si-iko Allah na sa

mala rekano i paratiyaya." (*Surah 49: 13*)

Piyaki sabotan o Allah sii sangkoto a paganay a ayat a mataan a so tao a mapaparatiyaya si-iko Allah, na aya betad iyan na di niyan pekababayaan so manga tao a ridoay o Allah, sa apiya pen i kasipeg iyanon a tao, go piyaki sabotan Iyan sii sangkoto a ika dowa a ayat a mataan a aya paka lelebin Iyan ko manga tao ago peka babayaan Iyan kiran naso tao a diron dii mangongonotan, sa apiya pen antonaa i bangsa niyan (Nationality), nago apiya pen antonaa i bontal iyan.

Go ini sogo o Allah so kapaginontolan si-iko kipapantagen ko ridoay agoso kipapantagen ko ginawai, sa piyaka haram iyan sa ginawa Niyan so kaplalalim, nago biyaloy Niyan a haram si-iko manga oripen Iyan, sa ini sogo Iyan so sarig agoso kapatiis na ini sapar Iyan so kandonsiyan, go ini sogo Iyan so kapiyapiyai ko dowa lokes na goso kingginawain ko tonganay, na goso kipepangalimoon ko kamamaregenan (manga Miskeen).

Go ini sogo Iyan pen so kappagamong ko manga galebek a kamapiyaan, nago ini sogo Iyan so kambilangatao (kapiyapiya) si-iko langowan taman a penggolawlaan, taman si-iko manga binatang na ini sapar Iyan oba peringasaa sa ini sogo Iyan so kapiyapiyai kiran[1]. Sopman so manga binatang a paka

1) Taman si-iko masa a kasombalia ko pangangayamen a halal na ini sogo o Rasulullah ﷺ so kapaka garanga ko keteb (gelat) a isombali, na goso kapaka igaa porong ko sombaliin. Aya darpa a pembetadan sa sombali na giya bakereng, sa pagotasen piyapiya so =

kaid, ka ibarat o aso a pangekeb goso nipay goso orang goso riya goso darayo na goso tagetek, na mbonoon kaan di paka morala sa kenaoba peringasaa.

4. Mipantag si-iko katitikayi o miyaratiyaya sa ginawa niyan:

Madakel so manga ayat sa Quran a miya aloy a piyaki sabotan o Allah ko manga manosiya a mataan a Sekaniyan na katitikayan Iyan siran si-iko apiyaanda siran matatago, nago katawan Iyan so langowan a manga galebek iran, na goso madadalem ko manga puso iran, go mataan a i-isipen Iyan so manga galebek iran agoso manga kattaro iran.

Goso manga Malaikat Iyan na di iran siran lilikatan, sa ipesorat iran so langowan a diiran dii manggolawla sa mapayag masolen, sa mataan a so Allah na diden dowa-dowa na isomariya Iyan kiran so langowan a diiran dii masarog ago diiran dii masariat, sa piyaki tokawan Iyan kiran a bagian iran so siksa a malipedes amayka ndarwaka siran sangkai a kibabatog ko Dunya nago sopaken iran so panduan Iyan.

Sa giyanan i mala a maka gegeng-gen ko miyamaratiyaya si-iko Allah, sa di iran kapaka penggolawla sa manga maasiya a galebek, sa pepalagoyan iran so manga kadarwakaan agoso manga galebek a di

---

= pagokitan a ndo sangkai a bakereng, sa taman sa rumagiray so rogo. So onta na aya kapsombaliaon na pesokaren a bakereng iyan sii sangkai a didalem a lig iyan. Sopman so kapembonoa ko pangangayamen sa pekorintin odina pembasalen a olo niyan na goso manga okit a dataranan na haram sa di kapakay a isda.

kabaya o Allah sa pantag sa kalek iranon.

Sopman so manga tao a di iran ikalek so Allah sa disiran den dii ndarwaka sabenar, na bitadan siran o Allah sa kasalaan (lepad) a kabaloy a pepaka sapar kiran ko kanggolawla sa marata sii sangkai a Dunya, sa ini paliyogat Iyan ko manga Muslim so kipesogoon iran ko mapiya na goso kipesaparen iran ko marata, sa matatago sa ginawa o pitanggisaan a Muslim a mataan a sekaniyan na isomariyaon sa hadapan ko Allah so langowan a peka ilay niyan a karibatan a dii nggolawlaan o salakaw ron, inontabo o saparen iyanon sa nggolalan sa kattaro amayka di niyan kagaga a galebek.

Go ini paliyogat o Allah si-iko mababaloy a ulowan o manga Muslim a kitanaan iyan ko manga kasalaan (lepad) si-iko manga tao a dii maka sala. Giyanan so manga kasalaan a ipapantag ko oman i kalalalongan a peka sogok o tao, sa piyaka rayaganan o Allah sii sa Quran nago piyaka liwanag o Rasulullah ﷺ si-iko manga kattaro Iyan nago ini nggolalan iyan si-iko manga tao a miyamaka sala.

5. Mipantag si-iko kapamagawida agoso katatabanga ko kapaginged:

Ini paliyogat o Allah ko manga Muslim a diiran dii katatabanga sa nggolalan si-iko tamok agoso takdir, sa datar o kiya osayaon sii sa paganay, si-iko bandingan o kabegay sa Zakat agoso kasidka.

Go ini sapar o Allah ko Muslim oba niyan peringasaa so issan iyan a manosiya sa apiya antonaonon a

kapaka ringasa, taman si-iko ator odina nganin san a paka alang si-iko lalan odina si-iko kasisirongan a darpa na di kapakay obaon petagoa, sa ini sogo Iyan ko Muslim a kakowaa niyanon igira a miya ilay niyan sa apiya pen kenaoba sekaniyan i tumiyagoon, sa ini begay Niyan a kapasadan a mbalasan Iyan so tao a pengolawlaon, sa datar o kini began Iyanon a kapasadan sa kasiksaa Niyan ko tao a paka ringasa.

Go ini paliyogat o Allah ko miyaratiyaya a kababayaan iyan so pagari niyan a Muslim, sa datar o kapeka babayai niyan sa ginawa niyan, nago ika rarangit iyanon so datar o ipeka rarangit iyan sa ginawa niyan. Pittaro o Allah:

﴿ وَتَعَاوَنُوا۟ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا۟ عَلَى ٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ ۚ ﴾

المائدة: ٢

"Tatabanga kano si-iko mapiya ago si-iko paratiyaya, sa oba kano tatabanga si-iko kambaradusa agoso kandarwaka." *(Surah 5: 2)*

Go pittaro o Allah:

﴿ إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا۟ بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ۚ ﴾ الحجرات: ١٠

"Mataan a so miyamaratiyaya na magariyari, sa nggiginawai kano ko kiya papagariya iyo." *(Surah 49: 10)*

Go pittaro Iyan pen:

﴿ لَّا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَىٰهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَٰحٍۭ بَيْنَ ٱلنَّاسِ ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ ٱبْتِغَآءَ مَرْضَاتِ ٱللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ النساء : ١١٤

"Daden aba mapiya ko kadakelan ko diiran dii pamagtongaan, inontabo so tao a ipesogo iyan so kasidka odina so kanggalebek sa mapiya odina so dii kapaka nggiginawaiya ko manga tao, na satao a nggolawla san sa pantag sa soa-soat iyan ko Allah, na sigoradoden a ibegay Ami ron so mala a balas." (Surah 4: 114)

Go pittaro o Rasulullah ﷺ:

« لا يُؤمِنُ أحدُكُمْ حَتى يُحِبَّ لأخِيهِ ما يُحِبُّ لِنَفسِه » رواه مسلم

"Di katarotop so paratiyaya o isa rekano, sa taman sa di niyan ikababaya ko pagari niyan so nganin a ipeka babaya iyan sa ginawa niyan." **Piyanotol i Muslim.**

Go pittaro iyan ko kiya pangotba niyan si-iko kiya penaihadji iyan a moripori, a giyoto den so kagaan iyan mawafat (حجة الوداع):

« ياأيُّها النَّاسُ إنَّ ربَّكُم واحِد وأباكُـم واحِد ألا لا فَضْلَ لِعَربِـيٍّ عَلى عَجَميٍّ ولا لِعَجَميٍّ عَلى عَربيٍّ وَلا لأسْـوَد عَلى أحْمَر ولا لأحْمَر عَلى أسْوَد إلا بِالتَّقْوى، ألا هَلْ بَلَّغْت؟ قالُوا أبْلَغَ رَسُولُ الله » .

"Hay manga manosiya na mataan a so Kadnan iyo

na Isa-isa agoso apo iyo na isa-isa, sa da a milalawan o arab si-iko kenaoba-arab nago da a milalawan o kenaoba-arab si-iko arab, go da a milalawan o maitem a tao si-iko mariga a tao (mapoti a tao) nago da a milalawan o mariga a tao si-iko maitem a tao, inontabo so kala i kalek (paratiyaya) si-iko Allah. Sa pittaro iyan a: Ino mini sampay aken? Na pittaro iran a: Mini sampay o Rasulullah."

Pittaro iyan pen:

« إنَّ دِماءَكُم وَأمْـوالَكُم وَأعْراضَكُم عَلَيْكُـم حَرامٌ كَحُرْمَةِ يَـومِكُم هٰذا فِـي شَهْرِكُم هٰـذا وَفِي بَلَدِكُم هٰـذا، ألا هَلْ بَلَّغْتُ؟ قـالُوا: نَعَم، فَرَفَعَ أصْبُعَهُ إلى السَّماء وَقال: اللَّهُمَّ اشْهَد. »

"Mataan a so manga rogo iyo agoso manga tamok iyo agoso manga adat iyo, na haram rekano oba niyo panarabosawi, sa datar o kisasaparenon sii sangkai a gawii niyo (a Alongan a Arafa), go sii sangkai a ulanolan iyo (a Zul-Hadji), go sii sangkai a inged iyo (a Makkah). Ino mini sampay aken? Gominiraw siran a: Oway, na ini toro iyan a tindoro iyan sii sa langit, sa tig iyan a: Hay Allah na saksiingka." [1]

6. Mipantag si-iko kakikibira sa dalem a inged:

Ini sogo o Allah ko manga Muslim a katoro iran sa

---

1) Giyanan so Khutba a mala i kipantag a maka rarangkom a mipapayapat ko manga kitab a Hadis, na tinimo i Shaikh *Abdullah bin Muhammad bin Humaid* so langowan a miya toon iyanon si-iko Kitab iyan a: (الإيداع شرح خطب حجة الوداع)

ulowan iran si-iko kapaginged, sa piliin iran a aya iran pagonotan, nago ini sogo Iyan kiran so kapagi-sa-isa sa di siran petatalikoda, sa mabaloy siran a pagtao a may-isaisa, sa ini paliyogat Iyan kiran so kaonoti ran ko ulowan iran agoso manga nakoda iran, inontabo amayka aya ini sogo kiran angkoto a manga ulowan iran naso di kabaya o Allah, ka di kapakay so kaonoti ko kaaden si-iko kapemaasiyai ko Miyangaden.

Sa igira a sii matatago so Muslim ko darpa a di niyan kagaga oba niyanon marinayag so Agama niyan, nago di niyan kagaga oba niyanon mipanolon, na ini sogoon o Allah so katogalin iyan phoon sangkoto a darpa si-iko inged a Islam a ipepangokomon so Hukoman o Islam *(Sharia'h Islamiyah)* nago aya ulowanon na datu a Muslim.

So Islam na di niyan kilalaan so manga tamana o manga inged a pimbabago *(Teretorial boundaries)* agoso kambidabida sa Qawm ago bangsa *(Papular relation and nationalities)*, sabap sa aya den a nationality o Muslim naso kapaga-Agama niyan sa Islam, kaso manga manosiya na palaya oripen o Allah naso lupa na lupa o Allah, sa diron dii maka sogoso-god so Muslim, sa da aba niyanon sangkaan asar a kekedegen iyan so Agama o Allah.

So dii kinggolalanen ko hukoman o Allah na goso kipetanaan ko manga kasalaan a ini betad Iyan, na mapepaka rapenet iyan so kalilintad, nago mapepaka ontol iyan so manga manosiya, nago kaparihala iyan so kapepaka ragiray o manga rogo iran, nago kalinding iyan so manga adat (maratabat) agoso manga

tamok iran.

So dii kinggolalanen ko Islam na madadalmon so langowan a kamapiyaan, naso kaptalikodi ron na matatagoon so langowan a kabinasaan.

So Allah na siniyap Iyan so akal sa ini sapar Iyan so langowan a panginginomen a pakaberag agoso bolong a paka kaid ko akal *(Drugs),* sa bitadan Iyan sa lepad so tao a paginom sa pakaberag, sa iphoon sa pat-polo na taman sa walo-polo sa datar o kini nggolalanenon, sa giyanan na aya mapipikiron na ipelalang ko tao a paginom sa pakabereg ago ongo si-iko akal iyan, nago siyap si-iko madakel a tao sa di niyan kiran kamoralai.

Lininding Iyan so rogo o manga Muslim si-iko kini sogoon Iyan sa ikitas so tao a miyamaba, mlagid o miyaka patay atawaa miyaka pali, go piparo Niyan ko Muslim a kalindinga niyan sa ginawa niyan agoso maratabat iyan agoso tamok iyan. Pittaro o Allah:

﴿ وَلَكُمْ فِي ٱلْقِصَاصِ حَيَوٰةٌ يَـٰٓأُو۟لِى ٱلْأَلْبَـٰبِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ البقرة: ١٧٩

"So kinggolalanen iyo ko kitas na mapembagian iyo so kaoyagoyag, hay ana manga akal iyan, sa kalo-kalo o maka pananggila kano" (Surah 2: 179)

Pittaro o Rasulullah ﷺ:

« مَنْ قُتِلَ دُونَ نَفْسِهِ فَهُوَ شَهِيد وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيد

وَمَنْ قُتِلَ دُونَ مالِهِ فَهُوَ شَهِيد ».

"Satao a mabono sa linding iyan sa ginawa niyan na miyatay a Shahid, na satao a mabono sa linding iyan ko pamilya niyan na miyatay a Shahid, na satao a mabono sa linding iyan ko tamok iyan na miyatay a Shahid."

Siniyap Iyan so adat (maratabat) o manga Muslim sa kini saparen Iyan ko kapepamagantaa ko Muslim inontabo amayka miya patot, nago ini sogo Iyan so kaplepadi ko tao a petokasan iyan so Muslim sa kalalalongan, ka ibarat o kassina odina kapliwat (So kapepamakaya o mama ko issan iyan a mama), sa di niyan katoronan sa katantowan a so tharimaan o Agama.

Go siniyap Iyan so bangsa sa di niyan kapaka kekembota si-iko okit a di kabaya o Islam, nago siniyap Iyan so manga adat (maratabat) sa diron kapeka paawingi sa manga kalalalongan a olawla, sa ini sapar Iyan so kassina sa tanto Niyan a piyaka ilotan a kini saparen Iyanon, ka ini itong Iyan a ped ko manga ala a kadarowakaan, sa bitadan Iyan sa lepad a mabaloy a maka sapar ko tao a diron dii nggolawla, amayka miya asaon so manga sarat o kaki tanaon o lepad.

Go siniyap Iyan pen so manga tamok, sa ini sapar Iyan so kapamankaw, goso kapangakal, goso kandaromet, goso kapanoborno, na goso manga ped a okit a kapanamok sa haram a salakaw san, sa ini sogo Iyan so kabetadi sa kasalaan ko miyamankaw agoso

dii manolis a mabaloy a maka saparon, sa biyaloy Niyan a aya kasalaan Iyan na potolan sa lima amayka miya asaon so manga sarat, na amayka daon maasa so manga sarat ogaid na miya tanto ron angkoto a piyamankaw, na ndaneger sa diyangka a maka saparon.

Giyangkai a manga lepad na aya sumiyogoon naso Allah a Matao a Maongangen, a Sekaniyan i lebi a matao ko paka ompiya ko manga kaaden Iyan, go Sekaniyan i lebi a mala i gagaw ko manga oripen Iyan, sa ini betad Iyan angkai a manga kasalaan ka ipelowa ko dusa o manga darowaka a manga Muslim, nago linding ko kapaginged sa diron kamoralai angkanan a manga tao agoso salakaw kiran.

Sopman so dii mbalobaloyin o manga ridoay o Islam agoso manga salinggogopa iran a pembaloyin iran a paawing o Islam so kipkitasen ko miyamono, na goso kapepotoli sa lima ko miyamankaw, na aya maana niyan na pembaloyin iran a paawing so kapepotola ko anggawta a sasakit a paka binasa, a giyoto na opama o diron potola na ndayamang so kapaka morala niyan ko kadandan o kapaginged[1], na aya di iran paka papaawingen naso kapepamonoa iran ko manga tao a da a sala iran, ka pantag bo sa aniran maparoli so bantak iran a kapanganiyaya.

---

1) So kapotola ko lagidanan, na taralbi adiso kapotola ko anggawta a sasakit a paka binasa ko lawas, a giyangkoto a kapotola sangkoto a anggawta a sasakit na kabaya a ginawa o pekasakit agoso manga tonganay niyan, ka pantag bo sa kapipiya o badan iyan, na giyai na aya kapotolaon na pantag sa kapipiya o kapaginged.

7. Mipantag si-iko dii kindolonaan ko manga ped a inged:

Ini sogo o Allah ko manga Muslim agoso manga ulowan iran a kipanolonen iran ko Islam si-iko kenaoba manga Muslim kaan iran siran masabet phoon ko kaliboteng o kaka kapiri na maka togalin siran si-iko sindaw o paratiyaya ko Allah, nago aniran siran mabaton sa kababawan ko kitataloga iran ko babaya ko parahiyasan ko Dunya, sa mapa-papas kiran so kapipiya ginawa a kalolombokan o titto a manga Muslim.

So Allah na ini sogo Iyan ko Muslim a mabaloy a pepaginged a pipiya-piya ago pakanggay a gona ko kadandan o manga manosiya, nago dii managontaman sa okit a kapaka selang sa maliwanag o manga manosiya, sa kenaoba datar o manga bitikan a pasad o manosiya a ayabo a layak iyan ko manosiya na asar a mabaloy a pepaginged a pipiya-piya ko inged iyan. Giyanan i manga ped a karina sa so bitikan a pasad o manosiya na di tarotop ago di kapapakayan si-iko langowan a masa, naso Islam na tarotop ago kapapakayan si-iko apiya antonaa a masa.

Go ini paliyogat o Allah ko manga Muslim a katiyagari ran ko manga ridoay o Allah sa saden sa kagaga iran a bager, ka aniran milinding ko Islam agoso manga Muslim, nago an mabaloy a mipepangangalek iran ko manga ridoay o Allah agoso manga ridoay ran, sa datar o kiya parowa o Allah ko manga Muslim a kapaki pasada iran si-iko kenaoba manga Muslim amayka mappapanon o masa, sa sii mambo ko okit a maka a-ayon ko Islam, sa ini sapar Iyan ko

manga Muslim oba iran pembarengkasa so kapasadan a ini begay ran ko manga ridoay ran inontabo amayka aya mimbekas a miya rengkason naso manga ridoay odina minggolawla siran sa miyaka barengkason, ka patot a paki sabotan kiran angkoto a kiya barengkas o kapasadan.

Go si-iko dapen kapooni ko katidawa agoso manga ridoay na ini sogo o Allah ko manga Muslim a daan iran a idolon ko manga ridoay ran so Islam, na amayka da iran tarimaa na paka began siran sa bowis ago paka pasiyonoten siran si-iko hukoman o Allah, na amayka sangkaan iran na miya patot so kapaki tidawa kiran kaan da a kaaden a *Fitna,* nago an mabaloy so Agama a palaya den para ko Allah, go si-iko masa a dii katidawa na ini sapar o Allah ko manga Muslim oba iran pamonoa so manga wata goso manga babay goso manga lokes goso manga pari a kumakaden ko manga simbahan iran, inontabo amayka giyangkai a manga tao na phagogopan iran so manga ridoay sa nggolalan sa antangan odina galebek, go ini sogo Iyan ko manga Muslim a kaparangay ran sa mapiya ko manga biyag.

Sabap san na kasabot tano a so katidawa si-iko Islam *(Jihad)* na kenaoba aya maana niyan na kapangarasi odina ba kaplaba sa pantag sa kapagosara ko tamok o isa a inged (datar o dii nggolawlaan o manga inged a dii mangarasi), ka aya mataan a mapipikiron na an maka dayamang so benar, nago limo si-iko manga manosiya ka an siran mabaton sa kababawan, sa mada siran ko kapsimbaa ko kaaden sa aya masimba iran naso Allah a Miyangaden.

8. Mipantag si-iko kamamaradika.

a.) So kamamaradika ko kapamili sa paratiyaya:

So Allah na bigan Iyan so manga tao a kenaoba manga Muslim a madadalem ko parinta o Islam sa sorotamangondaya ko kapamili iran sa Agama si-iko oriyan o kapaki saboti kiran ko Islam, sa opama o pilia iran so Islam, na miya pili iran so ipetagodaya iran agoso ipaka selang iran sa maliwanag, na opama o aya pilia iran na di siran magawa ko Agama iran na aya miya pili iran sa ginawa iran naso kaongkir agoso kapaka rondan, goso kasiksaan si-iko Naraka, sa kiya pamokasan siran sa kataksilan na daden aba iran kidaawa sa hadapan ko Allah, na oriyan oto na mbokaan siran sa porot o manga Muslim si-iko paratiyaya iran asar a pembegay siran sa bowis nago pepangongonontan siran ko manga hukoman o Islam, sa di kapakay oba iran rinayaga so okitokit a kapsimba iran si-iko darpa a peka benembenenganon o manga Muslim.

Anday kapaka sold o tao si-iko Islam na di kapakay oba pemortad (oba awa ko Islam) sa opama o pemortad na aya kasalaan iyan na mbonoon, sabap sa so kiya awa iyan ko benar (Islam) ko oriyan o kiya saboti niyanon na daden aba kapiya o kao-oyagoyag iyan, inontabo o tawbat nago kumasoy ko Isam, sa opama o aya kiya sabapan sa kiya mortad iyan na miya sogok iyan so isa ko pamaka batal ko paratiyaya si-iko Islam, na maptawbat iyan sa kitapelek iyan a rakes a ikagowad iyan nago mapamangni niyan a maap si-iko Allah.

So pamaka batal ko paratiyaya si-iko Islam na madakel, aya marayagon na giyangkai a kaaloy:

1. So kipanakoton ko Allah: Aya maana niyan naso kakowa o tao sa katuhanan iyan a ped o Allah, sa apiya pen giyabo a kababaloya niyanon a phagampiten iyan si-iko Allah, sa aya niyan dii panganga-rapanan nago aya niyan dii phapakaranian, mlagid o piyangimbenar iyan a giyangkoto a sai na thitto den a Tuhan, ka ibarat o manga Mushrik si-iko dapen so Islam a pesimba siran sa manga barahala -- a giyangkoto a manga barahala na aya sabap a kiyambaali ron na biyaloy a toos o manga tao a manga ala i paratiyaya kaan siran di kalipati, na orianiyan na sinimba siran angkoto a manga tao -- ka araparap iran sa oba iran siran masapaat.

Odina di niyan paparatiyayaan iba giyangkoto a sai na thitto a Tuhan a rimbang o Allah, nago di niyan tatarimaan iba giyangkoto a kapepanonggganoya niyanon na giyoto i kapsimbaa niyanon, ka ibarat o manga tao a dii manakoto a mattataro a manga Muslim a di iran tarimaan so kipendolonen kiran ko *Tawheed* (So kaparatiyayaa ko Allah a Isa-isa a da a sakotowa Iyan) ka ayabo a pipikiren iran a kapanakoto naso kasujodi o tao ko barahala, odina so kattaroa niyan ko isa a sai a salakaw ko Allah a: <u>Giyai i Tuhan aken.</u>

Sa aya kay-ibaratan iran naso tao a paginom sa pakabereg a aya ipembeto niyanon na salakaw a ngaran, sa miya ona den so kiya osaya ko paka

betad angkanan a manga tao[1]. Pittaro o Allah:

﴿ فَٱعْبُدِ ٱللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ ٱلدِّينَ * أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلْخَالِصُ ۚ وَٱلَّذِينَ
ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ
ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ
كَـٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴾ سورة الزمر: ٢ - ٣

"Simbaangka so Allah sa tobohalosangkaon so paratiyaya. Tanodan, ka ayabo a tharimaan o Allah naso tobohalos sii Rekaniyan naso siran oto a biyaloy ran so salakaw ko Allah a manga dokapila iran (a pesimbaan iran) na aya diiran dii tharoon na aya kapsimba ami kiran na angkami ran mapakarani si-iko Allah, nago angkami ran masapaat. Mataan a so Allah i kokom kiran ko nganin a di iran pagayonayonan. Mataan a so Allah na di Niyan toroon so tao a bokkag a di paratiyaya."
(Surrah 39: 2-3)

Go pittaro pen o Allah:

﴿ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ ٱلْمُلْكُ ۚ وَٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا
يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ * إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا۟ دُعَآءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا۟
مَا ٱسْتَجَابُوا۟ لَكُمْ ۖ وَيَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ ۚ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ

---

1) Miya ona so kiya osaya san si-iko pandangan a 47 sa aya kakakokoma kiran sa siran na manga kapir na oriyan o kapamokasi kiran sa kataksilan sa maosay kiran a giyangkoto a galebek iran na kapanakoto ago ika kapir.

﴿ خَبِيرٍ ﴾ سورة فاطر: ١٣ - ١٤

"Giyanan so Allah a Kadnan iyo a kirek ko langowan o kadato, naso manga sai a pepanongganoyin iyo a salakaw ko Allah na da aba iran makakapaar a issan bo o dadanglisen. Igira a pepanongganoyin iyo siran na di iran kaneg so pangni niyo, na apiya pen maneg iran na di kano iran kasembag, na sii sa Alongana-mawri na pagongkiren iran so kapsimbaa niyo kiran, sa da aba reka sii maka panotol aba lagid o (Allah a) Maka seseseb." *(Surrah 35:13-14)*

2. So di kapaka kapira ko manga tao a dii manakato ko Allah agoso salakaw kiran a manga kapir, ka ibarat o manga Yahudi agoso manga Kristiyan, goso manga tao a da a paparatiyayaan iran a Tuhan (الملحدين), goso manga tao a pesimba sa apoy (المجوس), goso manga tao a aya ipepangokom iran naso salakaw ko hukoman a ini toron o Allah ago di iran peka babayaan so hukoman o Allah (siran na manga Tawagit). Na satao a di niyan paratiyayaan a giyangkai a manga tao a miya aloy na manga kapir ko oriyan o kiya tokawi niyan sa siran na piyaka kapir siran o Allah, na sekaniyan na kapir.

3. So kapangalintao (السحر) a kasabapan sa mala a kapanakoto. Na satao a nggolawlaan iyan odina kababayaan iyan si-iko oriyan o katokawi niyan sa so tao a diron dii nggolawla odina peka babayaon

na kapir, na sekaniyan na miya kapir.

4. So kaparatiyayaa sa so hukoman odina bitikan a salakaw ko Islam na tomo adiso hukoman o Islam, odina so kaparatiyayaa sa so hukoman a salakaw ko hukoman o Nabi ﷺ na tomo adiso hukoman o Nabi.

5. So kikagowaden ko Rasulullah ﷺ odina so sai a katawan a ped ko Agama a mini talingoma niyan.

6. So dii kapagongatongata ko sai a mamiminga a ped ko Agama Islam.

7. So kapeka gowad o tao sabap ko kapepaka daag o Islam, odina so kapeka soat o tao sabap ko kapeka lobayi ko Islam.

8. So dii kapaki ndokapila o tao ko manga kapir, sa peka babayaan iyan siran nago petabangan iyan siran a katawan iyan a so tao a dikiran dii maki ndokapila na ped kiran.

9. So kaparatiyayaa sa kapakay a mawa so tao ko Agama o Muhammad a obadi katawan iyan a di kapakay oba aden a mawa ko Agama Islam si-iko apiya antonaa den a mao-olawla.

10. So katalikodi ko Agama o Allah, ka satao a talikodan iyan ko oriyan o kapaki saboti ron, sa di niyan paganaden nago di niyan inggolalan na sekaniyan na miya kapir.

11. So kaongkira ko isa ko manga hukoman o Agama Islam a kao-opakatan a so tao a issan iyan

(si-iko sabot agoso idad) na sasaboten iyan angkoto a hukoman.

Giyangkai a pamaka batal ko paratiyaya na madakel a dalil iyan sii sa Qur'an ago sii sa Hadis.

b. So kamamaradika o tao ko kapettaroa niyan ko antangan iyan:

Sii sa Islam na diyawagan o Allah so tao sa soratamangondaya sa kapettaroa niyan ko antagan iyan asar a di maka sopak ko manga ndaowan o Islam, sa ini sogo Iyan ko Muslim a kattaroa niyan ko benar sa hadapan o apiya antaonon a tao sa da aba niyanon pangandam, sa giyanan na ini itong o Islam a ped ko makalalawan a okit a kanjihad, go ini sogo Iyan ko Muslim a kamosawiri niyan ko mababaloy a manga nakoda o manga Muslim ago ilalang iyan kiran so manga galebek a maka sosopak ko Islam, nago ini patoray Niyanon a karena niyan ko tao a pepanolon sa dadag ago giya kasapari niyanon, sa giyanan i pittamanan a mapiya a okit si-iko kakokormata ko antangan a mapiya. Sopman so antangan a maka sosopak ko Agama o Allah na diden kapakay iba pangonoten ko ki antanganon iba niyan marinayag ko kapaginged, sabap sa kagiya giyanan na paka antiyor ago paka mawlika ago ipenggeba si-iko ontol.

k. So kamamaradika o tao si-iko okitokit a kapepagintao niyan:

Sii sa Islam na bigan o Allah so pitanggisaan a manosiya sa kamamaradika si-iko kapepagintao niyan asar a di maka liyo ko manga tamana o Agama

Islam, sa bigan Iyan sa kapaka mbabayabaya sa diniyan dii kanggiragiraya ko manga galebek iyan a manonompang ko ndolonan iyan agoso salakaw ron, ka ibarat o kandagang agoso kapamasa, goso kapamemegay, goso kabegay sa wakaf, goso kapmaapa niyan ko kabenar iyan.

Go piyaka mbayabaya iyan so dato agoso bai sa kapamili o oman i isa kiran sa darodopa iyan, sa di kapatot so kitegelen ko oman i isa kiran ko di niyan kabayaan. Aya mataan naso kapilia o bai ko dato a di niyan royod sa Agama na diron mipangonot, sabap sa ongo ko paratiyaya niyan agoso bangsa niyan, sa giyangkoto a kiya sangkaaon na pantag ko kamapiyaan o ginawa niyan agoso manga tonganay niyan.

Aya *Waliyul-Amer* o bai naso madaseg iyan a dato, odina so pipowakilanon o *Waliyul-Amer* iyan, na so mababaloy a *Waliyul-Amer* o bai na sekaniyan i paka kolo sa kawing, sabap sa kagiya so bai na di niyan kiidin a ginawa niyan ko pangaromaon, sabap sa datar oba oto paka sayan si-iko kassina, sa aya mapettaro o *Waliyul-Amer* iyan ko pangaromaon na: ***Kiyawing aken reka si polan a karomangka (sa pagaloyin iyan so ngaran iyan)***, sa kasembag oto o pangaroma sa aya mapettaro iyan na: ***Tiyarima aken a karomako si polan***, sa kadarpaan o dowa a saksi angkoto a kapekawing.

So Islam na da niyan pangonoten ko Muslim oba niyan lepasa so diyangka a piparo ron o Allah, sabap sa kagiya sekaniyan agoso langowan a mamimilik

iyan na palaya den kapaar o Allah, sa paliyogaton a mabaloy so galebek iyan a di maka liyo ko manga takes o Agama Islam a ini betad o Allah, ka limo Iyan ko manga oripen Iyan, na satao a kepitan iyan na kiya kepitan iyan so toruan nago miya gontong, na satao a sopaken iyan na miya logi ago miya dadag.

Giyanan i sabap a ini sapar o Allah so kassina agoso kapepamakaya o mama ko datar iyan a mama *(kapliwat)* sa tanto Niyan a piyaka ilotan, go ini sapar Iyan ko Muslim so kapageget agoso kapepangalina niyan ko kiya adenaon o Allah.

Sopman so kapenggontingi ko sompa *(Bigoti)* goso kapanganoko goso kapagopawi ko benget goso kapepamadoti sa bombol ko irek na goso kattori na ini sogo anan o Allah.

Go ini sapar o Allah ko Muslim oba niyan pepananayani so manga ridoay o Allah si-iko mapepento a manga olawla a toos iran, sabap sa kagiya so kapepananayani niyan kiran agoso kapeka babayai niyan ko manga olawla iran a mipapayag na sii kisong ko kababayaan iyan siran ago siran i kabaloy a ladiyawan iyan.

So Allah na aya kabaya Iyan ko Muslim na mabaloy a aya peka poonan o antangan o Islam kenaoba aya dii kandagangi ko manga pamikiran ago manga antangan a pasad o manosiya. So Allah na aya lingayo Iyan ko Muslim na giya kabaloy niyan a ladiyawan a perawaten sa kenaoba aya dii pangingiring.

Sopman so mipantagon ko sowa si-iko *(Industrial and Technical knowledge)* na ini pando o Islam a kapaganadaon o Muslim sa apiya pen aya miya onaon maka sowa na kenaoba manga Muslim, sabap sa kagiya so Allah na Sekaniyan i guro o manosiya.

Pittaro o Allah:

﴿ عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ ﴾ سورة العلق : ٥

"So Allah i mindao ko manosiya ko nganin a di niyan katawan". *(Surah 96 : 5)*

Giyangkai a miya aloy na giyai i pittamanan a mapiya a toma ko manosiya sa kanggonai niyan ko kamamaradika iyan agoso kakka siyapa niyan ko menang iyan sa diron kamoralai o ginawa niyan, na goso diron kakaidi o salakaw ron.

d. So kamamaradika o tao si-iko rowang iyan:

Bigan o Allah so Muslim sa kapaka mbabayabaya si-iko rowang iyan sa di kapakay oba aden a sumoldon a di maka idin, odina ba aden a pagilay ron a di niyan kabaya.

e. So kamamaradika o tao mipantag si-iko kapanamok:

Diyawagan o Allah so Muslim sa sorotamangondaya si-iko okit a kapanamok agoso kapagosara ko tamok si-iko diyangka a piparo ron o Agama, sa ini sogoon so kakaoyagan ka aniyan kaankosi a ginawa niyan agoso pamilya niyan, nago aniyan manggasto si-iko manga kamapiyaan, sa datar oto mambo a ini

saparon o Allah so kapanamok sa haram, ka ibarat o kapriba, goso kandaromet, goso kapanoborno, goso kapamankaw, goso ipesokay ko parorodiyoman agoso dii mangalintao, goso ipembayad ko kassina na goso kapliwat[1].

Go piyaka haram o Allah so arga o manga sai a haram, ka ibarat o bayad o manga tuladan a ana niyawa niyan, goso arga o pakabereg odina baboy, goso peka osba ko manga kasangkapan a pagosaren si-iko dii kapapaka radiyaan sa haram, goso ipesokay si-iko dii magidayda[2], agoso dii sayaw *(Dancer).*

Kagiyamawto, naso kapanamok sa nggolalan si-iko dataraya a manga galebek na haram naso mambo so kapagosari ron sa tamok na haram, sabap sa di kapakay ko Muslim oba niyan dii nggastowa so tamok iyan inontabo si-iko piparo o Agama.

Sa giyangkaya a miya aloy na giyaya i pittaman a ndao ago toma ko manosiya si-iko okit a kapanamok iyan agoso kapenggastowa niyan ko tamok iyan, kaan maka pepagintao sa kaa-angkosan iyan a ginawa niyan ago mapipiya a ginawa niyan sa nggogolalan si-iko okit a kapanamok sa halal.

---

1) Ilayangka so pandangan a 134 *(So mindiyorobasa)*

2) Giyanan so kapagidayda a di maka a-ayon ko ndaowan o Islam, sa maka sosold saya so kambayok o manga Meranao agoso kandarangen a di maka a-ayon ko Islam, na goso kasayaw sa singkil agoso kakolintang, na goso manga dataranan a galebek. *(So mindiyorobasa)*

9. Mipantag si-iko kapamilya:

Sii sa Islam na bitadan o Allah sa tarotop a atoran so kapamilya a satao a songkaden iyan na maparoli niya so kapipiya ginawa, sa ini sogo Iyan so kaparangayi sa mapiya ko dowa-lokes (so ama agoso ina) sa ini patoray Niyan si-iko pitanggisaan so kambilangatawi niyan ko dowa-lokes iyan, kaan matatap so kasosoaton o dowa lokes iyan. Sa aya okit a kambilangatawi ko dowa-lokes na giya kapagadati kiran si-iko dii kiran dii kindolonaan, na goso lalayon a kipkaipen kiran, goso kasasakodowi kiran, na goso kipembegan kiran ko nisisita iran, na goso dii kiran dii kanggastowi, na goso kasisiyapa kiran sa ana kababalingan iran odina so isa kiran amayka siran na da a rek iran.

Sa piyaki tokawan o Allah a siksaan Iyan so tao a ipendaraynon iyan so dowa-lokes iyan, na ini begay Niyan mambo a kapasadan a kambalasi Niyan sa mapiya ko tao a pepiya-piyaan iyan so dowa-lokes iyan, sa paka petagodayaan Iyan sii sa Dunya na sampay sa Alongana-Qiyamah. Go ini sogo pen o Allah so kaparangayi sa mapiya ko manga pagari, goso manga bapa, goso manga babo, na goso dikiran dii kapaki tinabanga sa lalayon.

Go ini sogo o Allah so kapangaroma nago piyaki sabotan Iyan so Hikmah sa kini sogoonon sa minggolalan si-iko Kitab Iyan (Qur'an) agoso manga Hadis o Rasulullah ﷺ, sabap sa kagiya so kapangaroma na kisabapon so kalilinang o tao (sa da a paawing iyan) na goso kaka parihala o awrat iyan si-iko

haram (kassina), nago kapindiyara iyan so mata niyan si-iko kapangilaylay sa haram.

Go kisabap si-iko kapaka bangon sa walay so kapaka renek o mokarna, na goso kapetikna o pamikiran o oman i isa sangkoto a ndarodopa si-iko ped iyan, sa tagoon kiran o Allah so kangginawai agoso kaka limoay, na peki sabapon so kapekaomani ko bilangan o manga Muslim sa maka a-ayon ko kabaya o Islam, sa amayka inggolalan o oman i isa kiran so sangan iyan a dumadait si-iko tabiat o ginawa niyan sa datar o kiya adenaon o Allah, na katonay niyan so sakodo niyan si-iko darodopa iyan.

So dato na dumadaiton so diniyan dii kasokat sa kaoyagan si-iko liyo a walay niyan, sa mipepageper iyan ki darodopa iyan agoso manga moriyatao niyan, naso bai na aya sangan iyan naso solda-walay niyan, sa ipekarimbit iyan so wata iyan nago pepaka sosson iyan, nago diniyan siran dii mbiaten, nago sekaniyan i dii pitar sa manga pangenengken a para ki darodopa iyan, nago tatanosen iyan so solda-walay niyan agoso bilik iyan, sa igira a miyaka talingoma si darodopa iyan a dodokawan ka ana mindadamar a akal iyan na anday kapaka sold iyan, na miyada angkoto a robas na awida-akal ka sabap sa miya tembang ki darodopa iyan agoso manga moriyatao niyan, sa mapiya a kisosorong o kapepagintao iran.

So manga sarat a kakapakay a kanggalebek o bai:

Igira a piyagayonan o tiwalaya na kapakay a nggalebek so bai, sa pepaka sokaton sa peki ogop iyan

ki karoma niyan, nago peka osar iyan ko manga kailangan iyan, sa aya sarat na giyangkoto a galebek a penggalebeken iyan na di niyanon mipesembor so manga dato, ka ibarat o sii matatago sa solda-walay niyan, odina si-iko dii niyan dii sasapadanan, odina si-iko babasoka i karoma niyan, odina so manga lokes iyan.

Amaypeman ka ba si-iko galebek a mipesembor iyanon so manga dato, ka ibarat o sii sa kompaniya, odina sii sa opisina, odina si-iko manga darpa a dii ndagangan, odina so manga ped a darpa a dataranan, na diden kapakay ko bai so kanggalebek iyanon, go di patot ki karoma niyan agoso manga lokes iyan agoso manga tonganay niyan iba iranon pangonoten apiya pen kabaya iyan, sabap ko kakkapitna iyan agoso kapaginged.

So bai na dayon sa mapaparihala ko solda-walay niyan a di kabobokaan sa porot ko manga dato na kao-ongowan, sa di mapetitilakap o manga tao a manga baradusa, ogaid na andaden i kabotawani ron ko kapaginged na giyoto den i kiya morala iron, ka miyaka sayan sa kambing a mini bowang ko manga arimaw na diden matag malanggay na sanginsayin o siranoto a manga tilaka so bantogan iyan agoso menang iyan.

So kandowa-doway si-iko Islam

So dato na amayka di katatarotopan ko sakatao a darodopa na piparo ron o Allah so kandowa-doway sa taman sa pat katao, asar a mipaginontolan iyan

siran si-iko kaoyagan, goso babalingan, na goso kapepagalongani niyan kiran si-iko taman a kagaos iyanon. Sopman so ranon o puso na kenaoba sarat i maka paginontolanon so dato, sabap sa kagiya giyanan na da a kapaaron o manosiya na di patot ibaon panginsoyaan. Pittaro o Allah:

﴿ وَلَن تَسْتَطِيعُوٓا۟ أَن تَعْدِلُوا۟ بَيْنَ ٱلنِّسَآءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ ﴾ سورة النساء: ١٢٩

"Di niyo den magaga oba niyo mipaginontolan so (ranon o manga puso iyo si-iko) manga darodopa iyo sa apiya pen i kapanamari niyo ron" *(Surah 4: 129)*

Giyangkanan a ranon o puso agoso langowan a maka sosoldon na giyanan i inaloy o Allah a di kagaga o manosiya obaon maka paginontolan, sabap san na da Niyan baloya a balamban si-iko kandowadoway so diron kaka gagaa.

Mataan a so Allah na piyakay Niyan so kandowadoway si-iko manga Rasul ago si-iko tao a maka paginontolan si-iko patot a ipaginontolan, sabap sa kagiya Sekaniyan i lebi a matao ko paka ompiya ko manga manosiya, sa giyangkaya a kiyaparowa Niyan ko kandowa-doway na kamapiyaan o manga dato agoso manga bai, sabap sa kagiya so dato a mapiya i kambobolawasan (da a sakit o lawas iyan) a kagampasan iyan so pat katao a manga bai si-iko kapmotaliya (kambabangonan sa walay) na opama o tamaningka sa sasakatao a bai a mapangaroma niyan, sa datar o kasasagadi ron a giyangkaya a manga

Kristiyan[1] agoso salakaw kiran, na goso diron dii kattaroa o manga tao a ipagi-ingaran iran so Islam, na sabenar a kaaden angkai a manga morala a kaaloy:

1. Amayka so dato na ana paratiyaya niyan a ipekalek iyan so Allah, na katotodayan iyan angkoto a kapepekel o baya a ginawa niyan, sa magegeda iyan ko kapepagintao niyan a aden a mapapapason a sai a piyakay ron o Allah, sabap sa kagiya so sakatao a darodopa na aden a manga masa a diniyan kitonay ko dato so baya a ginawa niyan, ka ibarat o mori a ulanolan si-iko masa a karirimbit, goso da niyan pen kapaka soti si-iko kiya karitan iyan, goso kapepaka omaon o basa, na goso masa a kasasakit.

   Sa palayaden naya masa a pepaka balamban ko dato sa kapka sawiti niyan ko kamis o kapaka bangon sa walay, sa peka baloy so sagintas ko kao-oyagoyag iyan a datar bo o da a karoma niyan, sa giyanan i mambebetad igiramawto a so tiwalaya na dii meroyoda, ogaid na igiramawto a so bai na di niyan pangengesemen si karoma niyan na mini labaw den a kararasay i mamakasan.

2. Amaypeman kaso dato na baradosa ka diniyan dii ndonsiyanan si karoma niyan, na mataan a pendarowaka den sabenar sa ipilang iyan si darodopa iyan, sa ayaden a kadakelan ko manga tao a di

1) So Essa عليه السلام na da niyan saparen so kandowa-doway, aya mataan a sumiyaparon naso manga Kristiyan sa kabayabaya iran a ginawa.

maka a-ayon si-iko kandowa-doway na barassina ago darowaka, sa diden dii ndowa-doway sa da a taman iyan, sa aya liyo san na amayka sekaniyan na penggarobaten iyan a giyangkaya a mapapakay a kandowa-doway ago diniyan dii pamaawingen a obadi katawan iyan so kiya pakayaon o Allah, na kakokom a sekaniyan na kapir.

3. Opama o saparen so kandowa-doway na mataan a so kadakelan ko manga bai na kapapas kiran so kapaka bangon sa walay agoso kapemomoriyatao, naso aden a paratiyaya niyan kiran a pago-ongowan iyan a ginawa niyan na peka oyagoyag a matatarambisa, sa mapapapason so dii kapaka ka-kamotan ko kanayosa-dunya, na amaypeman ka da a paratiyaya niyan na kabaloy a lalong a ko-kowaan a kasambaran o manga darowaka so me-nang iyan, na katawan tano a so manga bai na madakel i bilangan adiso manga dato, sabap ko kadakel a peka doratan ko manga dato si-iko dii katitidawa, na goso manga ped a galebek a pago-kit siranon sa piligro.

   Go katawan tano pen a so bai na andaden i kabali-gi ron na kapakay den a paki pangaroma, naso manga dato na kenaoba palaya riparado, sabap sa madakel kiran so di paka gaga sa mahar, agoso manga ped a paliyogat si-iko katiwalaya.

Kagiyamawto, na katoon tano a so Islam na ini pagi-nontolan iyan so manga bai, nago ini pangalingga-gaw niyan siran sa kiya pakaya niyan ko kandowa-doway ka pantag sa siyap kiran. Sopman so manga tao a penggarobaten iran angkai a mapapakay a

kandowa-doway na siran i titto a ridoay o manga bai agoso parangay a mapiya na goso manga Nabi, sabap sa kagiya so manga Nabi na miya mangaroma siran sa madakel si-iko diyangka a piparo kiran o Allah.

Sopman so maratabat agoso rata a ginawa a peka gedam o bai igiran a mini doway na waraan den oto a sasartaan a gagaw na rangkono, ogaid naso ranon na di kapakay obaon paki langgani so panduan o Agama si-iko apiya antonaa a mambebetad.

So bai na kapakay a isarat iyan ko kapangaromaaon a di kidoway i karoma niyan, sa opama o tarimaa oto o dato na mini paliyogaton, sa o pangaroma si karoma niyan na rek iyan so kambayabaya o paki pembelag atawaadi, sa daden aba mapembagian o dato si-iko langowan a mini pamemegayan iyanon.

So Allah na piparo Niyan so kambelag o karomai (الطلاق) si-iko masa a di kappagayon ago di kapeparowa o ndarodopa, na goso di kapangengesema o oman i isa kiran ko ped iyan ka ansiran di maka tatapi sa karingasaan, na maka pangilay so oman i isa kiran sa darodopa iyan a masosoaton ka aniyan kasawiti so matanos a kapepagintao si-iko lamba a omor iyan sii sangkai a Dunya na maparoli niyan so kapaka dadaya sii sa Alongana-mawri[1], amayka sii

1) So manga bai a Muslimah a manga ala i paratiyaya na amayka paka solden siran o Allah si-iko Surga ko oriyan o kaoyag paroman o manga tao sa Alongana-mawri nago mapagitong so amal iran, na paka pamamiliin siran o Allah sa kabayaan iran a mitapi iran ko manga dato sa Surga na paka tapiin siran o Allah. Sopman so bai =

kapantagi a kapatay so oman i isa kiran si-iko Islam.

10. Mipantag si-iko kapiya a kanggiginawa:

So Islam na ini pangendao niyan so manga tomadeng o kapamamolong *(Midicine)*, sa matatago sii sa Qur'an ago si-iko manga Hadis o Rasulullah ﷺ so manga osayan si-iko manga paniyakit a lawas ago paniyakit sa darem na goso osayan si-iko imbolongon, mlagid so bolong a pekailay agoso di pekailay, ka ibarat o kapamamotar. Pittaro o Allah:

﴿ وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴾ سورة الإسراء: ٨٢

"Ipetoron Ami a ped ko manga ayat sa Qur'an so bolong ago limo ko miyamaratiyaya." (Surrah 17: 82)

Go pittaro o Rasulullah ﷺ :

(مَا أَنـزَلَ اللهُ مِن دَاءٍ إلا أَنزَلَ لَهُ دَوَاء عَلِمَـهُ مَن عَلِم وَجَهِلَـهُ مَن جَهِل)

"Da a piyaka toron o Allah a paniyakit aba Niyan da toronen so bolong iyan, sa miya kenal o miyaka sowaon na di katawan o diron matao."

= a madakel a miyaka pangaromaon sii sa Dunya, na paka pamamiliin ko miyaka surga ko manga karoma niyan, na saden sa peka babayaan iyanon ago isosorot iyanon na aya niyan mipetapi.

Go pittaro iyan pen:

(تَداوَوا عِبَادَ اللهِ وَلا تَداوَوا بِحَرام)

"Pamamolong kano hay manga oripen o Allah, sa oba niyo pamolongen so haram."

Go si-iko Kitab a (زَادُ المَعاد) a reki *Ibenul-Qayim* na mao-osay ron porong so mipantag san na batiyaang-ka ka pedanan si-iko manga ala i kipantag a Kitab a maka rarangkom, a piyagosay niyan so Islam agoso totolan ko kiya pagintao o Rasulullah ﷺ.

11. Mipantag si-iko kakaoyagan:

So kandagang, goso kapamangon sa pabrika, goso kambasok, na goso nganin a di mipendaraynon ko kapaginged a nisisita o manga tao, ka ibarat o yig, goso manga pangenengken, goso bitikan a tomatanor ko katatanos o manga darpa, mlagid o si-iko manga bandara-inged atawaa si-iko manga katasan, na goso kapiya a kisosorong o diron dii kapagintawi, na goso kapepaka daa ko kaplalalong agoso kapamagakal agoso salakaw san, sa palaya denanan miya toon so osayan iyan si-iko Islam sa marayag ago tarotop.

12. Mipantag si-iko manga ridoay o Muslim a di peka ilay agoso okit a kaka lidasi niyanon:

Sii sa Qur'an na piyaki tokawan o Allah ko Muslim a

mataan a aden a manga ridoay niyan, a opama o onoti niyan siran na katonda iran si-iko kabinasaan sii sa Dunya na taman sa Alongana-mawri, sa piyaki pananggilaan Iyanon nago piyaki tokawan Iyanon so okit a kakalidasi niyanon, sa aya paganay sangkanan a manga ridoay niyan naso Shaitan a pimorkaan o Allah a sekaniyan i pepaka bodiyok ko manga ped a ridoay o manosiya.

Sekaniyan so ridoay o ama tano a Adam agoso ina tano a Hawa, a kiya sabapan sa kiyapaka liyo iran adowa phoon ko Surga, go sekaniyan i kakal a ridoay o mbawataan o Adam sa taman sa kabangkita ko Dunya, sa di niyan den bobotagan a kapetondaa niyan kiran sa kaongkira iran ko Allah, ka aniyan siran miprakes ko Naraka sa dayonsa-dayon -- ilidasen tano ron o Allah -- naso di niyanon kagaga oba niyan maposang ko kakakapiri, na aya diniyan dii panamaran na andamanaya i kisaromagen iyanon ko kandarowaka a kasabapan sa kararangiti ron o Allah na goso kasiksaa Niyanon.

So Shaitan na kaaden a niyawa a aya kapagokit iyan ko lawas o manosiya na datar o kapekedeg o rogo siiko lawas, sa aya galebek iyan na pepamodiyoken iyan so manosiya, sa aya kapeka pikira niyan ko marata na mapiya, sa taman sa mapaki nggolawla niyan ko tao amayka inonotan iyan, sa aya okit a kakalidasi niyanon na datar o kiyapaki saboti ron o Allah a igira a siyakop a rarangit so Muslim, odina miya pikir iyan a penggolawla sa maasiya a galebek na batiyaa niyan so (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) sa di niyan ipenggolalan angkoto a rarangit iyan odina

giyangkoto a galebek a marata a miya pikir iyan, sa aya pikira niyan sangkoto a kapenggolawla niyan sa isasapar na giyoto na bodiyok o Shaitan ka aniyan misaomek sangkoto a kabinasaan, orianiyan na taplisen iyan bo. Pittaro o Allah:

﴿ إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ۚ إِنَّمَا يَدْعُوا۟ حِزْبَهُۥ لِيَكُونُوا۟ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ ﴾ سورة فاطر: ٦

"Mataan a so Shaitan na ridoay niyo na tawaga niyo a rido, sabenar a aya ipendolon iyan ko manga tampila iyan na giya kabaloy ran a manga tao ko Naraka." *(Surah 35: 6)*

Aya ika dowa a ridoay o manosiya naso **napesohawa** iyan, peki sabap sangkoto a napesohawa na peka gedam o manosiya sa ginawa niyan angkoto a babaya sa kapeka sangkaa niyan ko benar, na goso di niyanon kapagonoti igiramawto a ini dolonon o salakaw ron, peki sabap pen sangkoto a napesohawa na tanto a mamis a katataama o tao sangkoto a kapeka sangkaa niyan ko hukoman o Allah, nago giyangkoto a di niyanon kipenggolalanen sabap sa kagiya soranga o napesohawa iyan.

Go ped sa kapeka onoti o tao ko napesohawa iyan na giyangkoto a pepaki langganan iyan ko ranon so benar agoso kaontol, sa aya okit a kakalidasi ron o tao na giya kapelindong iyan si-iko Allah sa oba niyan peka onoti so napesohawa iyan, na sarta a di niyan pagonotan so kabaya o napesohawa iyan ago di niya tarimaan, sa petaroon iyan den so benar nago

aya niyan tarimaan sa apiya pen i kapait iyan.

Aya ika telo a ridoay o manosiya na soden so **ginawa niyan** a ipesogo iyanon so marata. Ped sa sogoan iyan a marata naso peka gedam o tao sa ginawa niyan a kabay sa kanggolawla sa haram, ka ibarat o kassina, goso kainom sa pakabereg, goso kaboka si-iko Ramadhan a da a bangen a tharimaan o Islam, na goso manga issananan a isasapar o Allah.

Sa aya okit a kapaka lidas san o tao naso kapelindong iyan ko Allah si-iko karataan o ginawa niyan agoso Shaitan, sa tigeren iyan a di maka nggolawla sa haram sa pantag sa soa-soat iyan si-iko Allah, sa giyangkoto a kagegenggena niyan sa ginawa niyan na datar o katitigri niyan ko pangenengken odina panginginomen a peka babayaan iyan, sabap sa kagiya opama o kana niyan odina inoma niyan na paka morala ko ginawa niyan, sa pipikira niyan a so kanggolawla sa haram na magaan bo komelas na aya paka tondogon na kamboko ago mala a kasendit.

Aya ika pat a ridoay o tao naso **manga Shaitan ko manga manosiya**, a siran so manga darowaka ko mbawataan o Adam a kaka kaningkiran o Shaitan, sa diiran den dii nggolawlaan so langowan a piyamaka sisingay a galebek, na sarta a diiran dii ipagandisan ko diiran dii mipelayok, sa aya okit a kakalidasi sa giyangkanan a manga tao naso kapananggilai kiran agoso kapaka watani kiran, na goso di kiran kapaki pelomamka.

13. Mipantag si-iko singanin a maporo ko kapepagintao, na goso kaparoli o menepenek a kaoyagoyag:

So Allah na kenaoba aya pinggonanao Niyan ko manga oripen Iyan a miyamaratiyaya a singanin sangkai a kapepagintao naso kaparoliya ko Dunya agoso manga parahiyasan iyan a di tatap, ka aya mataan a pinggonanao Niyan a antap sangkai a kibabatog ko Dunya, naso dii katiyagari ko titto a kaoyagoyag a paka talingoma a ron tano ron katatap, a giyanan so kaoyagoyag sa Alongana-mawri ko oriyan o kapatay.

Kagiyamawto, naso titto a Muslim na dii meromasay magamal sangkai a Dunya sa aya pipikiren iyan na sii niyan peragona sa Alongana-mawri, ka sabap sa so Dunya na kenaoba aya titto a apta ka matag lalan si-iko kappaka togalin sa Alongana-mawri, sa katatademan iyan so kattaro o Allah:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾ سورة الذاريات : ٥٦

"Da a ini aden Aken ko manga Jinn agoso manga manosiya arowar sa anako iran masimba" (Surrah 51: 56)

Goso kattaro o Allah:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ ❁ وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ نَسُوا۟ ٱللَّهَ فَأَنسَىٰهُمْ أَنفُسَهُمْ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ ❁ لَا يَسْتَوِىٓ أَصْحَٰبُ

ٱلنَّارِ وَأَصۡحَٰبُ ٱلۡجَنَّةِۚ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَنَّةِ هُمُ ٱلۡفَآئِزُونَ ﴾

سورة الحشر: ١٨ ـ ٢٠

"Hay sekano a miyamaratiyaya na kaleken iyo so Allah, nago ilaya o oman i isa o antonaa i miya tiyagar iyan si-iko paka talingoma a gawii, sa kaleken iyo so Allah ka mataan a so Allah na kaip Iyan so langowan a diniyo dii nggolawlaan, sa oba niyo sowaa so siranoto a linipatan iran so Allah, na piyaki lipatan Iyan kiran a ginawa iran (sa mini ndaraynon iran), giyanan so manga tao a di pangongonotan ko kabaya o Allah, di maka peroyod so manga tao ko Naraka agoso manga tao ko Surga, kaso manga tao ko Surga na siran i titto a miyamagontong" (Surrah 59:18-20)

Goso kattaro o Allah:

﴿ فَمَن يَعۡمَلۡ مِثۡقَالَ ذَرَّةٍ خَيۡرٗا يَرَهُۥ ۞ وَمَن يَعۡمَلۡ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖ شَرّٗا يَرَهُۥ ﴾ الزلزلة: ٧ـ٨

"Satao a nggalebek sa issan o kolpong a mapiya na mailay niyan, na satao a nggalebek sa issan o kolpong a marata na mailay niyan" (Surrah 99:7-8)

So Muslim na diniyan dii mandirogod angkai a manga ayat a miya aloy agoso manga ped a kattaro o Allah a pepaki inengka Iyanon ko manga oripen Iyan so antap a kiya adena Niyan kiran, na goso paka talingoma a kaoyagoyag a diden dowa-dowa na paka togalin siranon, sa dii katiyagaran o tao angkanan a paka talingoma a kaoyagoyag a dayonsa-

dayon, sa peka tobohalos iyan so simba niyan si-iko Allah nago diniyan dii minggolalan so manga galebek a ikasosoat o Allah, ka araparap iyan sa maparoli niyan so kasosoat o Allah nago ikalimo Iyan sa mitonay niyan so simba niyanon sii sangkai a kibabatog ko Dunya na aya samporna iyan na paka solden Iyan ko Surga si-iko oriyan o kapatay.

Sa ibegay ron o Allah so arap iyan nago ikalimo Iyan, sa paka pagintaon Iyan sangkai a Dunya sa kapipiya ginawa, nago siyapen Iyan sa minggolalan iyan so paliyogaton o Allah a manga simba, sa tanto a mamis a katataama niyan ko kapesimbaa niyan ko Allah, sa lalayon iyan katatademan so Allah nago lalayon iyan pembantogen, na peki sabap roo na pepaka lemek i puso nago pepaka piya i parangay ko manga tao.

Pekaneg iyan so manga tao a manga pipiya i olawla a peka bantog iran angkoto a parangay niyan a mapiya, nago ipepamangni ran sa ipepaka piya a ginawa niyan ago ipepaka liwanag a puso iyan. Sopman so manga tao a manga dedengki na minsan pen aya peka sima iyan kiran na giyangkoto a di iran katademi ko parangay niyan a mapiya, na diden oto maka babalamban ko diniyan kiran dii kaparangayi sa mapiya, sabap sa aya pipikiren iyan na soa-soat iyan si-iko Allah agoso balas Iyan.

Peka sima iyan si-iko manga tao a manga rarata i saatan a ipekagowad iran so Islam agoso manga tao a bara-Agama sa diiran dii pagesawsaon ago pesatroon iran na peka tademan iyan so kiya rasay o manga Rasul, na peka sarabantang sa ginawa niyan a

giyangkoto a kapeka rasay niyan na pantag sa lalan ko Allah, na pepagomareg so babaya iyan si-iko Islam agoso paniyamar iyanon.

Dii managontaman ko galebek iyan sii sa opisina, odina si-iko babasoka iyan, odina si-iko diniyan dii ndagangan, odina si-iko kompaniya a gagalebekan iyan, sa aya pipikiren iyan na an makanggay a gona so peka pasad iyan si-iko Islam ago si-iko manga Muslim, nago aniyan maparoli so balas o Allah sii sa Alongana-Qiyamah, sabap ko kapagi-ikhlas iyan na goso niat iyan a mapiya.

Go aya pipikiren iyan sangkoto a diniyan dii kanggalebek na anon pepaka sokat sa risski a halal a diniyan dii manggasto ago peki oyag iyan ko manga pamilya niyan ago diniyan dii misidka, sa mapipiya a ginawa niyan nago masosoat ko kapepagintao niyan, nago sii pepangni ko Allah sa balas, sabap sa so Allah na peka babayaan Iyan so Muslim a mabager a mapasang i kanggalebek.

So Muslim na pepaka torog, nago pekan ago paginom sa kenaoba kattabowakar, sa aya pipikiren iyanon na an mababager si-iko kapesimbaa niyan ko Allah, nago dii mbabangonan-sawalay ka aniyan mapindiyara a ginawa niyan ago si karoma niyan si-iko ini sapar o Allah, nago an maka pemomoriyatao sa manga moriyatao a Salih, a pepangongonotan si-iko Allah ago ipepamangni ran sa mapiya si-iko masa a kao-oyagoyag iyan ago si-iko oriyan o kawafat iyan, sa matatatap a giyangkoto a galebek iyan a mapiya, sa giyangkoto a manga moriyatao niyan na peki oman siran si-iko bilangan o manga Muslim na

pembalasanon o Allah.

Aya betad o Muslim na pepanalamatan iyan so Allah si-iko langowan a limo a peki talingomaon, sa pagosaren iyan si-iko kapesimbaa niyanon nago tatarimaan iyan a giyoto na phoon ko Allah sa pembalasanon o Allah, go tatarimaan iyan a so kapepaka sagad iyan igirakowan sa gotem ago kalek nago kasasakit na goso manga reregen na giyoto na tiyoba a phoon ko Allah, ka aniyan mailay i taman a kappaka sabar iyan ago kambabayorantang iyan si-iko takdiron o Allah, a obadi so Allah i lebi a matao[1] ko kappaka sabar iyan.

Sa pesabaren iyan oto nago dii mbayorantang ko kabaya o Allah, sa pembantogen iyan so Allah si-iko langowan a pekaolawla, ka araparap iyan ko balas Iyan a ititiyagar Iyan ko manga tao a manga papantang, na peki sabap roo na di tanto masakit a kapeka gedama niyan sangkoto a tiyoba o Allah, sa tatarimaan iyan piyapiya sa datar o katatarimaa o pekasakit sangkoto a kapait o bolong, ka babaya iyan bo

---

1) Ini paliyogat o Allah ko manga oripen Iyan so sogoan Iyan nago ini sapar Iyan kiran so di Niyan kabaya, sa katawan Iyan den so tao a pangongonotan kiran agoso di kiran pangongonotan si-iko da niyan pen kitalemba, sabap sa an marinayag ago an matoman angkoto a katawi ron o Allah nago an mibegay ko oripen so balas o galebek iyan. Giyoto i sabap a diden dowa-dowa na mapenggolawla angkoto a okoran o Allah, kaan di mapettaro o baradusa a liyalim ako o Kadnan aken ka ini siksa Iyan raken so kadustaan a dako manggolawla. Pittaro o Allah:

﴿وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّٰمٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ سورة فصلت : ٤٦

"Di patot ko Kadnanka iba Niyan lalima so manga kaaden."
(Surah 41 : 46)

sa kapaka bager iyan.

Kagiyamawto, na opama o songkada o Muslim so ini sogoon o Allah a okit a kapagintao niyan sii sangkai a Dunya, sa aya diniyan dii kapagamal na tiyagar iyan ko Alongana-mawri ka aniyan maparoli so samporna a kapaka dadaya sa dayonsa-dayon, a giyoto so kapaka dadaya a diron paka alang so manga balamban sii sangkai a Dunya, nago diron paka sendod so kapatay, na kabaloy a sekaniyan i titto a tatagodaya ko kapepagintao sii sangkai a Dunya na aya samporna iyan na sii sa Alongana-mawri ko oriyan o kapatay. Pittaro o Allah:

﴿ تِلْكَ ٱلدَّارُ ٱلْءَاخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَٱلْعَـٰقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴾ سورة القصص : ٨٣

"Giyangkanan a (kasurgaan sa) Alongana-mawri na biyaloy Ami a bagian o siranoto a di iran peka babayaan so kappaporo agoso kambinasa si-iko liyawaw o lupa. So (kattagodaya sa) moriyagawii na bagian o siranoto a kipananangila." (Surrah 28: 83)

Go benar so Allah si-iko kiya tharoa Niyanon:

﴿ مَنْ عَمِلَ صَـٰلِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُۥ حَيَوٰةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴾ النحل : ٩٧

"Saden sa nggalebek sa mapiya, (ndatar so) mama odina babay a sekaniyan na mapaparatiyaya, na sabenar a paka pagintaon Ami sa mapiya a

kapagintao, nago mataan a imbegay Ami kiran so balas iran, sabap ko galebek iran a mapiya." (Surah 16-97)

Sii sangkai a ayat na piyaki sabotan o Allah a mataan a mbalasan Iyan so dato a mapaparatiyaya agoso bai a mapaparatiyaya, a dii managontaman ko simba niyan ko Allah sii sangkai a Dunya sa soasoat iyanon, sa giyangkoto a balas na katonay ron sangkai a Dunya, a giyoto so kapipiya ginawa a kalombokan iyan sangkai a Dunya, na goso balas a kataalikon sa Alongana-mawri ko oriyan o kapatay, a giyoto so kapaka penggayagomaya iyan ko Surga sa dayonsa-dayon, sa giyangkanan a mipantag san na aya kattaroon o Rasulullah ﷺ:

« عَجبًا لِلمُؤمِنِ أَمرُهُ كُلُّه لَهُ خَير إن أَصَابَتهُ سرَّاء شَكَر فَكانَ خَيرًا لَه ، وَإِن أَصَابَتهُ ضرَّاء صَبرَ فَكانَ خَيرًا لَه . »

"Piyaka memesa so betad o miyaratiyaya ka langowan a mao-olawla niyan na palaya den mapiya, igira a miya talingoma a kapipiya ginawa na manalamat si-iko Allah sa giyoto i pirmiro ron, na igira a miya sogat a tiyoba na sabar si-iko Allah sa giyoto i mapiyaon".

Kagiyamawto, na miyaka rayag a sii bo katoon ko Islam so pirmiro a pamikiran ago ontol a takes si-iko kapaka sesenggaya o mapiya agoso marata, nago sii bo katoon ko Islam so tarotop a okitokit a maka o-ontol si-iko kapepagintao.

Naso langowan a manga antangan ago manga pamikiran mipantag si-iko *Psycology, Sociology, Economics, Politics agoso Education* (katao), na goso langowan a atoran ago manga bitikan a pasad o manosiya, na taralbi a mapaka ontol si-iko pamikiran o Islam nago ron mapaka pasod, sabap sa o diron maka pasod na mustahil iba maka apas si-iko misosopak iyanon ko Islam, ka aya mataan naso manga tao a ipenggolalan iran na kabaloy oto a peka poonan a ragaor o kapepagintao iran sii sangkai a Dunya nago kasabapan si-iko kapaka rondan iran sii sa Alongana-mawri.

PINTUAN A IKA LIMA

So osayan ko sabaad a manga Subuhat

1. So manga tao a pepaka boring ko Islam.

Aya kadakelan a pepaka boring ko Islam na dowa soson a manga tao:

Paganay ron: Naso manga tao a diiran dii tharoon a siran na manga Muslim, ogaid naso manga kattaro iran agoso manga galebek iran na masosopak iyan so Islam, sa disiran dii maka nggolawla sa manga galebek a angiyason so Islam, sa giyangkanan a manga tao na kenaoba aya diiran dii nggolalanen naso Islam, sa di patot iba diilen ko Islam angkoto a manga galebek iran, sa giyangkanan a manga tao na telo siran bagi:

a. *Manga tao a maka sisilay so paratiyaya iran, ka ibarat o manga tao a diiran dii tawafan so manga kubor, sa pepanongganoyin iran so miyamatay, sa aya pipikiren iran na giyangkoto a miyamatay na ana kapaka morala iran ago ana kapaka ompiya iran, na goso manga ped a pipikiren iran.*

b. *Manga tao a miya antiyor so paparangayan iran agoso paratiyaya iran, sa ini bagak iran den so manga paliyogat o Agama, sa aya diiran dii nggolawlaan naso manga galebek a ini sapar o Allah, ka ibarat o kassina goso kainom sa pakabereg, na goso manga ped a galebek a dataranan, sa giyangkanan a manga tao na peka babayaan iran*

so manga ridoay o Allah nago aya iran dii pananayanan.

k. *Manga tao a manga Muslim, ogaid naso paratiyaya iran ko Allah na malobay, na goso diiran dii kinggolalanen ko manga panduan o Islam na di katatarotopan, sa indadaraynon iran so sabaad ko manga paliyogat ogaid na di iran peman talikodan, go peka sogok iran so sabaad a ini sapar a di iperaot sa kapanakoto a mala odina ika kapir.*

Go kiya layaman iran so manga rarata a paparangayan a isasapar o Islam, ka ibarat o kapamokag, goso kaplalalong, goso di katoman sa pasad, na goso kapaka tipo, sa palaya denai ini itong o Islam sa manga ala a dusa, sa giyangkai a manga tao na peka boringan iran so Islam, sabap sa kagiya so manga tao a kenaoba manga Muslim a di iran sasaboten so Islam, na aya peka pikir iran na ba kiran oto piparo o Islam.

Aya ika dowa soson a pepaka boring ko Islam naso manga ridoay o Islam a peka rarangitan iran so Islam.

Giyangkanan a manga tao na ped kiran so manga *Orientalist*[1] goso manga Missionary a Kristiyan ago manga Yahudi, na goso manga tao a datar iran a peka rarangitan iran so Islam, sabap ko kababaloy niyan a Agama a tarotop ago maloag ago magaan a

1) Siran so manga tao a kenaoba manga Muslim a piyaganad iran so Islam sa aya antap iran na giya kanggebaa iranon *(So mindiyorobasa).*

kapelaolad iyan, sabap sa kagiya so Islam na Agama a **Fitra**[1] sa malebod a kapetarimaaon o ginawa o manosiya igira a miya osay ron.

Langowan a tao a kenaoba Muslim na aya kaooyagoyag iyan na awida akal, sa di tatakena a mokarna niyan si-iko Agama niyan odina so kepit iyan, sabap sa kagiya soranga o **Fitra** a tiyagoon o Allah (sa magegedam iyan sa ginawa niyan a aden a miyadenon a giyoto i patot a pesoa-soaten iyan), inontabo so titto a Muslim ka sekaniyan i maka lolombok ko titto a kapipiya ginawa na goso kattatakena o mokarena niyan si-iko Agama niyan, sabap sa kagiya so Islam i ontol a Agama a ini begay o Allah, naso Agama o Allah na maga-ayon agoso *Fitra* a tiyago Iyan ko manosiya.

Sabenar a piyanamaran o manga *Qrientalist* agoso manga Missionary a Kristiyan a kapaawingi ran ko Islam, sa aden oto a aya pettaroon iran naso Islam na

---

1) Pittaro o Rasulullah ﷺ :

« ما من مولود إلا ويولد على الفطرة فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه . »

"Daden a imbawata abadi giyangkoto a kini mbawataanon na sii ini mbawata ko Fitra (Islam), ogaid naso dowa lokes iyan i peka sabapan sa kapeka baloy niyan a Yahudi odina Kristiyan odina Majowsiy."

Sii sangkai a Hadis na piyaki sabotan o Rasulullah ﷺ a mataan a so manosiya na sii dii mbawataan ko Fitra, sa malebod a kapetarimaa niyan ko Islam sabap sangkoto a Fitra niyan, sa opama o bowangi sa baya-bayaan si-iko kapamili iyan sa Agama na aya den a piliin iyan naso Islam, ogaid na aya kapka tarimaa niyan ko Agama a Yahudi odina Kristiyan odina Majowsiy odina so ped a Agama odina paratiyaya a dadag na sabap si-iko biatan a pimbawataanon.

kabokagan a Agama, odina soden so Rasulullah ﷺ i pepaawingan iran, a obadi sekaniyan na da a paawing iyan, ka soden so Allah i miyarihalaon ko langowan a paawing sa apiya pen di iran kabaya, odina so sabaad ko manga hukoman o Islam na aya iran pepaawingan kaan kapaka watani o manga tao, ogaid na kagiya so Allah na di Niyan paka pamondasen so sorong iran a marata, sabap sa kagiya aya peridoon iran naso benar, naso benar na aya pepaka daag sa da abaon paka daag. Pittaro o Allah:

﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِـُٔواْ نُورَ ٱللَّهِ بِأَفْوَٰهِهِمْ وَٱللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِۦ وَلَوْ كَرِهَ ٱلْكَٰفِرُونَ ۞ هُوَ ٱلَّذِىٓ أَرْسَلَ رَسُولَهُۥ بِٱلْهُدَىٰ وَدِينِ ٱلْحَقِّ لِيُظْهِرَهُۥ عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِۦ وَلَوْ كَرِهَ ٱلْمُشْرِكُونَ﴾ سورة الصف: ٨-٩

"Kabaya iran a kapadeng o Agama o Allah sa nggolalan ko manga kattaro iran, ogaid naso Allah na tarotopen Iyan den so Agama Niyan, sa apiya pen di kabaya o manga Kapir. Sekaniyan i sumiyogo ko Sugo Iyan (a so Muhammad) si-iko toruan agoso Agama a benar, ka pakilangkoloban Iyanon so langowan a Agama, sa apiya pen di kabaya o manga tao a dii manakoto" (Surah 61:8-9)

So manga pasodan o Agama Islam

Amayka kabayaaka a makenal ka so titto a bontal o Islam na batiyaangka so Qur'an, nago batiyaangka so manga Hadis o Rasulullah ﷺ a midadaptar sangkai a manga Kitab a kaaloy:

١ـ صَحِيح البُخَارى ٢ـ صَحِيح مُسْلِم ٣ـ مُوَطَّأ مَالِك

٤ـ مُسنَدْ أحمَد ٥ـ سُنَن أبِى دَاود ٦ـ سُنَن النَّسَائى

٧ـ سُنَن التِّرمِذِى ٨ـ سُنَن ابْنُ مَاجَه ٩ـ سُنَن الدَّارِمى.

Nago batiyaangka pen so totolan ko kiya pagintao o Rasulullah ﷺ si-iko Kitab a السِّيرَةُ النَّبوِيَّة a reki *Ibenu Hisham*, goso Kitab a تَفسِيرُ القُرآن a reki *Ibenu Katheer*, goso Kitab a زَادُالمَعاد a reki *Ibenul-Qayim*, goso manga ped a kitab a ini sorat o manga ala a Ulama, lagid i kisi *Ibenu Taimiyah* gosi *Muhammad bin Abdul Wahab* gosi *Amir Muhammad bin Saud* a siran a dowa *(si Muhammad bin Abdul Wahab agosi Amir Muhammad bin Saud)* i siyabapan o Allah sa kiyapaka bager o Islam sii sa lupa a *Jaziratul-Arabia* agoso manga ped a darpa si-iko ika sapolo ago dowa ka Qaren ko *Hijriyah* ko oriyan o kiya laolad o ka-panakoto.

Sopman so manga kitab a ini sorat o manga *Orientalist,* odina so manga tao a pagi-ingaranen iran so Islam na sosopaken iran bo, ka aya diiran dii ipanolon naso manga galebek a maka sosopak ko Islam a miya ona so kiya aloy o kadakela kiran, odina so manga kitab a ini sorat o manga tao a diiran dii ndadawraan ago diiran dii mbabasaan sa marata so manga Sahaba o Rasululla ﷺ odina aya diiran dii pamaawingen ago petempowan iran sa kabokagan naso manga ala a Ulama a ipepanolon iran so

Tawheed (so kaparatiyayaa ko Allah sa da a sakotowa Iyan), ka ibarat i *Ibenu Taimiyah* agosi *Ibenul-Qayim* gosi *Muhammad bin Abdul Wahab* na manga kitab anan a paka dadag, sa pananggilaingka obakaon maikmat odina bangka peka batiya.

So manga Mazhab si-iko Islam

So langowan a Muslim na isa-isa a Mazhab iran ka sobo so Islam, sa aya pasodan iran naso Qur'an agoso Hadis, sopman so pembetowan sa manga *Mazhab*, ka ibarat o pat a Mazhab a so *Hanbaliy* goso *Malikiy* goso *Shafi-ey* agoso *Hanafiy* na aya maana yini na manga madrasa a pepaganadan ko manga hukoman o Islam, sa oman i isa sangkai a manga Imam na piyangadian iyan so manga hukoman o Islam si-iko Qur'an ago si-iko manga Hadis, na sa kiya sabota niyanon na giyoto i ini pangendao niyan ko manga morit iyan, na oman i isa sangkoto a manga morit iran na ini sorat iran so manga hukoman a miya paganad iran ko guro iran agoso manga okit a inokitan angkoto a guro sa kiyapaka mbowata niyan sangkoto a manga hukoman phoon si-iko manga ayat sa Qur'an ago si-iko manga Hadis o Rasulullah ﷺ, na orianiyan na piyaki pagingaran iran angkoto a manga mas-ala (hukoman) si-iko manga Imam iran, na bitowan iran sa *Mazhab* angkoto a Imam.

Sa giyangkai a manga *Mazhab* na maga-ayonayon si-iko manga tomadeng o Agama Islam, sa aya mababaloy a pasodan o oman i isa kiran naso Qur'an agoso manga Hadis o Rasulullah ﷺ, sa owaden a

peka salak a da iran pagayonayoni na sioto peka toon ko manga hukoman a kenaoba tomadeng (manga sapak).

Sa aya panduan o oman i isa kiran ko manga morit iyan, na giya kakepiti ran ko kepit a mababager a dalil sii sa Qur'an ago sii sa Hadis, sa apiya pen aya kikepiton naso salakaw ron, sa kenaoba patoray ko Muslim so kakepiti niyan ko isa sangkanan a manga *Mazhab* sa di niyan den pelilingayin so ped a *Mazhab*, ka aya mataan a paliyogat na giya kakepiti niyan ko Qur'an agoso Hadis.

Sopman so kiyapaka silay o paratiyaya o manga tao a moonot sangkai a manga *Mazhab,* ka datar o diiran dii katawafi ko manga kubor agoso diiran dii kapanongganoya ko miyamatay, na goso kapepanaawila iran ko manga Sipat o Allah, sa pepaka silayin iran si-iko maana niyan a marayag, na giyanan na misosopak iran ko manga Imam iran, sabap sa kagiya so manga Imam iran na aya paratiyaya iran naso paratiyaya o manga *Salaf As-Salih* a miya aloy sa poonan, si-iko bandingan a (Lumpokan a paka selang sa maliwanag)

So manga lompokan a maka liliyo ko Islam

Madadalem sii sangkai a piyagingedingedan o manga Muslim so manga lumpokan a maka liliyo ko Islam a ipagi-ingaran iran so Islam, ogaid na si-iko kamataani ron na kenaoba manga Muslim, sabap sa aya kepit iran na di iran paparatiyayaan so Allah,

agoso manga ayat sa Qur'an.

So manga Batiniyah

Ped sangkai a manga lumpokan naso pembetowan sa *Batiniyah,* a aya paratiyaya iran naso Miyangaden na dii maniyaropa si-iko manga kaaden Iyan, odina so kaaden na matay na ipepansir saroman si-iko manga ped a kaaden (الحُلُول وَ التَّنَاسُخ) nago aya paratiyaya iran naso manga ayat sa Qur'an na aden a manga maana niyan a di mipapayag a salakaw ko maana niyan a mapayag a ini pangendao o Rasulullah ﷺ a pagaayonayonan o manga Muslim, sa giyangkanan a maana o manga ayat sa Qur'an a di mipapayag na siran i pepangantangon sa saden sa kabaya[1] iran sabap sa kagiya siran i matao ron.

Aya asal a kiya aden angkai a *Batiniyah* naso sabaad ko manga Yahudi agoso manga Majousiy agoso manga Pilosopir a di iran paparatiyayaan so Allah sii sa inged a *Pirsia* (Iran), na gowani a tabanen siran si-iko kiya laolad o Islam, na mitimotimo siran na mimomosawira siran na aya kiya opakatan kiran na magembaal siran sa *Mazhab* (kepit) a aya mapipiki-

1) Madakel a ipagingaran iran sangkanan a manga Batiniyah ago madakel siran i lompokan a mabebembar sii sa India ago sii sa inged a Shaam ago sii sa Iraq ago sii sa Iran ago si-iko manga ped a inged, sa giyai na miya pagosay porong o miyanga o-ona a Ulama, lagid i kisi الشهرستاني si-iko Kitab iyan a الملل والنحل, go datar pen o kiyapagosayaon o miyanga o-ori a Ulama, na rakes a piyagosay ran so miyamangi bago a lompokan, ka ibarat angkai a القاديانية ago البهائية agoso salakaw ron. Ped ko manga Ulama a miyamagosay sangkai a =

ron na giya kasagomparaka iran ko manga Muslim, nago giya kambinasaa iran ko sabot o manga Muslim si-iko Qur'an, sa taman sa mapaka mbelabelag iran so manga Muslim.

Sabap roo na inembaalan iran angkai a kepit a paka antiyor nago ini panolon iran, sa piyaki pagingaran iran ko manga moriyatao o Rasulullah (*Aalul-Bait*) sa pittaro iran a siran i titto a tampila iran, kaan malebod a kagawia iran ko madakel a tao, sabap roo na miya limpang iran so madakel a tao a da a manga peleng iyan sa miyapak silay ran siran si-iko ontol.

So manga Qadianiyah

Ped sangkanan a manga lumpokan a miya dadag, naso *Qadianiyah* a ini tompok ko ngaran i *Gulam Ahmad Al-Qadiany* a so pittaro iyan a sekaniyan na Nabi, sa ini panolon iyan sa India agoso maka lilibeton a inged a kaparatiyayaa iranon. Sekaniyan agoso manga tao a miyonoton na pinggomaan siran o manga Ingles (Manga taga-England) si-iko masa a kandadato iran sii sa India, sa biyonggakan siran sa tabang o manga Ingles, sa taman sa kiya onotan siran o manga tao a da a manga peleng iyan, na miyapaka tindeg iran angkai a *Qadianiyah* a aya paki sisino niyan na pagawidan iyan so Islam, ogaid na si-iko kamataani ron na penggebaan iyan, sa pepanagontamanan iran a kapaka liyowa iran ko manga tao si-iko goris o Islam.

= manga lompokan na si محمد سعيد الكيلانى si-iko Kitab iyan a ذيل الملل والنحل ago si عبد القادر شيبة الحماد a guro sa Islamic University sa Madinah, si-iko Kitab iyan a الأديان والفرق والمذاهب المعاصرة

Kagiyamawto, na kiya tokawan a si *Gulam Ahmad* na mimbaal sa Kitab iyan a bitowan iyan sa تَصدِيق بَراهِين أحمَدِيَّة na inaloy niyanon a sekaniyan na Nabi, nago piyangalin iyanon so maana o manga ayat sa Qur'an, sa lagid o kiya aloya niyanon sa so kanjihad si-iko Islam na miya mansok, sa aya paliyogat ko Muslim na giya kapaki ngginawai niyan ko manga Ingles, go aden pen a ini sorat iyan a kitab sangkoto a masa a bitowan iyan sa تِريَاق القُلُوب, na si-iko ragon a 1908 na miyangindalegan angkanan a bokkag si-iko oriyan o kiyapaka dadag iyan sa madakel a tao, sa aya miyaka sambion sangkoto a panolon iyan agoso kapago-olowani niyan sangkoto a manga ped iyan, na isa pen ka dadag a aya ngaran iyan nasi *Al-Hakim Nuroddin.*

So manga Baha-iyah

Ped pen sangkai a manga lumpokan a maka liliyo ko Islam, naso manga tao a pembetowan sa *Bahaiyah* a sii miya bangon sa Iran a aya miyangonon nasi *Ali Muhammad,* ana pettaro sa sikon si *Muhammad Ali As-Sirazy* si-iko paganay ko ika sapolo ago siyaw ka Qaren *(19th Century).*

Giyangkai a *Al-Bahaiyah* na ped si-iko manga lumpokan a *Shia'h* (a sapolo ago dowa) na suminibay sa kepit iyan angkai a mimbaalon, ka pittaro iyan a sekani-yan so *Mahdi Al-Muntadhar,* orianiyan na pittaro iyan peman a so Allah na aya rekaniyan miyaniyaropa, sa sekaniyan i Tuhan o manga manosiya--

Miya soti-soti so Allah si-iko nganin a dii panangin-en o manga kapir-- sa di niyan paparatiyayaan so ka-kaoyag o manga tao ko oriyan o kapatay, na goso kapagitonga ko manga amal sa Alongana-mawri, go di niyan paparatiyayaan so Surga agoso Naraka, ka aya kekedegen iyan naso kepit o manga *Barahima* agoso manga *Buzie* (Budha) a manga kapir, sa pittaro iyan a da a mbidabidaan o manga Yahudi agoso manga Kristiyan agoso manga Muslim, sa inongkir iyan so kababaloy o Muhammad a Nabi, nago inong-kir iyan so kadakelan ko manga hukoman o Islam.

Na si-iko oriyan o kiya pangindalegan iyan na kiya sambian o isa a sana-sanaan iyan a si *Al-Baha* na piyaka dayamang iyan so panolon iyan na miyaka dakel a miyonoton, giyoto i sabap a aya ini beto sangkai a lumpokan naso ngaran iyan a *Al-Baha*.

So manga Shi'ah

Ped pen sangkai a manga lumpokan a maka sisilay ko Islam apiya pen midagodago niyan so Islam, nago apiya pen dii manambayang, go dii mamowasa, go dii menaihadji, naso isa ka lompokan ko manga *Shi'ah* a siran i madakel kiran i bilangan a so diiran dii tharoon a so *Jibreel* na mindonsiyan ko kiya so-goaon, ka sii niyan inowit so Qur'an (وَحى) si-iko Muhammad ﷺ a obadi aya isosogoon na sii niyan pagowita ko *Ali* (Miya soaton so Allah).

Go diiran dii tharoon a so Qur'an a matatangan o manga Muslim imanto na kiya omanan ago kiya lebatan, sa mimbaal siran sa Qur'an a para kiran bo,

na piyanagoan iran sa manga ayat ago manga Surah a siran i miyangembaalon, nago diiran dii ndadawraan so tindos ko manga Muslim ko oriyan o Nabi ﷺ ka ibarat o *Abu Baker* agoso *Omar* (Miya soat kiran so Allah a dowa), nago diiran dii mbabasaan sa marata so *A'isha* (Miya soaton so Allah).

Go sii siran dii pamangeni sa tabang ko *Ali* agoso manga mbawataan iyan, igira a masa a maka ndadamar siran odina maka dadaya siran, nago siran i diiran dii pangangarapanan a liyo ko Allah, sa bitowan iran a ginawa iran sa manga tinabanga o mbawataan o *Ali* (شيعة آل البيت), ogaid naso *Ali* agoso manga mbawataan iyan na angiyas siran sangkanan a manga tao, sabap sa biyaloy ran siran a manga katuhanan a ped o Allah, nago piyaka mbokag iran so Allah, nago piyaka silay ran so manga kattaro Iyan. Miya soti-soti so Allah ko nganin a diiran dii pananginen.

Giyangkai a lumpokan (gropo) a *Batiniyah* ago manga *Rafidah* a miya aloy ami na matag aya sabaad ko manga lumpokan a manga kapir a midagodago iran so Islam, ogaid na siran i titto a pembinasaon.

Kagiyamawto, na inengkaa niyo a sekano a langowan a Muslim a matatago si-iko apiyaanda a darpa, a so Islam na kenaoba giyabo a diron dii kipagandisanen, ka aya titto a kapagislam naso kakenalangka ko Qur'an agoso manga Hadis o Rasulullah ﷺ na rakes o kinggolalanenon, sa dingka dii perogorogoda

so manga ayat sa Qur'an agoso manga Hadis o Rasulullah ﷺ ka katoon kaon so toruan agoso sindaw a maliwanag, na goso lalan a mattito a kisampayka niyan ko kapaka lombok sa kapipiya ginawa si-iko Surga.

Panolon si-iko kapaka selang sa maliwanag

Hay, tao a ana akal iyan a dapen sold ko Islam, na sii aken reka paka panompanga angkai a panolon a giyai i lalan si-iko kapaka selang sa maliwanag na goso kattagodaya, sa aya mapettaro aken reka na lidasenka a ginawangka ko siksa o Allah si-iko kubor, nago si-iko Naraka ko oriyan o kapatay.

Lidasenka a ginawangka sa paratiyayaangka so Allah a Sekaniyan i Kadnan, na goso Muhammad ﷺ na Sugo o Allah, nago aya titto a Agama naso Islam, sa tharoangka sa phoon ko mapoti ko pusooka so:

لا إله إلاَّ الله مُحمَّدٌ رَسُولُ الله

Na nggolalanenka so lima a sambayang a paralo, nago tonggosingka sa zakat so tamok ka, na powasaingka so Ramadhan, nago penaihadji ka sa *Baitullah* amayka kagagangka a maka omakaon, na rakes a paki tokawingka so kiya pagislamka, ka mataan a daden a bangka kilidas ko siksa, nago daden a bangka ipagontong sa Alongana-mawri a maka liyo san.

Sa pesapa ako reka ko Allah a so da a Tuhan arowar Rekaniyan, ka mataan a giyangkai a Islam na giyai i

titto a Agama, sa da a tharimaan o Allah a Agama si-iko apiya antaonon arowar ko Islam, sa paki pesaksian aken ko Allah agoso manga Malaikat Iyan agoso kadandan o manga kaaden Iyan, ka mataan a da a Tuhan arowar ko Allah, nago mataan a so Muhammad na Sugo o Allah, nago mataan a so Islam i Agama a benar, nago mataan a saken na ped ako ko miyamaratiyaya.

Sa pangnin aken ko Allah, sabap ko gagaw Niyan agoso limo Iyan, a aya katarimaa Niyan raken agoso manga moriyatao aken agoso kadandan o manga pagari aken a manga Muslim na titto kami a manga Muslim, go pangnin aken ko Allah a timoon kami Niyan si-iko Surga agoso Nabi ami a Muhammad ﷺ agoso kalangowan o manga Nabi, na goso manga tonganay niyan agoso manga Sahaba niyan, go pagarapen aken ko Allah a giyangkai a Kitab na maka nggay a gona si-iko langowan a pepaka batiyaon agoso pepaka negon.

Ino mini sampay aken? Hay Allah na saksiingka sa mini sampay aken.

والله أعلم وصلى الله على نبينا محمد و آله وصحبه

والحمد لله رب العالمين.

من مطبوعات وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد

دين الحق

تأليف

عبد الرحمن بن حماد العمر

باللغة الفلبينية

- مرناو -

ترجمة

منيب بن ممدوح سرنجاني

أشرفت وكالة شؤون المطبوعات والنشر بالوزارة على إصداره

عام ١٤١٨ هـ

دين الحق